

825
1990

ISSN: 0763-7247

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გუგაბი

ქართული ეროვნული პოლიტიკისა და ლიტერატურის ორგანო

პერიოდი	N° 23	PARIS
ნომერი	1990	NOVEMBRE

რაც ძალადობით წაიღეს,
 ვინ დააბრუნებს ნებითა?
 ვინ ნახა თავისუფლება
 ტანჯვით და მოთმინებითა?!

*

არ სჯობს, რომ კაცმა გმირულად
 ბრძოლაში სული დალიოს,
 ვიდრე სხვის ნება-ბრძანებით
 მან საწამლავი დალიოს?

*

აი, რას ამბობს რუსთველი,
 სულ-მნათი, ყვავილოვანი:
 „სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა
 სიკვდილი სახელოვანი!“

ჩონგური საქართველოა,
სიმები ჩვენ ვართ ყველაო,
სხვადასხვა კუთხის მცხოვრები:
„ოდელა—დელა— დელაო“.

ჩემი ხატია სამშობლო,
სახატე — მთელი ქვეყანა
და, რომ ვიწვოდე, ვდნებოდე
არ შემიძლია მე განა?

* * *

რა ვუყოთ, თეთრი მერიოს?!
სისხლით შევვლებავ ჭადარას
და სულ სხვა ხმაზე დაფუკრავ
ამ ჩემ დაფსა და ნალარას.

* * *

*

არ მომკვდარა!.. მხოლოდ სძინავს
და ისევ გაიდვიძებს!..
ვინც შენატრის იმის სიკვდილს
უმალ მასვე დაამიწებს!

*

*

არა! აყვავდეს იმედი!..
გულს ვერ გამიტეხს ჭადარა!..
გმირებს უძახის ... უყვიის
ჩემი დაფი და ნალარა!..

*

„უკანასკნელი“ - დან

მე კი ... მშვიდობით ... ჩვენს წინაპრებთან
მივდივარ მეცა განსასვენებლად,
და ხინჯად გულში მიმყვება მხოლოდ,
რომ ვერ გავმხდარვარ სამშობლოს მსხვერპლად ...

*

მ ა გ რ ა მ ე ს მ ო ხ და ჩ ე მ ს უ ნ ე ბ უ რ ა დ,
გ უ ლ თ ა მ ხ ი ლ ა ვ ო, ა რ ა მ ა ქ ე ს ბ რ ა ლ ი ...

(„პატარა კახი“)

ც ა - ფ ი რ უ ზ ...

ცა - ფირუზ, ხმელეთ - ზურმუხტო
ჩემო სამშობლო მხარეო,
სნეული დაგბრუნებულვარ,
მკურნალად შემეყარეო.

ვერ ავიტანე ობლობა,
სისხლის ცრემლები ვღვარეო;
წამძლია სულმა და გულმა,
შენს ნახვას დავეჩქარეო.

წინ მომეგებენ ღიმილით
შენი მზე, შენი მთვარეო,
გუნდი და გუნდი ვარსკვლავი,
მოკაშკაშ-მოელვარეო.

გულში იფეთქა სიამემ,
სევდები უკუეყარეო,

ია და ვარდი დამუკნარი
ხელახლა გამიხიარეო.

ცა - ფირუზ, ხმელეთ - ზურმუხტო,
სულის ჩამდგმელო მხარეო,
შენი ვარ, შენთვის მოგვკვდები,
შენზედვე მგლოვიარეო!..

ნურც მკვდარს გამწირავ, ნურც ცოცხალს
ზე კალთა დამაფარეო ...
და, რომ მოგვკვდები გახსოვდეს,
ანდერძი დავიბარეო:

დედაშვილობამ, ბერს არ გთხოვ:
შენს მიწას მიმაბარეო,
ცა - ფირუზ, ხმელეთ - ზურმუხტო,
ჩემო სამშობლო მხარეო!

ს ა მ შ ო ბ ლ ო ს

მშვენიერო, შენ გეტრფი,
შენი მონა, ერთგული,
შენთვის სულდგმულს, შენგანვე,
შენთვის მიძგერს ეს გული.

მეგულები ციხეში,
ცხრაკლიტულში მჯდომარე ...
შეთვისებას გიბირებს
გაიძვერა მოყვარე!

გაუმავარი განსაცდელს,
აიტანე ტყვეობა!
გშვენის ნესტან-დარეჯნის
მაგალითი ... მზეობა.

ტარიელი დაგეძებს,
გავარდნილი დღეს ველად;
ავთანდილიც ფრიდონით
მოდის გამოსახსნელად

25834

თქვენი პირი მე

ამ დღეს ველოდი, მოვესწარ!--
ვიცინი, აღარ ვსტირი მე!
ახალგაზრდებო, აწ კი თქვენ
გამოდით, თქვენი ჭირიმი!..

ბევრი ვეცადე ძირმწარეს
ვერ გავუთხარე ძირი მე,
ახლა კი თქვენი ჯერია,
დაჰბარეთ, თქვენი ჭირიმი!

ბევრი რამ მითქვამს...რომ მეთქვა,
დავიმახინჯე პირი მე!..
ახლა არ გვგლეჯენ ენასა,—
სთქვით რამე, თქვენი ჭირიმი!

კუბოს კარამდე მისული
რალა ვარ, განაწირი მე?
მაგრამ თან თქვენი იმედი
მიმყვება, თქვენი ჭირიმი!

„ასჯერ გაზომეთ და ერთჯერ
გამოსკერო“, ახლაც ვყვირი მე,
ნუ აჩქარდებით! ნურც შიშობთ,
განმტკიცდით, თქვენი ჭირიმი!

ნუ გამიმტყუნებთ იმედსა,
ხომ ხედავთ, აღარ ვსტირი მე!
დრო მოდის — ერთად ვიცინოთ!
ვიცინოთ, თქვენი ჭირიმი!

ილიას მოკვლის გამო

ნუ მიწამლავთ მოხუცს გრძნობას
და ნუ ამბობთ, რაც არ მჯერა!--
ნუთუ მართლა დღეს გადაწყდა
საქართველოს ბედისწერა?

და მიტომაც, ვინც მოჰკვდება,
განა ყველა ითქმება მკვდრად?
ზოგი ჩადის ბნელ საფლავში,
ზოგი აქვე რჩება ლამპრად.

არა, არა!.. მითქმა-მოთქმა
ეს, მშიშარა, ტყუილია...
ის მშობელი არ მოკვდება,
წარმოშობა ვინც ილია!!

და ილიაც არ მომკვდარა...
მამულისთვის რჩება ლამპრად,
მაშინ როცა მისი გვამი
გადიტყვება მიწად და მტვრად.

გრძნობა კვდება, გონება კი
ეკუთვნის წინ, მომავალსა...
გაჰყავს ხიდი ცხოვრებისთვის
და უკაფავს გზა და კვალსა.

რაც კი ჰქონდა მალღით ნიჭი
ბუნებისგან მოცემული,
მთლად მიუძღვნა მის სამშობლოს,
ფიანდაზად დასდგა გული!..

თავი დასდვა ქვეყნისათვის,
მიჰბაძა ძმებს თავდადებულთ:
მეფესა და ყიფიანსა,
იმ ორ ქართველს, განდიდებულთ!

მაგრამ ამათ სიკვდილშიაც
განსხვავება არის დიდი:
უფრო მწარე და მწვაგია,
როცა შინ გკლავს შენივ ფლიდი!..

მეფე მოჰკლეს მონღოლებმა,
დიმიტრიც მტრის მოკლულია!..
მაგრამ ნუთუ შინ ჩვენმავე
გამოგვტაცა ჩვენ ილია?!

ნუ მიწამლავთ მოხუცს გრძნობას!
ის ქართველად არა მჯერა,
ვინც გაბედა და ილიას
დაუმოკლა ბედისწერა!..

თვით იესო მაცხოვარმა,
ვის ხელთ ეპყრა ქვეყნის გული,

თანაშემწედ აირჩია
ათორმეტი მოციქული.

და მათშიაც გაერია
გამცემელი ის იუდა,
შურმა, მტრობამ, ბოროტებამ
ვისა გულშიც დაიბუღა!..

მაგრამ რჯული რჯულად დარჩა
და იუდა მხოლოდ კრულად.
ამას საღმრთო ისტორია
საუკუნოდ ამბობს სრულად!..

და მთელ ქართლში რომ გამოჩნდეს
მოღალატე ერთი-ორი,
მსგავსი ისკარიოტელის
და იუდას თანასწორი,

ამით ჩირქი მთელ ქვეყანას
გაუჩრჩველად არ ეღება!
მხოლოდ ხალხს კი, ჭირისუფალს,
გულში ცეცხლი ეკიდება!..

„თ ო რ ნ ი კ ე ე რ ი ს თ ა ვ ე“ - დ ა ნ

ვინ დასთვალოს ზღვაში ქვიშა
და ან ცაზე ვარსკვლავები?
ვინ შეამკოს ღირსეულად
ქართველ გმირთა მხარ-მკლავები?
ვინ მოგვითხრას მათი საქმე
უთვალავი, საგმირონი,
და ან მათზე გადმოსული
მადლი ღვთისა და მირონი?
ნაშთი ძველი დიდებისა
არ გამქრალა ჯერაც ყველა...
ღღესაც მისის შარავანდით

ნიშანს გვაძლევს ცისარტყელა!..
 შვიდ სამთავროს მოგვაგონებს
 მოელვარე ის შვიდღერი
 და გვამღერებს: „არ მომკვდარა,
 გაიდვიძებს ისევ ერი!“
 ამ იმედით ფრთა შესხმული
 ჩვენი გული სიამით სძგერს,
 და ოცნებაც ლაქვარდფერად
 წარმოგვიდგენს ქართლისა ერს.
 წარსულ ნერგზედ ახალ-ნამყნის
 ველოდებით შეხორცებას!
 მით ვიქარვებთ აწმყო ნადველს
 და ვეძლევიტ აღტაცებას.

* * *

ა მ ი რ ა ნ ი

კავკასიის ქედზე იყო
 ამირანი მიჯაჭვული,
 ყვაფ-ყორანი ეხვეოდა,
 დაფლეთილი ჰქონდა გული.
 ქვეყნად ცეცხლის მოტანისთვის
 გულს ცეცხლი არ ნელდებოდა
 და რაღაცა მანქანებით
 გული ისევ მთელდებოდა.
 ჰქონდა ჭირში მოთმინება,
 არც კვნესოდა, არც ოხვრიდა,
 უსამართლო ძლიერებას
 მონურად ქედს არ უხრიდა.
 ბოლოს მაინც გამარჯობა
 დარჩა!.. ყველა გააოცა!..
 და ის ღვაწლი მაგალითად
 მიწის შვილთა მან გადმოსცა...
 კავკასიის მაღალ ქედზე
 მიჯაჭვული ამირანი

არის მთელი საქართველო
და მტრები კი - ყვავ - ყორანი,
მოვა დრო და თავს აიშვებს,
იმ ჯაპკვს გასწყვეტს გმირთა-გმირი!..
სიხარულად შეეცვლება
იმდენი ხნის გასაპირი!

* * *

„ქართვის ქალი“ - დ ა ნ

ესა სთქვა და ისევ ჰკითხა:

„საშუალმა რაღა ქნაო?

ამოიგო ძმების სისხლი?

თათრის შძორის დასლა ძნაო?“

„არა, ჩემო ქალბატონო,

ვერ გავბედავ ტყუილსაო;

ეგ სახელი არ უნახავს

ქალაჩუნა თქვენს შვილსაო!

„უფროსი და უმცროსი ძმა

მტრის რაზმში რომ გაჰკიოდა,

საშუალო ტყეში იწვა:

გულ - მუცელი ასტკიოდა“.

ეს რომ ესმა, ქართვის ქალი

უცნაურად დაიღრჩია;

ამოჰყარა ძუძუები,

მოთქმით თავი მოიგლიჯა:

„ვაი ლეჩაქს შერცხვენილსა,

ვაჰ ძუძუებს გაკიცხულსო,

ვაი დედას, თითქმის პირშავს,

რა მახვილი მეცა გულსო!

„არა ვსტირი იმ ორ შვილსა,

ომში მოკლულს გმირულადო,

ვიგლოვ ცოცხლად დარჩენილსა

უსახელოდ ... ვირულადო!“

* * *

ამასწინად სანდომიანი შესახედაობის ერთმა ბერიკაცმა, რომელსაც თავისი ცხოვრების შეგნებული ნაწილი საწერეთლოში, საჩხერეში გაუტარებია, მშვენიერ ხაიდაში ჩვენი შემთხვევით ურთიერთგაცნობის დროს, აკაკის შესახებ ასეთი რამ მიამბო: „როცა აკაკი წერეთლის ნეშტს სხვიტორიდან თბილისისაკენ წასასვენებლად ამზადებდნენ, ჩვენ, საჩხერის ორ-კლასიანი სკოლის ყველა მოწაფემ, ჩვენი მასწავლებლები-სა და აღმზრდელების დავალებით, ნიშნად პოეტის უღრმესი სიყვარულისა და მოწიწებისა, მოკრძალებით ვემთხვეით სულმნათი მგოსნის უმშვენიერეს, მაგრამ აწ უკვე სამუდამოდ გაცივებულ მარჯვენას“.

მე უცაბედად გამახსენდა თბილისში, ოპერის ბალთან, კუადრების მწკრივში ჩადგმული აკაკი წერეთლის ბიუსტი, იაკობ ნიკოლაძის მიერ შესრულებული; გამახსენდა, თუ როგორის იმედიანი თვალებით იმზირება აკაკი აქ, როგორ აულერია მალლა სხვიმფინარე შუბლი და, მიუხედავად უზომო კირთათმენისა, რომელიც ასე შემოსწოლია მის მგზნებარე გულს, მაინც რაღაცნაირად გაცისკროვნებულთა შარავანდედითა და საუკუნო კეთილი მომავლის განსახიერებას წარმოადგენს მისი ღვთაებრივად ულამაზესი ფიგურა. სწორედ ეს იმედიანი წინასწარმეტყველება და მამულის სიყვარულით შეძრული მარად მგზნებარე გული „მშობელი ქვეყნის მოზარისა“ იყო და დარჩა ჩვენს წარუხოცელ შეგნებაში სამართლიანობის, თავისუფლების, პატრიოტიზმის, უნაგარობისა და მოყვასისადმი სიყვარულის უდიდეს ნიშანსვეტად.

და ასეც იქნება ყოველთვის, რადგან ხალხმა იცის ვის წაჰყვეს და დაუჯეროს, ვისი სიტყვები და დარიგებები გამოადგება მას, ვისი ცრემლი და სიმღერა შეუმსუბუქებს ეკლიან გზაზე სიარულს, ვისი მოწოდება გაიყვანს მას ბრძოლის ველზე, და ბოლოს, ვისი საყვირი დააგუგუნებს გამარჯვებული მომავლის უწყვეტ მუსიკას!

ერი ენდობა ამ პიროვნებას, უყვარს იგი და საუკუნოდ

გულში ინახავს მის სათაყვანებელ სახელს, რადგანაც წინამძღოლთა, თავისუფლებისათვის მებრძოლ-მეზღვრებელთა დავიწყება ყოვლად წარმოუდგენელი ამბავია.

და ეს უტველი მეზღვრებელი ქართველი ხალხისათვის აკაკი წერეთელია - გულგათანგული მიჯნური სრულიად საქართველოსი.

II

აკაკი წერეთელი ჩვენს შეგნებაში რჩება სიცოცხლის, სიყვარულის დაუღალავ ტრფილად. ჩვენს წარმოდგენაში იგი ჩვენს შორის უაღრესად მეფური სიდიადით დააბიჯებს, და მისი მხცით მოსილი ლამაზი პირისახე და ყველა მისი მეტად გულწრფელი და კამკამა სტრიქონი გვატყვევებს სიცოცხლის სიყვარულითა და სიმშვენიერით; და ასე გვგონია, ამ სტრიქონების წაკითხვისას ჩვენს გულსა და გონებას არასოდეს გაჰკრავს სიბერის მუხანათობა, რადგან აკაკის ლექსი ზედმიწევნით ჰგავს მარად ნორჩ და მსხმოიარე ხეს, რომლის ნაყოფიც ყოველთვის ამოა და სანეტარო. სწორედ ამ შეგნებით და იმედით წერდა მგოსანი ამგვარ სიტყვებს:

„მიმოფრენ, მეც თან დაგყავარ,

წამის-წამ, კიდის-კიდესო!

ვეღარ მერევა სიკვდილი

მე, შენსა გადამკიდესო!“

იგი არც ისე ხნიერი იყო მაშინ, როცა ამ სტრიქონებს წერდა, მაგრამ იმდენად იყო გაბოროტებული ამ ცხოვრების ქარიშხლებისაგან, იმდენი სამსალა აგემა მის მეტად მგრძნობიარე და უნაზეს სულს წუთისოფლის გაუტანლობამ, რომ უკვირდა კიდევ, ცხოვრების შუახანს რომ გასცდა; „მაგრამ მაინც სულ ვიციანი, არ ვსტირიო“, იძახდა. ამიტომაცაა მადლს რომ მოახსენებს ჩანგურს-მის კალამს-ცრემლმორეული მგოსანი.

განა ეს ის ჩანგური არ არის, რომლის მთრთოლვარე სიმეზმაც, ბარათაშვილისა და გრიგოლ ორბელიანის შემდეგ, ასე გაეკაცურად და ომახიანად, სულ უბრალო, მაგრამ რადაცნაირი მეტად სათუთი და მგრძნობიარე წკრიალით რომ გაუთბეს და დაუიმედეს, თავისუფლების მოლოდინში მყოფ ერს წყლულებით

დასერილი გული?

განა ამ ჩანგურმა თეთრად არ გაათენა ღამეები, მის ჭეშმარიტ პატრონთან ერთად, იმისათვის, რომ არ წაშლილიყო მრავალტანჯული ქართველი ხალხის და, ამავე დროს, საქართველოში მცხოვრები სხვადასხვა ეროვნებათა მეხსიერებიდან სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტის მცნება, სამშობლოს—ამ უძვირფასესი სიტყვის — შეგნება და სიყვარული?

„სჯობს მონობაში გადიდკაცებულს,
თავისუფლების ძებნაში მკვდარი“,—

ამ სიტყვებით მოძღვრავდა აკაკი წერეთლის მაღლიანი კალამი ქართველ ხალხს და არა მარტო ქართველ ხალხს, არამედ ყველას, ვინც ჯერ კიდევ მონობის უღლის სიმწრისაგან მწარედ გმინავდა, ანდა ვისაც ჯერ კიდევ ვერ გაეგო უცხოთა მიერ ნაწყალობევი მამონის ცბიერი ღიმილი და ფლიღობა.

ეს აფორიზმი ყოველ დროში სჭირდებათ სამშობლოსაგან მოწყვეტილ ადამიანებს, უპატრონო ბოგანოების მსგავსად რომ დაძრწიან ქვეყნისკიდიდან — ქვეყნისკიდემდე უკეთესი მატერიალური მერმისის საპოვნელად.

*

* *

მწერლობა, პოეზია თუ ის შემოქმედისათვის მარტოოდენ პირად გრძნობათა გამომხატველია, თუ ის არ სცილდება მხოლოდ ე. წ. ღამეულ ვარიაციებს, ანდა ერთგვარ რითმებით კლოუნობასა და პრანკვას და არ ძალუძს მის მთვლემარე, აწ უკვე დაღამების პირზე მისულ სულს განთიადისაკენ გადმოხედვა და, როგორც შილერი იტყოდა ხოლმე, მილიონების ყელზე მოხვევა, მაშინ ამგვარი შემოქმედება მკლე, უსუსური შემოქმედებაა; მას არაფერი საერთო აქვს ხალხთან, მის ბედთან თუ უბედობასთან, მის სიხარულთან თუ ტკივილთან.

იპეუდა ჰალევი და რუსთაველი, რაბლე და შექსპირი, ჰაინე და ტოლსტოი რომ არ ყოფილიყვნენ წამებულნი ჭეშმარიტი შემოქმედებითი სენით, რომელსაც დიდი შოთა „სადმრთოდ გასაგონს“ უწოდებს, — მათს ნაწარმოებებს აქამდე დავიწყების სასტიკი ჩრდილი გადაეფარებოდა.

„არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს ჩვენი
და ისევე გაიღვიძებს“, – გიორგი მელიქიძე

ასე ამბობს აკაკი „ავადმყოფში“. ამავე აზრს გამოხატავს პოეტი თავის სნეულ სამშობლოზე:

„მოვა დრო და თავს აიშვებს,
იმ ჯაჭვს გაწყვეტს გმირთაგმირი“

„თორნიკე ერისთავში“. აკაკი წერეთლის პატრიოტული მოტივი განუმეორებელი მომნიშველობითა და სიძლიერით გამოჩნდა მის უკვდავ პოემებში. ჩვენ მხედველობაში გვაქვს „თორნიკე ერისთავი“, „პატარა კახი“ და „ნათელა“.

ჩვენი საუკუნის უდიდესი – რომანისტი **ლეონ ფეიხტვანგერი** თავის წიგნში: „სიბრძნე ახირებული კაცისა“ ამგვარად სწერს: „მე მინდოდა ეან-ეაკ რუსოს ცხოვრებიდან ამედო არა ფერდული, არამედ ცეცხლი, რომელიც ანათებს და ათბობს“.

აკაკი წერეთლის ისტორიულმა პოემებმა ჩვენ ისეთ რომანტიულ ალმურში გაგვხვეეს, ისე დაატყვევეს ჩვენი გონება საქართველოს ბრწყინვალე და გმირული წარსულის განუმეორებლობით, რომ მის წამკითხველ კაცს არ შეიძლება, არ აღეძრას წადილი ზვარაკად თავის დადებისა გასაჰკირში მყოფი მამულისათვის.

არადა, ხომ ასეთია აკაკი წერეთლის პიროვნებაც ბოლოს და ბოლოს?! რომელიც მზადაა თავისი საფიცარი ხატის–სამშობლოს–სამსხვერპლოზე დაიწვას და დაიფერფლოს თუკი მშვიდობა მოეფინება მის მამულს. სწორედ სამშობლოსადმი თავდადებაა აკაკის პოეზიის მთავარი კრედიტ.

დავით გურამიშვილისა და ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემდეგ არცერთი პოემა არ დაწერილა საქართველოს წარსულზე ამგვარი სიმართლითა და სისავსით, როგორც ეს ჩაიდინა აკაკის მაღლიანმა მარჯვენამ. ჩვენ, ყველამ ყმაწვილობიდანვე შევიყვარეთ ისინი; ამ ნაწარმოებებზე იზრდებოდნენ და იზრდებიან თაობები. მათში განცხადებული ოპტიმისტური განწყობილება აწრთობდა და დღესაც ავაჟეკაცებს ჩვენი სულისა და ხასიათის თავისთავადობას, განუმეორებლობას.

აკაკი წერეთლის ისტორიული პოემების სიდიადესა და ბრწყინვალეობას მხარი დაუმშვენეს ვაჟა-ფშაველას გასაოცრად ელვარე

ეპიკამ და ილია ჭავჭავაძის „დიმიტრი თავდადებულმა“

*

* *

ამგვარივე მამულიშვილური გრძნობით სუნთქავს და სამშობლოსათვის თავდადებას გვასწავლის „ბაშიაჩუკი“; იგი უბრწყინვალესი პროზაული ნაწარმოებია აკაკი წერეთლისა. როგორც „განთიადის“ ავტორის პოეტურ ქმნილებებში, აქაც მთელი სისასვითა და დამაჯერებლობით გვხიბლავს მთავარი და მძაფრი ლექს-მოტივი რეალისტური მწერლობის მაგისტრალური ხაზისა: მამულის უანგარო სიყვარული, გმირობა და თავდადება სამშობლოსათვის. გავიხსენოთ, როგორ ელაპარაკება, სპარსეთში გამგზავრების წინ, ბიძინა ჩოლოყაშვილი თეიმურაზ მეფეს: „ხე, როგორც მცენარე, მოურწყველად ვერ იხარებს, ისე ეროვნების ხესაც გასამაგრებლად და დესვენების განზე გასადგმელად, ოფლთან ერთად, ხანდახან წმინდა მოწამებრივი სისხლიც ეჭირვება სარწყავად!.. ამგვარი მსხვერპლის უჩვეული არ არის ჩვენი ქვეყანა; და დღეს, თუ განგებას ჩვენთვის წილად უხვედრებია სამსხვერპლო ზვარაკობა, სასობით მივეგებებით და მორჩილებით თავს დავდებთ! საქართველოს ჭირიც წავგიღიაო!“

არ შეიძლება, ამ სტრიქონების წაკითხვისას, ადამიანს ტანში არ გააყრუოლოს. მაგრამ ნამდვილმა მამულიშვილმა ისიც იცის, რომ იმდენად ძლიერია მამულისადმი ტრფობა, იმდენად ახლობელი და საყვარელი მისთვის მშობლიური ცისა და მიწის მხოლოდ ერთი ზღაპრული გაელვებაც კი, — მას ურჩევნია სიკვდილის ზარებს შეეგებოს უშალ, ვიდრე თავის თვალებით იხილოს ძვირფასი მამული სამგლოვიარო ძაძვებით მოსილი. სწორედ ამგვარი ჰეროიზმის მქადაგებელი და დასტურია „ბაში - აჩუკი“.

*

* *

აკაკი წერეთლის სიდიადე მარტო მისი შემოქმედების მრავალდეროვნებაში კი არ უნდა ვეძიოთ, არამედ უნდა გვახსოვდეს, რომ ამ ნაწარმოებებს არ ექნებოდათ იმ მკაფიოდ უჭკნობი მწვენების ტვიფრი და ბეჭედი, რომ ის შემოსილი არ ყოფილი-

ყო აკაკის პოეტური ენის რაღაც განსაკუთრებული და სისადავით, სწორედ ისეთით, რუსთველი რომ ამბობს:

„სილბო ჰქონდა ნაქსოვისა და სიმტკიცე ნაქედისაო“.

ამ ლექსებისა და პოემების კითხვისას, რომლებიც სავსებით მარტივი და გასაგებია მკითხველისათვის, ზოგიერთ მკითხველ-თავანს უნებურად ჰგონია, რომ ყოველივე ეს კალმის ერთი მოსმით შექმნა პოეტმა; ზოგს კიდევ ეჩვენება, რომ ეს ლექსები და პოემები, ეს პიესები და კრიტიკული წერილები, მაინცა და მაინც, პოეტის დიდი და მძიმე შრომის შედეგს არ უნდა შეადგენდნენ. მაგრამ ეს სასტიკად მცდარი და არასწორი შეხედულებაა „გამაზრდელის“ ავტორზე.

პირიქით, სწორედ ამაშია აკაკისეული ხელწერის საიდუმლოება; მისი ლექსი ერთი შეხედვით უბრალოა, სადაა, მაგრამ იმდენი მიმზიდველობა და სიხალვათე, იმდენი დამაჯერებლობა და მუსიკალობა ზეიმობს მის ყოველ სიტყვაში, — უნებურად წამოიძახებ, რა დიდებულა! რა მშვენიერია!

ტკბილზმოვანება აკაკის ლექსისა სხვა არაფერია, თუ არა ქართული ხალხური პოეზიის, — ამ მარად მოლივლივე უძირო ზღვის, — დაუფიწყარი კოლორიტი და, ამას დამატებული, თვით აკაკის რაღაცნაირად სულისა და გულის ამაფორიაქებელი პოეტური გენიის მადლი.

მისი პოეზია — ეს ერთგვარი ზღაპრული ხილია, რომლის მირთმევის უფლებაც მხოლოდ რჩეულებსა აქვთ მხოლოდ. მისი ლექსი გამჭვირვალე, თავანკარა მდინარეა, ყოველგვარი შენაკადების გარეშე რომ მიედინება. სწორედ ამიტომაცაა, რომ ამ მდინარიდან სვამენ წყალს, დღიდან მისი გაჩენისა, ადამიანები, იკლავენ წყურვილს და ისევ უბრუნდებიან მას, რადგანაც მათ კარგად უწყიან, რომ ყოველი წვეთი ამ საოცნებო წყლისა გამაახალგაზრდავებელია, როგორც სიცოცხლის ელექსირი.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემდეგ, რომლის გასაოცარმა პოეზიამაც ასე გვაგვმა სიტკბოება და სინარნარე ქართული ენისა, მარად მოიხსენიებენ აკაკი წერეთლის გაუხუნარ სახელს, ილიასთან და ვაჟასთან ერთად, როგორც ერთ-ერთ დაუღალავ და უფხიზლეს შემოქმედს მშობლიური ქართული ენის განვითარებისა

და წინსვლის საქმეში, რომლის განხორციელებასაც მან მთელი თავისი შეგნებული ცხოვრება შესწირა.

III

აკაკი წერეთელმა, თავის სიცოცხლეშივე, ხელთუქმნელი ძეგლი აიგო მშობელი ქართველი ხალხისა და საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრებ მცირერიცხოვან ერთა დაუშრეტელ შეგნებაში; ეს მან ყოველივე ვააკეთა თავისი მადლიანი კალმით, რომელიც აქტიურად ეხმარებოდა იმეამინდელ სინამდვილეს, ძმობას ერთა შორის, ურთიერთპატივისცემასა და სიყვარულს.

რამდენად თვალსაჩინოა და გულთბილი მის მიერ მიძღვნილი ლექსი გაბრიელ სუნდუკიანისადმი, ანდა როგორის გულისტკივილით დასტირის იგი თავისი ერთგული და პატიოსანი თანამემამულე ებრაელის გაციებულ ცხედარს ერთ ლექსში. პირდაპირ გასაოცარია და შესაშური ასეთი ეპითეტი გარდაცვლილ თანამომძმის უკვდავსაყოფად:

„ახა, ნარინჯო, ნარინჯო,
შე ბრო! ეულო, იაო!“

აკაკი წერეთლის პოეზიის ბაირაღები ფრიალებდნენ მხოლოდ იქ, სადაც სამშობლო და თავისუფლება იყო იდეალი მებრძოლი, უშიშარი ადამიანებისა. და ეს სტოიციზმი და დიდბუნებოვნება ბოლომდე შერჩა მის განუმეორებელ ლექსებსა და პოემებს, მის ბელეტრისტიკასა და პიესებს. სწორედ ამიტომ მოხდა, ამგვარი დიდი სიყვარულითა და სითბოთი რომ შემოსეს აკაკი, მისსავე სიცოცხლეში, ყველა კეთილი ნების ადამიანებმა, მისმა მრავალსაუკუნოვანმა სამშობლომ და ხალხმა.

და მართლაც არავითარ მოლოდინს არ იყო გადაჭარბებული ის ერთადერთი გვირგვინი ყვავილებისა, რომელიც მიაცილებდა სპარის კარამდის ამ ცხოვრებისაგან განაწამები „მშობელი ქვეყნის მოზარის“ კუბოს, წარწერით: „აკაკის – საქართველო“.

ნიკა აგიაშვილის წიგნის: „ტვირთი წუთისოფლისა“-ს ერთი გმირი, რომელიც ნამდვილად ცხოვრობდა, ასე ჰყვება აკაკი წერეთლის წამოსვენების ამბავს სხვიტორიდან მთაწმინდამდე: „როცა შატარებელი გასცდა ლიახვისა და მტკვრის შესართავს, გვერდი აუარა მტკვარზე გადებულ დართო ხიდს და ნელ-ნელა

მიუხელოვდა გოჩის სადგურს, მთავარი ტაძრიდან და მომცროს
ეკლესიებიდან ერთხმად გაისმა ზართა სამგლოვიარო
გულისგამაღონებელი ხმები და სადგურის ბაქანზე თავშეყრილი
და იშვიათი წესრიგით ჩამწკრივებული მღვდმარე ხალხი უცბად
შედრკა, შეირხა, სწრაფად დაიძრა და წინ გაეშურა. ყველამ
მოწინებით მოიხადა ქული და პირჯვრის წერით ჩაიჩოვა თან-
დათან შეჩერებულ მატარებლის წინაშეო*.

ასე მძიმე იყო ყველასთვის აკაკის სიკვდილი.

და ღღეს, მისი დაბადებიდან 140 წლისთაზე*) ჩვენ სა-
სობით ვიდრეკთ მუხლს აკაკი წერეთლის სათაყვანებელი სახელ-
ის წინაშე, რომლის ყოველწუთიერი ხსენებაც კი საოცარი იმ-
ედითა და სითბოთი გვაგვებს.

სწორედ ამაშია აკაკი წერეთლის, ამ განუმეორებელი პიროვ-
ნებისა და შემოქმედის, - სიდიდე და განუზომლობა. ქება - დი-
დება მის მშობელს!

და ვ ი თ ა ვ მ ო ნ ი, 1980 წ ე ლ ი.

*) დავით ავმონის ეს შესხმა დაწერილია აკაკის დაბადების
140 წლისთავისათვის. მაშინ მან დაგვიანებით მოაღწია ჩვენამდე
და, აი, ავტორის თანხმობით, რომელმაც ამ ხნის განმავლობაში
გვარი გამოიცვალა, მაგრამ სული უცვლელი დარჩა, - ვაქვეყნებთ
მას.

გუშავი.

აკაკი: ტ კ ბ ი ლ ი მ გ ა ლ ო ბ ე ლ ი

აკაკი წერეთელი მესამოციანეთა ღვიძლი შვილი იყო, როგორც
თავისი სოციალური და პოლიტიკური აზროვნებით, ისე ეროვნული
განმათავისუფლებელი ბრძოლის წყურვილით. მან თავისი ბავშვობ-
ის წლები სოფელში გლეხის შვილებთან გაატარა და ამან მის მო-
მავალზე დიდი გავლენა მოახდინაო, ამბობენ. შეიძლება ესეც სწო-
რია, მაგრამ ის მაინც თავისი ეპოქის შვილი იყო.

ის სულ ახალგაზრდა, მოწაფეობიდანვე გაიტაცა სამშობლოსად-
მი სამსახურის იდეამ, ის სწერდა:

ერთი რამ მკლავდა მხოლოდ მე

და მისივებდა ის გოლსა,

რომ ჩემს სამშობლოს ვხედავდი

სხვებისგან დამონებულსა.

25832

დაუკვირდით! ამავე სენით არ იყო შებყრობილი ილია ქავთაძე? დეც თავის სიყმაწვილენში?! აკაკი ილიაზე სულ სამი წელიწადი უფრო უნდა იყო უფრო ახალგაზრდობაში სამ წელს დიდი მნიშვნელობა აქვს, ხოლო მე რე, რაც დრო გადის, ეს მნიშვნელობა მცირდება და ყველა ერთ მთლიან სულისკვთების ფერხულში ებმის, ცალ-ცალკე და ყველა ერთად, თავთავისი გზით, უნარით და საშუალებით ერის სამსახურში შედის.

აკაკის მთავარი მოწოდება იყო მწერლობა; მაგრამ ის დაუღალავ მონაწილეობას იღებდა სხვა კულტურულ საქმიანობაში. განსაკუთრებით ამან დიდი ღვაწლი დასდო სათეატრო მუშაობას, და რომ საკმარისი დრო ჰქონოდა ეროვნული მოღვაწეობისათვის, შემოსავლიან სამსახურზედაც უარი სთქვა და ამიტომ მატერიალური გაჭირვებაც ბევრჯერ განუცდია.

საქართველოში ილია ქავთაძეს ისე არ ახსენებენ, რომ მასთან აკაკი წერეთელიც არ ახსენონ. საქართველოს განმათავისუფლებელ ბრძოლაში აკაკი ილიას მარჯვენა ხელი იყო. საქართველოს მომავლის უწყებაში ერთი-მეორეს ეჯიბრებოდნენ. ერთი თუ ტკბილი გალობით ნათელს ჰფენდა ქართველი ერის გულსა და სულს, მეორე, თავისი გამწვანებული ფრთებით, მტრისაგან იგერიებდა მას. აკაკი ბულბული იყო, ილია — არწივი, მხოლოდ ორივე ერთი ჯიშისანი იყვნენ: ფრინველები. აკაკის კალამი ისევე მახვილი იყო, როგორც არწივის ნისკარტი!..

აკაკი მთელ საქართველოში მოგზაურობდა და თავისი თუნდაც ხალხში ახლოს გავლით, ქართველობას მისი მომავლის იმედს აღუძრავდა. ქართველობა მას ისე იღებდა, როგორც მომავლის მესიასს. ამიტომ მან ქართველ ერში განუთსაზღვრელი პატივისცემა და სიყვარული დაიმსახურა!..

ილია და აკაკიზე ბევრი რამ თქმულა. მე ახალს ვერაფერს ვიტყვი. გავა დრო და მომავალი თაობები უკვე ეროვნული თავისუფლების დროშის ქვეშ კიდევ ბევრს იტყვიან!..

ერთი რამ კი არ შემიძლია არ გავიხსენო, თუმცა ის ყველასათვის ცნობილია. 1913 წელს აკაკიმ ვაჟა-ფშაველას უსაყვედურა:

ენას გიწუნებ ფშაველო,

მგოსანო მაღალ მთისაო:

თუმც კი გვითესავ მარგალიტს

მკითხველიც იმას მკისაო“.

რასაკვირველა, ვაჟამ ამაზე პასუხი გასცა. მაგრამ მესიქიელნი მესი პატრის ცემა და სიყვარული მაინც გამოხატა თავისი უსუსურობით მტად წარმოთქმულ ლექსში 1908 წელს აკაკის იუბილეზე. ზემის დროს სცენაზე გამოჩნდა ვაჟა და თავისი ლექსი ასე დაამთავრა:

„მეც ამატირა ბევრჯერა
შენს თვალზე ცრემლის დენამა;
ნეტავი ბებრი გაზარდოს
შენისთანები დედამა.
რომ მიყვარს მამულიშვილი
დაე, იცოდეს ყველამა,
გადაგვარების მოსურნე
შეჭამოს ტკრა—მგელამა.
მადლობელი ვარ გულითა,
შოთაის სკოლის ლხენამა,
სამშობლოს სამსახურისთვის
ჩანგი ვიკუროთხოს ზენამა!“

აკაკის სიტყვა იქამდე მკრელი და გავლენის მომხდენი იყო, რომ მისი სახელი საქართველოს საზღვრებსაც გასცილდა, როგორც რუსეთში, ისე ევროპაში. საკმარისია ზოგის მოგონება:

1909 წლის ივლისში აკაკიმ პარიზში იმოგზაურა მკურნალობის მიზნით. ეს ხმა გავარდა უცხოეთში მყოფ ქართველებშიც და ყველა მიიღტვოდა, მას შეხვედროდა.

1930 წელს სტამბოლის ქართულ მონასტერში გახლდით, სადაც დაერჩი ოთხი თვე და მონასტრის წარსულსა და აწმყოს გავეცანი. აქ დაწვრილებით შევიტყვე: როდესაც აკაკის პარიზში ჩამოსვლა შეუტყვიათ, ის მოუპატიჟნიათ სტამბოლში. გადაუწყვეტიათ მისი გრანდიოზული მიღება. თურმე ამ შეხვედრას უნდა დასწრებოდნენ წარმომადგენლები სულთანის უმაღლესი სარდლობისა. ყველასათვის ცნობილია, რომ სულთანის მაღალი სარდლობის სამ-მეოთხედს მაინც ქართველობა შეადგენდა. ისინი სარწმუნოებით მუსულმანები იყვნენ, მაგრამ სულთანის ერთგულნი, რადგან მაშინ მთავარ მნიშვნელობას აძლევდნენ სარწმუნოებას და ამაში რაკი ქართველობა არავის ჩამოუვარდებოდა, ისინი დიდი ნდობით სარგებლობდნენ. მზადება აკაკის მისაღებად ფრიად გრანდიოზული ყოფილა. იტალიელებისაგან შემდგარი მომღერალთა გუნდიც კი ყოფილა მოწვეული. აქვე ამ წელს გავიცანი ალბათ 90 წელში მყოფი მაჰმუდ ფაშა თავდვირიძე,

რომელსაც ხშირად ვხვდებოდი და ბევრ საინტერესო რამეს მიაღ-
ბობდა თურქეთის ქართველებზე. (დამაჯერებელი წყაროებიდან ვი-
ცი, რომ დღეს თურქეთში ორ მილიონზე მეტი ქართველი ცხოვრ-
ობს.) სამწუხაროდ, ამ სამზადისმა აკაკის მისაღებად უქმად ჩაი-
არა, რადგან აკაკიმ ველარ შესძლო სტამბოლში მოგზაურობა და
მაჰმუდ ფაშაც სწუხდა, რომ აკაკის ველარ შეხვდა.

აკაკი 1910 წელს საქართველოში დაბრუნდა და აქედან დარჩა
ანეგდოტი: აკაკისთვის უკითხავთ: პარიზში რა ნახეო, აკაკის უბ-
ასუხბია, რომ პარიზში ყოველ დღე აღდგომიდაო! პარიზში, ჩვეულე-
ბის მიხედვით, ქუჩაში ჰკოცნიან. მაგ. ქუჩაში რომ ნაცნობ ცოლ-
ქმარს შეხვდეთ, ქმარს ხელს ართმევთ, ცოლს კი სამჯერ უნდა
აკოცოთ ლოყაზე, სხვანაირად ქმარი ნაწყენი დარჩება, პატივი
არა მცაო! აბა საქართველოში რომელი გმარი გაგიწყობათ, ჩემს
ცოლს რატომ არ აკოცეო!..

აკაკის პირველი იუბილე, მოღვაწეობის 50 წლისთავის აღსანიშნა-
ვად, გადაუხდიათ 1908 წ. დეკემბერში, ხოლო ასი წლისთავის აღ-
სანიშნავად გადაუხდიათ 1940 წელს. 1990 წელს კი იქნება აკა-
კის დაბადების 150 წლისთავი. სხვა შემთხვევა არ მახსოვს;
1935 წელს პარიზში გადავიხადეთ ვაჟა-ფშაველას გარდაცვალების
ოცი წლისთავი. შესდგა კომისია; მე დამევალა მთავარი მოხსენე-
ბა. წავიკითხე: „ვაჟა ფშაველა და ქართული კულტურა“. (შემდეგ
ის გავიმეორე ბერლინში 1942 წელს და მერე ის დაიბეჭდა ბერ-
ლინში გამოცემულ ჟურნალში: „ქართველი ერი“.

სწორედ იმ წელს სრულდებოდა აკაკის გარდაცვალების ოცი წლის-
თავი და მე მიწოდდა, რომ ისიც ვაჟა ფშაველასთან ერთად გა-
დაგვეხადა, მაგრამ ეს არ მოხერხდა. ამიტომ უკანასკნელად გიორგი
წერეთლის ინიციატივას დიდის სიამოვნებით შევხვდი, მაგრამ ჩე-
მი ჯანმრთელობის სისუსტის გამო დირსეული წვლილის შეტანა არ
შემიძლია; თუმცა აკაკი არ საპირობებს იმაზე მეტის თქმას, რაც
უკვე თქმულა და რასაც მომავალშიც იტყვიან!

ეს ჩემი პატარა სიტყვა მიწა დავამთავრო ერთი ახალი ცნობით,
რაც შეიძლება, არავინ იცოდეს. 1931 წელს პარიზში ვიყავი და
ამ დროს აქ ცხოვრობდა აკაკი წერეთლის შვილი ალექსი. ის
უკვე მოხუცებული იყო და ცოტა მამის ელფერი გადაჰკრავდა. მის
ცხოვრებას დეტალურად არ ვიცნობ. მგონია, ის რუსულ თეატრს
ემსახურებოდა. მას გადაუწყვეტია, რომ თავისი მამის ნაწერები

ერეკლესული
გვერდი 1099

გამოცემა პარიზში ქართულად. მისთვის მიუციათ ჩემი ვებგვერდი ამაში მე შემდეგ მისი დახმარება; ჩვენი პირველი შეხვედრა და გაცნობა მოხდა კოკი (ნიკოლოზ) დადიანის ოჯახში. ეს იყო 1931 ან 1932 წელი. ამ შეხვედრას ესწრებოდა გიორგი ჯაყელი. ეს სამი წარმოგადგენდით თეთრი გიორგის მთავარ ხელმძღვანელ ორგანოს. ჩვენი მეთაური იყო ლეო კერესელიძე და ის ცხოვრობდა ენევაში. მასაც ვაცნობე ყოველივე და მან მთხოვა, ყველაფერს რომ მოათავებ შემატყობინე, მეც მიინდა შეხვედრე ალექსისო. ამ შეხვედრის დროს გადაწყდა, რომ აკაკის ყველა ნაწერების გამოცემა აქ შეუძლებელი იყო; ამიტომ უნდა გამოგვეცა მხოლოდ რჩეული ნაწერები ერთ ან ორ ტომად. მე მაშინვე შეუდექი მუშაობას, აკაკის ნაწერების შეგროვებას. ამაში ყველაზე დიდი სამსახური გამიწია მარია ლოლობერიძემ. მას აღმოაჩნდა ილიას და აკაკის ზოგიერთი ნაწერები.

სანამ ყველა ამ მუშაობას დაემათავრებდი მდგომარეობა შეიცვალა. ალექსისგან მივიღე ცნობა, რომ გამოცემის საქმე აღარ ეწყობოდა. ჩვენ ყველა ძალიან შევწუხდით, რომ ეს საქმე ჩაიშალა. ამის შემდეგ მე საშუალება აღარ მქონია ალექსისთან შეხვედრისა. ის უკვე მოხუცი იყო და აღარ ვიცი მისი სიცოცხლე როგორ გათავდა!..*)

ალ. მანველიშვილი. ოქტომბერი 1990.

*) ამ ამბის ებილოგი მეტისმეტად დამაღონებელია. გასული წლის სექტემბერში პროფ. გურამ შარაძეს ვახლდით მე და ჩემი მუუღლე სენ-ტ-უანის სასაფლაოზე, სადაც ალექსისა და დედამისის საფლავები გვეგულეობდა. სასაფლაოს სამმართველომ შემდეგი ცნობა მოგვცა: ქ-ნი ნატალია წერეთლისა, დაბადებული ბაზილევსკაია გარდაცვლილი 28.III.1933 წ. პარიზში დაიკრძალა საფლავში რეგისტრი № 524; ბ-ნი წერეთელი ალექსი გარდაცვლილი პარიზში 16.V.1942 წ. რეგისტრი № 2074. ორივე საფლავის ეპიტაფის ვადა 1972 წ. დამთავრებულა. 1981 წელში მათი ნეშტები გადაუსაფლავებიათ საერთო თხრილში. და ამრიგად, ჩვენი ყველას დაუდევრობით, ჩვენი საამაყო მგოსნის უახლოესი ადამიანების ძვლებიც დაეკარგა ქართველ ხალხს.

გ თ ე რ ი

Chers amis,

Découvrant Paris, il y a plus de quatre-vingts ans, Akaki s'écriait :

თუ თვით სამოთხე არ არის
მიანც სამოთხის პირია!

(Paris 1909)

Si ce n'est pas le Paradis même,
C'en est du moins la frange !

Moins de douze ans après qu'il ait écrit ces vers, vos parents ont choisi la France comme terre d'accueil, après l'invasion russe de la Géorgie. Mais aujourd'hui, c'est moi qui suis votre hôte, pour célébrer Akaki TSERETELI - si grand et si aimé qu'on l'appelle par son seul prénom, AKAKI. La traditionnelle et toujours réelle chaleur de l'amitié géorgienne m'a chargé d'un exposé au titre tel que pour l'honorer, j'aurais évidemment dû lire les quinze tomes de l'édition des œuvres d' Akaki, plus quelques études sur sa vie. Vous avouerai-je que je n'ai pu le faire?

Mais je suis heureux du moins de pouvoir partager avec vous, Géorgiens — qui le connaissez cent fois mieux que moi — avec peut-être quelques Français, qui ne l'ont guère lu, de pouvoir partager, donc, un peu de mon enthousiasme pour ce grand écrivain et ce grand maître à vivre.

Si vous me permettez encore une note personnelle, je vous dirai que je suis d'autant plus heureux d'honorer ici, parmi vous, AKAKI, que j'ai participé, il y a trois ans, au symposium consacré à ILIA à Tbilissi, pendant lequel la grande majorité des communications ont été lues en russe ou dans une autre langue que le géorgien — situation qui semblait nous reporter à l'époque d' Ilia et Akaki, où, vous le savez, la langue géorgienne était menacée.

Akaki TSERETELI naquit en effet, le 9 juin 1840, à Satchkhéré, en Géorgie occidentale, sous l'occupation russe. Il était arrière-petit-fils de roi par sa mère laquelle avait d'ailleurs été éduquée par des prêtres catholiques.

- Jusqu'à cinq ans, conformément à l'atalek , il fut élevé dans une famille de paysans; il en garda toujours l'amour des humbles, des traditions populaires.

- Il apprend à lire en famille, où il recoit une éducation religieuse et mène une vie à la fois princière et austère. Puis il va au lycée de Koutaïssi, ensuite à la Faculté des langues orientales à l'Université de Saint-Pétersbourg.

- Il avait écrit déjà une tragi-comédie, qu'il brûla à son retour de Saint-Pétersbourg. Dès 1858, Tsiskari publie sa première traduction, un poème de Lermontov. En 1859, avec la célèbre poésie " Saïdoumlo Barati " — déjà perce l'un des thèmes majeurs de son œuvre, l'amour de la terre natale, de la patrie. C'est sa véritable entrée dans le monde littéraire.

Il faut dire aussi que si AKAKI a été tout ensemble dramaturge, romancier, publiciste, c'est la poésie qui est son don le plus remarquable — en cela d'ailleurs, il se montre héritier d'une riche tradition géorgienne, que ce soit la poésie religieuse transmise dès le Xème siècle dans les manuscrits, ou la poésie orale que, depuis des temps immémoriaux, la tradition populaire véhicule et enrichit.

- Vingt ans plus tard, ou presque, AKAKI réfléchit sur son art, et, à vrai dire, devrait décourager tout orateur; n'écrit-il pas, dans le poème " Le poète ", en 1886 :

" Je ne suis pas celui que vous croyez,
Ni celui que d'autres s'imaginent "

Il ajoute :

" Je suis médiateur, tout simplement,
Tantôt, je suis de la terre, tantôt du ciel."

Mais n'oublions pas que cette chute du poème répond à celle de la première strophe :

"Trompette/signal d'alarme des événements,
Je ne suis ni de la terre, ni du ciel."

Cet homme veut être libre, miroir cordial de la vie publique géorgienne, sans autre chef : ” Ce cœur, changé en miroir ”, strophe 3 du même poème. Et c’est en effet le reflet de sa vie personnelle, tout entière au service du peuple, de la patrie, si opprimés alors, mais sans autre engagement officiel. Tant il est vrai — et c’est encore une leçon de l’histoire géorgienne, je pense en particulier à la libération du joug arabe préparée par l’œuvre culturelle et religieuse de Grigol KHAND-ZTHELI — tant il est vrai donc, que toute renaissance civile et sociale se prépare par une renaissance culturelle, et la religion fait partie de la culture.

Pour revenir à l’œil du poète, il est un endroit d’où, encore vingt ans après, en 1906, il s’exerce, et il est convenable ici, à Paris, de le mentionner : c’est du haut de la tour Eiffel. Arrivé au sommet du monument, d’où tout paraît, de la vie et des œuvres, si petit, d’où l’on ne peut plus distinguer l’ennemi de l’ami, je cite :

” Alors je dis : celui-là aussi
 qui, de temps à autre s’éloigne du peuple
 et part en haut, tout en haut,
 ne reste-t-il pas pris entre deux ?
 En tout cas, il perdra
 ce juste jugement sur le peuple
 et ne pourra distinguer en vérité
 le bien du mal.”

Le Français, lisant ce poème, ne pense-t-il pas invinciblement au poème où Baudelaire évoque, lui aussi, son expérience de poète, sous l’image de l’albatros: ”... prince des nuées/ ... / exilé sur le sol au milieu des huées” ? Ici encore, on sent la profondeur de l’engagement d’Akaki, par contraste avec le tableau du solitaire incompris des foules que brosse Baudelaire.

S’il prépare le bonheur de la Géorgie, il sait bien que ce ne peut être que dans la vérité. A l’opposé des démagogues, il expose aussi bien les malheurs que les bonheurs de la Patrie. Par ce sens profond du réel, il transcende de beaucoup le simple procédé littéraire du ” réalisme ”.

Écoutons-le encore dans "Tchangouri" :

"Moi, je veux un Tchangouri pour ceci :
qu'il serve la vérité,
confirme les saintes pensées,
brûle le cœur de pureté."

(1871)

La "puissance du tchangouri" avait déjà été l'objet d'un poème d'Akaki (1864), comme le "Salamouri"; le "Tchongouri", (ou tchangouri) c'est la Géorgie, nous tous, sommes les cordes, nous qui vivons en diverses régions".

On sait — et nous entendrons certainement tout à l'heure certains airs — que très vite plusieurs poèmes d' Akaki furent mis en musique et devinrent extrêmement populaires. "Souliko" en particulier, a franchi les limites de la Géorgie. Mais c'est toute une vision d'harmonie, c'est-à-dire de beauté résultant des diverses particularités, des différences, qui s'exprime ainsi. Message toujours actuel; comme est actuelle la conclusion, en apparence inattendue, du grand poème "Gamzrdéli". L'éducateur, à qui son fils spirituel vient confesser son crime — crime particulièrement odieux selon le code de vie des montagnards, et nous sommes chez les Abkhazes — se juge lui-même coupable de mort, pour n'avoir pu l'éduquer à devenir un homme, digne de ce nom.

Aussi est-il intéressant de citer ici une autre réaction à la vision de Paris, beaucoup moins paradisiaque que les deux vers cités au début de mon exposé : "n'attends d'aide de personne". Cela contredit l'idéal fraternel d'Akaki, tel qu'il s'exprimera superbement dans nombre de poèmes :

"Qu'il soit maudit d'entre les hommes,
qu'il soit damné sur toute la terre,
qui ne croit ni ne veut
fraternité, unité et amour"

non en parole seulement :

"Qu'il soit maudit d'entre les hommes,

qu'il soit damné sur toute la terre,
qui proclame de bouche seulement
fraternité, unité et amour. ”

(1911)

” Que Dieu éloigne de moi la richesse
mais qu'il me donne chaque jour un morceau de pain;
je ne veux avec cela rien
qui ne soit divin ”

(1911)

Et c'est tout le testament à son fils qu'il faudrait citer:

” Ne te soucie pas de toi seul,
souviens-toi toujours des autres aussi,
prends pour glaive le travail
et pour bouclier la patience ! ”

(1er juin 1909)

On voit qu'on pourrait, non seulement pour la beauté des vers, pour l'action patriotique, mais encore pour son moteur profond, le véritable idéal chrétien, ne pas séparer Akaki d' Ilia. A la mort d' Ilia, Akaki écrivait : ” Et Ilia n'est pas mort, pour la patrie il restera comme un phare ”. (1907). Si nous célébrons aujourd'hui Akaki, c'est qu'il reste aussi comme un phare dans le monde agité d'aujourd'hui.

Akaki n'ignore pas la dure histoire géorgienne; qu'il met en scène dans de grandes fresques historiques; mais ce Victor Hugo de Géorgie ne cesse de projeter l'avenir du pays, et de le juger moralement. On connaît le jugement, tout caucasien, du poème ” La femme géorgienne ”: apprenant la mort au combat, combat victorieux, dont l'issue est d' ailleurs la première question qu'elle pose, apprenant donc la mort au combat de deux de ses fils, mais la fuite d'un troisième, elle clame :

” Je ne pleure pas ces deux fils-là
morts héroïquement au combat,
je me lamente sur celui qui est resté vivant,
sans gloire, comme un âne ! ”

(1881)

Il faut particulièrement souligner l'amour d' Akaki pour "la douce langue"

" dans laquelle Tamar donnait ses ordres,
Kéthévane te glorifiait sans trêve
et Nino prêchait au peuple que tu t'es choisi
les commandements de ton fils"

(" Torniké Eristavi " — 1884)

dit-il à Dieu; et encore :

" Jeune, si tu veux aimer
beaucoup ta patrie,
tu dois d'abord apprendre à lire .
La première lettre est : A "

Tout le poème, " Alphabet géorgien ", se poursuit jusqu'à la dernière lettre avec des jeux de mots sur le nom des lettres. (5 janvier 1875)

Je ne vais pas me lancer, devant l' Association des Hommes de Lettres Géorgiens, dans une analyse de la langue et du style d' Akaki . Je relève simplement comment, ici aussi, par des contrastes, il déjoue tout jugement qui voudrait l'enfermer dans une catégorie, le priver, en quelque sorte, de sa liberté : contraste de la simplicité de la langue et de la richesse du vocabulaire, du style élevé et des mots expressifs à redoublement, en particulier. Je relève simplement dans " Souliko " : კოკობი, ჩუ-
რჩულით, ციმციმით, ბულბული, ჩაიპიკიკია, დაგვქათათებდა.

Dans la dernière poésie d' Akaki, on retrouve : ბულბული, კიკიკი.

Il faudrait, bien sûr, évoquer les récits et les nouvelles, les comédies et les drames, les articles de critique , l'action dans les deux plus grandes associations culturelles géorgiennes de l'époque : l' Association pour le développement de la lecture et de l'écriture chez les Géorgiens et l' Association d'Histoire et d'Ethnographie de Géorgie. Sait-on, par exemple, qu'il fut attentif aux travaux du Père Mikheil TAMARACHVILI, sur le catholicisme en Géorgie, qu'il qualifiait de " très nécessaires " (lettre de 1909) ? Le 24 Octobre 1909, Akaki écrit du Normandy Hôtel, rue de

l' Echelle, à Paris, qu'il est obligé par les circonstances, de retourner au Caucase, mais qu'il ira pour plus longtemps à Rome. La rencontre, hélas, ne se fit pas, car Akaki ne revint pas en Europe.

En 1910, le jubilé d' Akaki fût une fête nationale. En 1912, si j'ai bonne mémoire, son voyage en Ratcha-Let chkhoumi ouvre l'ère du cinéma géorgien.

Faut-il conclure, alors que d'autres vont encore le faire ? Je dirais que si Akaki a donné à la Géorgie, à son indépendance, à son équilibre social, à sa langue et à sa culture, l'entière de ses forces, il lui a laissé un message — qui englobe, mais qui, selon moi, dépasse de loin sa valeur comme écrivain, un écrivain à traduire en français ! - il lui a laissé, dis-je, un message spirituel, qui s'adresse encore à nous aujourd'hui, dans toute sa force à l'heure où la Géorgie, la société géorgienne, doit se reconstruire. Vraiment, comme Akaki l'écrit dans sa dernière poésie :

” Je serai, même mort, vivant encore ! ”

„ცოცხალი ვიყო, გინდ მკვდარი!“

ცოცხალი იყოს! ესაა ჩვენი ვალი.

Bernard O U T T I E R

აკაკი: მამულზე მლოცავი

კარდუსთან უცნაურ საუბარში, გრიგოლ რობაქიძე მას ეუბნება: „დიდ ხანს მომიხდა, კარდუ, შეგჩერებულებიყავ ქართული შორის ირგვლივ. ეს იმისთვის, რომ ცხად მეყო, რომ შენი ენა საკრალურ ენათა ჯგუფს ეკუთვნის და, შენი ენა საგალობლოა“. არ შეიძლება, ამაში არ დავეთანხმოთ ქართული ენის ამ კიდევ ერთ დიდ მესაიდუმლეს, ხოლო ჩვენის მხრით მას დავუმატებთ, რომ ამ ენაზე უთვალავ მგალობელთა შორის, აკაკი ერთ-ერთი უკეთესთაგანია. მართლაც, სწორუბოვარ შოთას შემდეგ, დიდებულ აკაკის მსგავსად, მისებური ტკბილხმოვანებით სხვას არავის აღარ

აუხედრებია ქართული ქნარი. აკაკი ქართული სიტყვისა და ქართული ლექსის უბადლო ოსტატია და, ისიც უნდა ითქვას, ქართველი კაცი იყო მისდამი „ვიროსანი“ ან უმადური. პირიქით, კაცობრიობის ისტორიაში იშვიათად შეხვდებით სხვა მაგალითს ერისა და მისი პოეტის ურთიერთ ზიარებისა, როგორც ამას ადგილი ჰქონდა მის სიცოცხლეშივე აკაკისა და ქართველებს შორის. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ აკაკი გაუხუნარი რჩება დღემდე, ის ისევე ძალუმად ეხმიანება დღევანდელ ქართულ ყოფას, როგორც იმ დროს, როცა ის მოღვაწეობდა და ქმნიდა მის მხატვრულ ქმნილებებს.

გიორგიევსკის ხელშეკრულების ირგვლივ საუბრისას, ბ-ნი ჯანრი კაშია აღნიშნავს, რომ ქართული სახელმწიფოებრივი იდეა იმ დროს საშუალო საუკუნეების დონეზე დარჩა. მაშინ როცა ევროპის მოწინავე სახელმწიფოები რელიგიურიდან ეროვნულზე გადავიდნენ, ქართულ დიპლომატიას კვლავ სარწმუნოებრივი მოტივები ასაზრდოებდაო. ეს აზრი მართებულია არა მარტო გმირ მეფე ირაკლის მიმართ, არამედ აგრეთვე ჩვენი დროის პოლიტიკური მოაზროვნეთათვისაც. ამჟამინდელი ჩვენი ეროვნული განთავისუფლების მოძრაობა ჭარბად განიცდის სარწმუნოებრივ იდეოლოგიას. აკაკი წერეთელი არც პირველია და არც ერთადერთი, რომელიც ამ ძირითადი ხაზის საწინააღმდეგოდ, ეროვნულ მომენტს ანიჭებს უპირატესობას, მაგრამ მასავით სხარტად და მკვეთრად იგი არავის გამოუთქვამს:

„არც მყვარებია, არც მიყვარს,
 არც მდომებია, არც მინდა,
 არც მწამებია, არცა მწამს
 შენს გარდა კიდევ სხვა წმინდა“.

ანდა კიდევ:

„ჩემი ხატია სამშობლო,
 სახატე – მთელი ქვეყანა
 და, რომ ვიწვოდე, ვდნებოდე
 არ შემიძლია მე, განა.“

ამიტომაც, რომ კეთილშობილი ქართული ნაციონალიზმის სათა-

გეების პირუთენელი მკვლევარი გვერდს ვერ აუფლის აკაკის სახეზე. ყვანებელ სახელს, მის ღვაწლსა და ამაგს მთლიანად და უშურვებლად მიძღვნილს ქართული სულის ასაყვავებლად.

უკვდავია ქართველი ერი, რამეთუ მას ძალუძს ემთა უკიდურესი განსაცდელისათა მის საზოდან ჴვას მისი მხსნელი შვილები. ერთი ასეთი ძნელბედობის ექმთაგანი გახლდათ გასული საუკუნის მეორე ნახევარი. სწორედ იმ შავ-ბნელ დროს ქართლის ცხოვრებისა, ქართული სიტყვის, ქართული აზროვნების ასპარეზზედ გამოდის ორი ბუმბერაზი: ამერეთში ილია ჭავჭავაძე და იმერეთში აკაკი წერეთელი. თუმცა მათი ხმები განსხვავებულია, მაგრამ რაოდენ ხმაშეწყობილად უგალობენ ისინი სათაყვანო მამულს, ამერსა და იმერს, სრულიად საქართველოს. მათი ხმაშეწყობილი გალობა ერთ არსად ჰკრავს და აღუდაბებს ქართველობას.

1918 წლის 26 მაისს კვლავ აღსდგა საქართველოს სახელმწიფოებრიობა. სიბრძევე და უმადურება იქნება, უგულვებელვყოთ იმ ქართველთა დამსახურება, რომლებიც იმ ბედნიერ დროს მოღვაწეობდნენ, წინ უძღოდნენ ამ დიდ ეროვნულ საქმეს, გარნა არც ის უნდა დავივიწყოთ, რომ მათ ჩირაღდანით გზას უნათებდათ ილიასა და აკაკის, საერთოდ მესამოციანელთა ბრწყინვალე თაობის ნათელი. როცა სიონისა და მთაწმინდის ზარები განთავისუფლებას იუწყებოდნენ, ეს იყო აგრეთვე დიდი ილიასა და აკაკის ხმაშეწყობილ გალობათა გამოძახილი, მათი ღვაწლის და ანდერძის ხორცშესხმა.

ხანმოკლე იყო ბედნიერება. ისევ იძალა ბოროტმა, ეშმაკმა და ტარტაროზმა. ისევ უღვთოდ ეწამა ჯვარზე გაკრული ქართველი ერი. გრძელი და შავ-ბნელი იყო წამების დამე და, როგორც დიდმა ილიამ იწინასწარმეტყველა: „არსაიდან ხმა, არსით ძახილი, მშობელი შობილს არას ეტყოდა“. იავარ იქმნენ სულიერნი საუნჯენი ერისა. აღკვეთილ იყო წმინდა მამათა ლოცვა-ვედრება-ლიტანიობა. უწყალოდ ჰკორტნიდა ყვავ-ყორანი კავკასიის ქედზე მიჯაჭვულ ამირანის გულსა და ღვიძლს...

მაგრამ, არ ყოფილა მთლად განწირული ქართლოსიანთა მოდგმა და მამული. ღმერთმა გონება აურიბა ბოროტ სატანებს და მათ დაავიწყა, რომ გადაეკეტათ იმ ღარის სათავე, საიდანაც მომდინარებდა ქართული მამულიშვილობის აჟმღვრეველი ანკარა წყაროები: რუსთველისა და აკაკის, ილიასა და ვაჟასი. ეს უკვდავების წყლები მითური ანთეოსივით აძლიერებდნენ, ამტკიცებდნენ ქართულ სულს, სულ

საფრანგეთში მცხოვრებ ქართველ მწერალთა და ჟურნალისტთა გამგეობის ორგანიზაციით, ამ წლის 18 ნოემბერს, პარიზის ქართული ეკლესიის ბინაში გაიმართა აკაკი წერეთლის დაბადების 150 წლისთავის აღსანიშნავი ლიტერატურული დღესასწაული, რომელიც შემდეგი შესავალი სიტყვით გახსნა მომწვევი საზოგადოების გამგეობის თავმჯდომარემ გიორგი წერეთელმა:

„პატივცემულო საზოგადოება, ძვირფასო თანამემამულენო!
ნება მიბოძეთ, რომ ჩვენი დღევანდელი თავშეყრა გახსნილად გამოვაცხადო. თქვენ იცით, რომ ჩვენი ამჟამინდელი შეკრების დედაბუჩი, ჩვენი ქართული კულტურის დიდი მოამაგის, კერძოდ ქართული პოეზიის დიდებული წარმომადგენლის, აკაკი წერეთლის დაბადების 150 წლისთავის აღნიშვნაა.

სანამ ჩვენი კრების პროგრამას დავიწყებდეთ, თქვენი ყურადღება მინდა შევაჩერო იმ დიდმნიშვნელოვან ამბებზე, რომლებიც ამჟამად საქართველოში მიმდინარეობენ.

30 სექტემბერს, **1** და **4** ოქტომბერს, ეროვნული განთავისუფლების პარტიების საკოორდინაციო ცენტრის გადაწყვეტილებითა და ორგანიზაციით, დამოუკიდებლად საბჭოთა სტრუქტურებისა, ჩატარდა ეროვნული კონგრესის არჩევნები დემოკრატიულად, საყოველთაო, პირდაპირი და ფარული კენჭის ყრით. ექვს ბლოკად დაჯგუფებულ ეროვნულ პარტიებთან ერთად არჩევნებში კენჭს იყრიდა საქართველოს კომუნისტური პარტიის ეგრედ წოდებული დემოკრატიული ფრაქცია,

რომელმაც მიცემული ხმების **5,51%** მიიღო მხოლოდ.

28 ოქტომბერს და **11** ნოემბერს ჩატარდა საქართველოს რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს მრავალპარტიული (პირველად მთელ საბჭოთა კავშირში) არჩევნები, აქაც კომპარტია მკაცრად დამარცხდა. მას ხმა მისცა ამომრჩეველთა მხოლოდ **30%**-მა, ხოლო „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართ.-ო“-ს, ეროვნული დამოუკიდებლობის პოლიტიკურ ბლოკს, რომელსაც ცნობილი სამართალდამცველი ბნი ზვიად გამსახურდია მეთაურობს,— მიცემულ ხმათა თითქმის **55**-მა პროცენტმა.

14 ნოემბერს გაიმართა პირველი სხდომა ახლად არჩეული უმაღლესი საბჭოსი, რომელმაც **232** ხმით, ხუთი ხმის წინააღმდეგ,

ამ უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოს თავმჯდომარედ ატყვევებულნი პუტატი ზვიად გამსახურდია.

ამასთან ერთად ცნობილი გახდა, რომ საქართველოს კომუნისტური მთავრობა, ნოდარ ჭითანავას თავმჯდომარეობით, გადადგა. ამრიგად, ქალბატონებო და ბატონებო, ჩვენი დღევანდელი შეკრება ემთხვევა ჩვენს ქვეყანაში საბჭოთა რეჟიმის კრიზისს და ეროვნული დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების რეალიზაციის დასაწყისს...

აღბათ შედგებოდა გითხრათ, რომ ამჟამად, როგორც არასოდეს, საპირობა მთელი ქართველობის ერთად შემოკრება-შემქვიდროვება, განურჩევლად პარტიულობისა, სარწმუნოებისა და სოციალური მდგომარეობისა; ხოლო ჩვენს წინმძღოლ-ხელმძღვანელებს მართებთ დიდი სიფრთხილე, გონიერება, წინდახედულება, უშიშობასა და სიმტკიცესთან ერთად, რასაკვირველია.

მე პირადად განზრახული მაეგს, რომ ქართველი ხალხის ეს დიდი ნდობა მივეულოცო ბატონ ზვიად გამსახურდიას და ვისაც გნებავთ მოაწერეთ მას ხელი სანამ დარბაზს დასტოვებდეთ.

მისალმების ტექსტი:

„საქართველოს უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარეს ბნ ზვიად გამსახურდიას,

ზატონო თავმჯდომარე,

ჩვენ, პარიზში მცხოვრები ქართველები, რომლებიც დღეს აქ შევიკრიბეთ ჩვენი დიდებული პოეტის აკაკი წერეთლის დაბადების 150 წლისთავის საზეიმოებლად, — დიდი კმაყოფილებით ადვიქვამთ საქართველოს უმაღლეს საბჭოს უკანასკნელ არჩევნებში, თქვენი მეთაურობით „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართველოს“ პოლიტიკური ფორმაციის ბრწყინვალე გამარჯვებას და, 14 ნოემბერს, საქართველოს რესპუბლიკის ამ უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოს, თავმჯდომარედ თქვენს თითქმის ერთხმად არჩევას. გესალმებით და გილოცავთ, როგორც თქვენ პირადად, ისე თქვენს თანამებრძოლებს და სასოებით შეგვსთხოვთ უფაღს, რომ მან თქვენ შეგაძლებინოთ იმ დიდი მისიის ხორცშესხმა, რომელსაც ქართველი ხალხი თქვენ გაკისრებთ.

გაუმარჯოს თავისუფალ და დამოუკიდებელ საქართველოს!
დიდება ქართველ ერს! “

.. ასე, რომ, მეგობრებო, ჩვენი დღევანდელი აქ შეკრება სიმბოლურ ხასიათს იძენს: აკაკი წერეთლის მთელი ცხოვრებმა დაწვობა მიძღვნილი იყო მისი მშობელი ხალხის ეროვნული განთავისუფლებისადმი. ამიტომ, დღეს, როცა პატივს მივაგებთ დიდებულ მგოსანს, ჩვენ იმავე დროს პატივს მივაგებთ ქართველ ერს, ქართულ კულტურას, საქართველოს განთავისუფლებას.

დიდება აკაკის! დიდება ქართველ ერს!"

მთელი დარბაზი ფეხზე ამდგარი ღერის „დიდებას“

„პროგრამა:

- სალომე ბებურიშვილი-წულაძისა: „გმირს ვეძებთ? ვუსმინოთ ბრძენ აკაკის“ – ქართულად,
- ბერნარ ჟტიე: „აკაკი: კაცი და საქმე“ – ფრანგულად
- ალექსანდრე მანველიშვილი: „ტკბილი მომღერალი აკაკი“, წაიკითხავს ზაქარია ლაშქარაშვილი.
- დავიდ აგმონი: „აკაკი წერეთელი“, ქართულად, წაიკითხავს ქ-ნი თინა ჩიქოვანი (საქ. ჟურნალისტთა კავშირის წევრი)
- გ. პერევისელი: „მამულზე მლოცველი აკაკი“ – ქართულად
- აკაკის ლექსებს – ქართულად და ფრანგულად – წაიკითხავენ: ვენერა ხაბულიანი, იონა გუნია, თინა ჩიქოვანი, სალომე ბებურიშვილი, ვანო ციციშვილი, ზაქარია ლაშქარაშვილი, გიორგი წერეთელი...
- აკაკის ლირიკას იმღერებს „მერანი“, ოთარ პატარაძის ლოტბარობით“

ამ პროგრამიდან დამსწრე საზოგადოებამ ვერ მოისმინა ქ-ნ ბებურიშვილ-წულაძის მოხსენება, რადგანაც მან თავი ვერ გაინთავისუფლა სამსახურიდან, და ვერც „მერანის“ სიმღერები, გუნდის წევრების გამოუცხადებლობის გამო. მათი „ცოდვა“ გაჰმოისყიდა ოთარ პატარაძემ, რომელმაც ჩონგურზე დაკვრით იმღერა „დაიგვიანეს“, „ციცინათელა“ და სხვა რისთვისაც მან დამსახურებული ოვაცია მიიღო.

პროგრამა საკმარისზე გრძელი გამოდგა, დამსწრენი რომ არ გადაელაღა, თავმჯდომარემ მოხსნა მისი მოხსენება, იმ მოტივით, რომ „გულშაგის“ მკითხველები მას მალე წაიკითხავენო.

ჩვენმა მკითხველმა იცის, რომ წელს აპრილში, „ეროვნულ ფორუმში“ გაერთიანებული ეროვნული გამანთავისუფლებელი მოძრაობის შემაჯავებელი პოლიტიკური ძალები ორ ბანაკად გაიყვენ. ფორუმიდან წასულებმა შექმნეს „მრგვალ მაგიდად“ წოდებული ორგანიზაცია, ბნ ზვიად გამსახურდიას სპიკერობით. მრგვალმა მაგიდამ გადაწყვიტა მონაწილეობა მიეღო ოფიციალურ საქ. რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს არჩევნებში, რომელიც პირველად ეწყობოდა მრავალპარტიული წესით.

დარჩენილმა ეროვნულმა ფორუმმა გააგრძელა დასახული მიზანი, შექმნეს ეროვნული დამოუკიდებლობის მომხრე ფართო პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლობითი ორგანო „საკოორდინაციო ცენტრი“, რომელმაც გადაწყვიტა, რომ საბჭოთა სტრუქტურების გარეშე მოეწყო ეროვნული კონგრესის არჩევნები პროპორციული საარჩევნო წესით, საყოველთაო, პირდაპირი და ფარული, საკოორდინაციო ცენტრის მიერ მიღებული კანონით. საკოორდინაციო ცენტრმა არჩევნების მოსაწყობად შექმნა „ცენტრალური საარჩევნო კომისია“ და 30 სექტემბერს დანიშნა არჩევნები.

გასაგებია, რომ ასეთ პირობებში პოლიტიკური ურთიერთობა უკიდურესად დაიძაბა. კონგრესის არჩევნები გაგრძელდა. ოც ოქტომბერს შეიკრიბა მისი ცენტრალური საარჩევნო კომისია, რომელმაც შეაჯამა შედეგები და პრესაში გამოაქვეყნა შემდეგი შინაარსის ცნობა: არჩევნებში მონაწილეობის უფლება ჰქონდა 2958735 ამომრჩეველს, მონაწილეობა მიიღო 1 505 547 ამომრჩეველმა, მონაწილეთაგან 1 357 924 ამომრჩეველმა სწორად შეავსო ბიულეტენი და მხარი დაუჭირა ერთ-ერთ საარჩევნო ბლოკს. კონგრესის საარჩევნო კანონის 94-ე მუხლის თანახმად არჩევნები ჩატარებულად ითვლება და 96-ე მუხლის თანახმად, საქ. ეროვნული კონგრესი არჩეულად ითვლება. ეროვნული კონგრესის სურათი:

1. ბლოკი „ეროვნულ-დემოკრატიული და დემოკრატიული პარტიების“	441 722	32,53%	65
2. ბლოკი „დემოკრატიული საქართველო“	249 488	18,37%	37
3. ბლოკი „ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტია-ეროვნული კავშირი“	182 229	15,51%	71
4. საქ. სახალხო პარტია	59 182	4,36%	9
5. კომპარტიის დემოკრატიული ფრაქცია	74 881	5,51%	11
6. საქ. მოქალაქეთა ლიგა	50 422	3,71%	7

ეროვნულ კონგრესში სულ არჩეულია ორასი კონგრესმანი.

(გაგრძელება იხილეთ 67 გვერდზე)

ზვიად კონსტანტინეს ძე გამსახურდია

დაიბადა 1939 წელს. იგი ქართული მწერლობის კლასიკოსის კონსტანტინე გამსახურდიას შვილია. დაამთავრა თბილისის სახ. უნივერსიტეტის დასავლეთევროპული ენებისა და ლიტერატურის ფაკ - ტი. მუშაობს შოთა რუსთაველის სახელობის ქართ. ლიტერატურის ინსტიტუტში უფროს მეცნიერ თანამშრომლად. მისი მეცნიერული ინტერესები მოიცავს ქართული კულტურის, რუსთველოლოგიის, თეოლოგიის, ანთროპოლოგიის, საზღვარგარეთული მწერლობისა და მითოლოგიის სფეროებს. იგი ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, მრავალი მო-

ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ავანგარდს - გაიძარცვა საარჩევნო ბლოკმა მრგვალმა მაგიდამ - თავისუფალმა საქართველომ! გილოცავთ ამ გამარჯვებას, მეგობრებო!

ქართ. ერმა გამოამქლავნა უდიდესი პოლიტიკური სიმწიფე, მაღალი ეროვნული და მოქალაქეობრივი შეგნება. ქართველმა ერმა დაამტკიცა, რომ იგი მზად არის თავისუფლებისათვის! ჩვენ უდიდესი მადლობა უნდა მივავით ყველა ქართველს, საქართველოს ერთგულ ყოველ მოქალაქეს, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს ამ საარჩევნო ბრძოლაში, იღვაწენ და გაისარჯნენ ეროვნული ძალების გამარჯვებისათვის, რამეთუ ეს გამარჯვება დემოკრატიის გამარჯვებაა, თავისუფლებისა და სამართლიანობის პრინციპების გამარჯვებაა ჩვენს ქვეყანაში.

მაგრამ ამასთან, მეგობრებო, უნდა აღვნიშნო, რომ ეს ყოველივე დასაწყისია ახალი, კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი და ხანგრძლივი ორისა, რომელშიც უნდა გაიმარჯვოს ჩვენმა ერმა და რომელსაც ჰქვია თავისუფალი, დამოუკიდებელი საქართველოს მკვდრეთით აღდგენება! ღრმად მწამს მეგობრებო, რომ ის ერი, რომელმაც ესოდენ მაღალ დონეზე ჩაატარა თავისუფალი არჩევნები, შეძლებს დაბრუნებას დაკარგული სახელმწიფოებრიობისას!

უნდა გვახსოვდეს, მეგობრებო, რომ ეს გამარჯვება არ არის ერთი და ორი წლის მუშაობისა და ბრძოლის შედეგი. ეს არის დაგვირგვინება იმ პოლიტიკური ბრძოლისა, რომელსაც აწარმოებდა ჩვენი მოძრაობა ჯერ კიდევ 50-ანი წლებიდან.

მაგრამ ისიც არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ქართ. ერი არასოდეს შეპყრუებია მონობას და სახელმწიფოებრიობის დაკარგვას. 1921 წელს საბჭოთა რუსეთისაგან საქართველოს ოკუპაციისა და ანექსიის შემდგომ, მსოფლიოში უმკაცრესი სისხლიანი კომუნისტური დიქტატურის პირობებშიც კი გრძელდებოდა ქართ. ერის ბრძოლა დაკარგული სახელმწიფოებრიობის აღდგენისათვის და დღევანდელი გამარჯვება მნიშვნელოვანწილად უკავშირდება ამ ბრძოლაში დაღუპულ გმირებს. სამარადისო დიდება მათ სახელს!

საქართველოს დღევანდელი პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური მდგომარეობის შესაბამისად დღევანდელი სესია ყურადღებას განამახვილებს შემდეგ ძირითად საკითხებზე: პირველი და უმთავრესი, რაც ჩვენ უნდა გადავწყვიტოთ, ეს არის კონსტიტუციური რეფორმის საკითხი, გარდამავალ პერიოდში, გარდამავალი პერიოდის დროებითი ძირითადი კანონის შექმნა არსებულ კონსტიტუციაში ცვლილებათა

და დამატებათა შეტანის საფუძველზე, დეკლარაცია თავის მთავარი პერიოდის მიზნებისა და ამოცანების შესახებ; როგორც საკანონმდებლო, ისე აღმასრულებელი ხელისუფლების სფეროში ჩვენი ყურადღების ცენტრში იქნება ეკონომიკური რეფორმა გარდამავალ პერიოდში, საქართველოს ეკონომიკურ დამოუკიდებლობისათვის საფუძვლის ჩაყრა, ცენტრალური დაგეგმის ეკონომიკური დიქტატისაგან მისი განთავისუფლება, ახალი პოლიტიკური სტრუქტურების ჩამოყალიბება, მიწის კანონი, პრივატიზაცია და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის ძირითადი პრინციპები, მუნიციპალური არჩევნები, სამართალდამცავი ორგანოების დეპარტიზაციისა და მართლწესრიგის განმტკიცების ღონისძიებანი, კულტურისა და განათლების სისტემის რეორგანიზაცია.

ძვირფასო მეგობრებო! როგორც მოგეხსენებათ, ეროვნული ოპოზიცია, მიუხედავად არჩევნებში გამარჯვებისა, ჯერჯერობით არ აცხადებს საქართველოს სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დეკლარაციას, რაც განპირობებულია საქ. - ში და მსოფლიოში არსებული პოლიტიკური რეალობით. ჩვენ არ გვსურს, რომ ჩვენი დამოუკიდებლობის დეკლარაცია მარტოდენ ქაღალდზე დარჩეს, ჩვენ გვსურს რეალური დამოუკიდებლობა, რასაც სჭირდება საფუძვლიანი შემზადება იურიდიულ-სამართლებრივი, პოლიტიკური და ეკონომიკური თვალსაზრისით.

ჩვენ არაერთხელ გვითქვამს, რომ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობას, მიუხედავად საქ. - ს ანექსიისა 1921 წელს კაპიტულაციაზე ხელი არ მოუწერია, და ამის გამო დამოუკიდებელი საქ. - ს სახელმწიფო და მისი კონსტიტუცია იურიდიული თვალსაზრისით დღესაც განაგრძობს არსებობას, მიუხედავად იმისა, რომ ამ კონსტიტუციის მოქმედება დროებით შეჩერდა ანექსიის შედეგად. საქ. - ს ტერიტორია იურიდიულად კვლავ ერთიანია და განუყოფელი, მასზე არ მოქმედებს არც ერთი უცხო სახელმწიფოს კონსტიტუცია, მათ შორის, არც სსრკ კონსტიტუციები 1936 და 1978 წლებისა. მართალია, საბჭოთა იმპერიამ საქ. - ს ძალადობით თავს მოახვია თავისი კონსტიტუცია, მაგრამ, ჩვენი თვალსაზრისით, მისი მოქმედება დღემდე მხოლოდ ფაქტობრივი იყო და არა იურიდიული. დღეს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მასობრივი საპროტესტო აქციების შედეგად, საქართველოში არასაბჭოური არჩევნების შედეგად, მის ამ ფაქტობრივ მოქმედებასაც თანდათანობით ეცლება საფუძველი.

ამის პირველი დამადასტურებელი საბუთი ის გახლავთ, როგორც საბჭოთა პირველად მთელი საბჭოური პერიოდის მანძილზე არჩევნები გაიმართა საბჭოური კონსტიტუციით რეგლამენტაციის გარეშე, ხოლო პარტიები რეგისტრაციაში გაატარეს არა სახელმწიფო მმართველობის ორგანოებმა, არამედ ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ, რომელიც პარტიტული პრინციპით იყო დაკომპლექტებული, თანაც ეს რეგისტრაცია არ ყოფილა რეგლამენტირებული არსებული კონსტიტუციით. ეს უდიდესი მიღწევაა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისა, მეგობრებო. მთელი მსოფლიო დღეს განცვიფრებულია ამ მიღწევით!

ამჯერად ჩვენს წინაშე დგას ორი არჩევანი. დამოუკიდებელი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული ხელისუფლების მიერ შედგენილი კონსტიტუციის აღდგენა და მისი მოქმედების განახლება ვერ გამოიღებს სასურველ ნაყოფს, ვინაიდან გაძნელება მისი მისადაგება თანამედროვე პოლიტიკური ვითარებისადმი. გარდა ამისა, იგი არ შეიცავს იმპერიული კონსტიტუციისაგან დამცავ იურიდიულ მექანიზმს, როგორც აქვს დღესდღეობით არსებულ კონსტიტუციას მისი 77-ე მუხლის სახით.

ამიტომ, ჩვენი აზრით, გარდამავალი პერიოდის დროებითი ძირითადი კანონი უნდა დაფუძნდეს ისევე არსებულ კონსტიტუციაზე, მასში ფუნდამენტური ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის გზით, რათა არ შეიქმნეს საკონსტიტუციო ვაკუუმი ახალი ეროვნული კონსტიტუციის შექმნამდე, რომელიც საფუძვლად დაედება უკვე დამოუკიდებელ საქართველოს სახელმწიფოს. ამავე მიზეზით არის განპირობებული საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისათვის სახელის შეცვლა, რაც პოლიტიკურ სტრუქტურათა რეალური ცვლილებების ანარეკლია; ასევე ეროვნული დროშისა და ჰიმნის აღდგენა.

შექმნილი რეალური პოლიტიკური ვითარების ასახვისათვის ძველ კონსტიტუციას უნდა შევუცვალოთ პრეამბულა, ყველგან უნდა ამოვიღოთ სიტყვები „საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა“, „კომუნისტური მშენებლობა“, „კომუნისტური აღწერა“ და სხვა. უნდა შევიმუშავოთ ახლებური ფორმულირებანი 68-77-180-188-ე მუხლებისა, კონსტიტუციიდან უნდა ამოვიღოთ მე-3-9-14-15-16-20-23-30-61-ე მუხლები მთლიანად, ხოლო მე-8-34-38-74-ე მუხლებისა — მხოლოდ მეორე ნაწილი; უნდა შეიცვალოს 58-ე მუხლის ფორმულირება. რაც შეეხება საბჭოურ კონსტიტუციას, გარდამავალ პერიოდში მოხდება მისი სრული უენებელყოფა და საქართველოს ტერიტორიაზე

მისი მოქმედების ფაქტობრივი შეჩერება, რის საფუძველსაც უკავშირე-
ვს საქ. - კონსტიტუციაში არსებული 77-ე მუხლი, ხოლო დამოუკი-
დებლობის გამოცხადების დროისათვის მოხდება საბჭოთა კონსტიტუ-
ციის მოქმედების სრული იურიდიული შეჩერება და საქართველოში
ახალი კონსტიტუციის იურიდიული ამუშავება, რომელიც შემუშავე-
ბულ იქნება გარდამავალ პერიოდში და რომელიც შეამზადებს საქ.-ს
დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობის აღდგენის სამართლებრივ მექა-
ნიზმს.

ძვირფასო მეგობრებო!

ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლა საქ.-ში გრძელდება. ოღონდ
ამჟამად იწყება მისი ახალი ეტაპი, მას შემდეგ, რაც ჩვენი მოძრა-
ობის ავანგარდი - მრგვალი მაგიდა ქართველმა ერმა საქართველოს
მოსახლეობის გადამწყვეტმა უმრავლესობამ აირჩია უზენაეს საკანონ-
მდებლო ხელისუფლებაში. თვით მრავალპარტიული, არასაბჭოური არ-
ჩევნების ჩატარება ანექსიის პირობებში ეროვნული და სამოქალაქო
დაუმორჩილებლობის უდიდესი აქტია, რამეთუ დღემდე არჩევნები ჩე-
ენს სინამდვილეში იმართებოდა მხოლოდ ცენტრიდან თავსმოხვეული
ფსევდოსაარჩევნო სისტემითა და დიქტატით. ჩვენმა მოძრაობამ მია-
ღწია ახალი, ქვეყნის მრავალპარტიული პარლამენტის არჩევას,
რომელიც იქნება არა მხოლოდ უმაღლესი საკანონმდებლო ხელისუფლე-
ბა ჩვენი ქვეყნისა, არამედ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრა-
ობის ხელმძღვანელი და კოორდინატორი და ამავე დროს ეროვნული
დაუმორჩილებლობის განხორციელების ძირითადი სამართლებრივი ინ-
სტიტუტი.

ცენტრის ყოველგვარ საკანონმდებლო თუ ადმინისტრაციულ ჩარე-
ვას ჩვენი ქვეყნის საშინაო საქმეებში ჩვენ ვუბასუხებთ ეროვნული
და სამოქალაქო დაუმორჩილებლობის მძლავრი აქტებით, რათა მეტრო-
პოლიამ ვეღარ შეძლოს თავისი დიქტატის განხორციელება. ასე იქნე-
ება მთელი გარდამავალი პერიოდის მანძილზე. ჩვენ ვცნობთ მხოლოდ
საერთაშორისო სამართალს და მასზე დავაფუძნებთ ჩვენი ქვეყნის
კანონმდებლობას. მართალია, დღეს ჩვენ უკვე ხელისუფლების სათა-
ვეში ვართ, მაგრამ ცენტრისადმი მაინც ოპოზიციად ვრჩებით.

ჩვენდამი ოპოზიციურად დაპირისპირებული ბანაკიდან ვაისმის:
თითქოს ჩვენ საქართველო დაუყოვნებლივ უნდა გამოვაცხადოთ კო-
ლონიურ ქვეყნად, ხოლო ჩვენი თავი - კოლონიური თვითმმართველ-
ობის ორგანოდ, რაც არ მიგვაჩნია მართებულად, ვინაიდან მსოფლიო

ეროვნული

საარჩევნო

ისტორიას არ ახსოვს კოლონიური სტატუსის ქვეყანა, სადა არ არსებობს რეპუბლიკის თავისუფალი, მრავალპარტიული არჩევნები და ეს ქვეყანა ამის შემდეგაც კოლონიად დარჩენილიყოს. კოლონიურ თვითმმართველობას ყოველთვის მეტროპოლია ნიშნავს, მას ხალხი არ ირჩევს. საქ. — ში ეროვნული ხელისუფლების არჩევამ ზღვარი დაუდო საქ. — ს კოლონიურ სტატუსს. საქართველო აღარ არის კოლონია, მაგრამ არც დამოუკიდებელი სახელმწიფოა ჯერჯერობით. ეროვნული ხელისუფლება კი იმის გამო ავირჩიეთ, რომ ჩვენს ქვეყანაში დაიწყო ანექსიის შედეგების ლიკვიდაცია და აღდგეს დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობა. სხვა საკითხია საქართველოს ცნობა ოკუპირებულ ქვეყნად, საბჭოთა ჯარისთვის უცხო ქვეყნის არმიის სტატუსის მიცემა და საერთაშორისო სამართლის დონეზე საქართველოდან საბჭოთა საოკუპაციო ჯარების გაყვანის საკითხის დაყენება. რისთვისაც აუცილებელი იქნება მოლაპარაკების დაწყება ცენტრთან და დასავლეთის ქვეყნებთან. ამრიგად, ჩვენი თვალსაზრისით, საქართველო ანექსირებული ქვეყანაა, რომელშიც დაიწყო ანექსიის შედეგების ლიკვიდაციისა და დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობის აღდგენის პროცესი, პირველი ნაბიჯი კი ამ გზაზე ცენტრის მიერ დანიშნული რეჟიმის შეცვლაა ახალი, ხალხის მიერ არჩეული ხელისუფლებით. ამასთან, ჩვენ კიდევ ერთხელ ნათლად უნდა გამოვხატოთ ჩვენი პოზიცია ახალ სამოკავშირეო ხელშეკრულების მიმართ, რომლის წინააღმდეგი ვართ იმ გასაგებობი მიზეზის გამო, რომ გარდამავალი პერიოდის საქართველო ჯერჯერობით არ არის დამოუკიდებელი, სუვერენული სახელმწიფო და საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი.

საქ. — ს ახლად არჩეული მრავალპარტიული პარლამენტის განსხვავება საბჭოურ პერიოდში ცენტრიდან დანიშნული ე. წ. უზენაესი საბჭოსაგან იქნება ის, რომ ახალი პარლამენტი იქნება მულტიპარტიული, თავისი მულტიპარტიული კომისიებით. იგი მხოლოდ ნომინალურად როდი იარსებებს, მას გადასაწყვეტი აქვს ურთულესი პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები, რის შედეგადაც გამოირიცხა დეპუტატობის შეთავსება სხვადასხვა თანამდებობებთან, რაც ნიშნავს საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების რეალურ გამიჯვნას.

საპარლამენტო კომისიების ძირითადი მიზანი იქნება საკანონმდებლო საფუძვლების შემზადება გარდამავალი პერიოდის რეფორმებისათვის. როგორც ჩვენს პროგრამებშია აღნიშნული, გარდამავალი პერიოდის პოლიტიკური რეფორმის ძირითადი მიმართულება იქნება ბი-

უროკრატული აპარატის, არსებული საბჭოთა იმპერიული სტრუქტურების დემონტაჟი და ახალი დემოკრატიული სტრუქტურების ჩამოყალიბება, ადმინისტრაციულ-მბრძანებლური, ე. წ. ნომენკლატურული სისტემის გაუქმება და არჩევითობის პრინციპის დამკვიდრება აღმასრულებელი ხელისუფლების მმართველობით სტრუქტურებშიც, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, სამეურნეო და კულტურული ცხოვრების ყველა დარგში. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი მოვლენა იქნება მუნიციპალური არჩევნები ადგილობრივ საბჭოებში, რაც აგრეთვე დემოკრატიული პრინციპით უნდა განხორციელდეს, რის შედეგადაც ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოები თავად იქნებიან მოსახლეობის სამოქალაქო, პოლიტიკური და სოციალური უფლებების დამცველი.

რამდენადაც ჩვენ ვიბრძვით ადამიანის უფლებათა დაცვისათვის, სამართლებრივი სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისათვის, ჩვენი სახელმწიფოებრივი წყობილება უნდა ემყარებოდეს საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებს, გაეროს ადამიანის უფლებათა დაცვის საყოველთაოდ დეკლარაციას, ჰელსინკისა და ვენის საერთაშორისო შეთანხმებებს, რათა ქმედითი ღონისძიებები განხორციელდეს მოქალაქეთა უფლებრივი გარანტიების დასამკვიდრებლად. ვინ არ იცის, რომ საბჭოთა პერიოდში საჭ.-ში განსაკუთრებით უხეშად ირღვეოდა მკვიდრი, ქართული მოსახლეობის უფლებები, ილაზებოდა მისი ინტერესები, ქართველთა დისკრიმინაციამ, ჩაგვრამ და შევიწროებამ კულმინაციას მიაღწია, განსაკუთრებით ისეთ რეგიონებში, სადაც კომუნისტურმა ტოტალიტარიზმმა დაამყარა არაქართველი მოსახლეობის ეთნოკრატია. ქართული ენის სისტემატურმა დევნამ და კანონგარეშე გამოცხადებამ თვით საჭ.-ს დედაქალაქის თბილისის დაწესებულებათა უმრავლესობაში მუშაობის აუტანელი პირობები შეუქმნა ქართულ კადრებს, ხოლო რუსული ენის გაბატონება და ფაქტობრივ სახელმწიფო ენად მისი გადაქცევა იწვევდა და ახლაც იწვევს ნაწილობრივ ქართველთა დისკრიმინაციას, არაქართველთა პრივილეგირებას, რუსული ენის ცოდნის ღონის მიხედვით კადრების შერჩევას და განაწილებას, რაც უხეშად არღვევს თვით არსებულ კონსტიტუციას. საბჭოთა პერიოდში საჭ.-ო ოფიციალურად გამოცხადდა ეროვნებათა შერწყმისა და დიფუზიის თავისებურ ლაბორატორიად, რასაც ჰქონდა ერთადერთი მიზანი: ქართველი ერის სრული ასიმილაცია, მეზობელი ერების ხელოვნურად დაჩქარებული დემოგრაფიული ექსპანსიის გზით. ამ მიზნით ხდებოდა აგრეთვე ბიუროკრატიული აპარატის კორუფცი-

აზე თვალის დახუჭვა და რამდენადმე მისი სტიმულირება, რის შემდეგაც უკანასკნელ წლებში საქ.-ს მთელ რიგ რაიონებში უკანასკნელ თველი მოსახლეობის ხელში აღმოჩნდა ათასობით ჰექტარი საუკეთესო სავარგულები, ხოლო ქართულ ოჯახებს, ჩვეულებრივ, გაყოფაზეც კი უარს ეუბნებოდნენ და ეუბნებიან ალაგ-ალაგ ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოები. რამდენადაც გაერთიანებული ერების წესდება, ჰელსინკისა და ვენის შეთანხმებანი ერთა შორის თანასწორუფლებიანობის პრინციპებს ემყარება, ქართველი ერის ამგვარი შევიწროება და დისკრიმინაცია საკუთარ მიწა-წყალზე და უცხო ერების პრივილეგირება უნდა ჩაითვალოს საერთაშორისო სამართლის ყველა აღიარებული ნორმის დარღვევად და საერთაშორისო დანაშაულად.

ამის გამო საქართველოს პარლამენტმა თავის უმთავრეს მიზნად უნდა დაისახოს საქართველოში ქართული მოსახლეობის უფლებრივი გარანტიების დაკანონება, ქართული ენის სახელმწიფოებრივი სტატუსის რეალური და არა მოჩვენებითი განხორციელება, ქართულ ენაზე უნდა გადავიდეს საქმის წარმოება ყველა საწარმოსა და დაწესებულებაში, ხოლო ის საწარმოები, რომლებიც ვერ იგუებენ ქართულ ენას თავიანთი ე. წ. საკავშირო დაქვემდებარების გამო, უნდა გამოეყონ ასეთ დაქვემდებარებას ან სრულად შეწყვიტონ არსებობა. ქართული მოსახლეობის უფლებრივი გარანტიების დაკანონების პარალელურად უნდა დაჩქარდეს საქართველოს მოქალაქის სტატუსის შემოღება, აგრეთვე კანონის შემუშავება, რომელიც ზღვარს დაუდებს უკონტროლო ემიგრაციას და უცხო ერთა დემოგრაფიულ ექსპანსიას საქ.-ში. მაგრამ ამავე დროს ჩვენ არ უგულვებელვყოფთ ეროვნულ უმცირესობათა უფლებებს, რომელნიც კანონიერად მკვიდრობენ ჩვენს მიწა-წყალზე და ხელს უწყობენ ქართველი ერის ბრძოლას თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის. ამასთან დაკავშირებით განზრახული გვაქვს, საქართველოში შევინარჩუნოთ ეროვნულ უმცირესობათა არსებული ავტონომიები, ცხადია, უფრო მყარ კონსტიტუციურ-სამართლებრივ საფუძველზე, ქართული მოსახლეობის კონსტიტუციური უფლებების გათვალისწინებით, ხოლო აჭარის ავტონომიის საკითხი რეფერენდუმის გზით უნდა გადაწყდეს.

ძვირფასო მეგობრებო!

ჩვენი მომავალი წარმატებები პოლიტიკურ სფეროში მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია ეკონომიკის გაჯანსაღებაზე, ეკონომიკურ რეფორმებზე, რომლებსაც მიზნად ვისახავთ. ამისათვის კი აუცილე-

ბელია ვიცნობდეთ რეალურ სურათს საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური მიკური განვითარებისას, რომელიც ცხადყოფს, რომ ქვეყანა ამკარად ეროვნულ კრიზისის პირად დგას... (გამოტოვებულია სტატისტიკური მონაცემები. რედ.)

ჩვენი თვალსაზრისით, შექმნილი კრიზისული მდგომარეობიდან არსებობს მხოლოდ ერთი გამოსავალი: ადმინისტრაციულ-მბრძანებლურ მეთოდებზე და ცენტრალურ დაგეგმარებაზე დამყარებული სოციალისტური ეკონომიკის სისტემის დემონტაჟი და თავისუფალ საბაზრო ეკონომიკაზე თანდათანობითი გადასვლა. ჩვენს პროგრამებში აღნიშნულია, რომ საბაზრო ეკონომიკის ფუნდამენტური პრინციპი მდგომარეობს მიწოდებისა და მოთხოვნილების საბაზრო ძალების რეგულირებაში. პრაქტიკული გადაწყვეტილებების მიღებისას კი მთავრობის მხრით ჩარევა-რეგულირება ძირეულად განსხვავდება სოციალისტური სისტემის ადმინისტრაციული მბრძანებლური რეგულირებისაგან. აქ კერძო სექტორის საქმიანობაში ჩარევა ან მისი რეგულაცია ძირითადად მომხმარებლის ინტერესების დაცვისათვის ხდება.

წარმოების საშუალებათა კერძო საკუთრება, კერძო ფინანსიური ბაზრები, თავისუფალი შრომის ბაზარი საბაზრო ეკონომიკის ძირითადი ინგრედიენტებია. მას შემდეგ, რაც ეს ელემენტები ამოქმედდება ხალხი თავის მიერ არჩეული წარმომადგენლების მეშვეობით გადაწყვეტს, თუ როგორი ფორმით ჩამოყალიბდება საბაზრო ეკონომიკური ურთიერთობები მსოფლიოს ცივილიზებულ ქვეყნებთან. რესურსებს უნდა ანაწილებდნენ საბაზრო ძალები და არა ბიუროკრატია, სახელმწიფოს კონტროლი კი ამ განაწილებისადმი, ისევე როგორც ფასების კონტროლი, არ უნდა ემყარებოდეს ადმინისტრირების დრომოკმულ მეთოდს. ამასთან, არსებობს დიდი საფრთხე ე. წ. „საბაზრო სოციალიზმისა“. საბაზრო ეკონომიკა უშუალოდ უნდა დაეყრდნოს კერძო სექტორს და ღია საერთაშორისო ვაჭრობას. ამავე დროს აუცილებელია პრივატიზაციის პროცესის დაჩქარება, განსაკუთრებით სოფლად, საჭიროა შემოღება მიწის კანონისა, რაც აუცილებლად უნდა მოჰყვეს საქართველოს მოქალაქის სტატუსის შემოღებას. ამ კანონის საფუძველზე საქართველოს მოქალაქეებს უნდა გადაეცეთ მიწა კერძო საკუთრებაში გასხვისების უფლების გარეშე, რაც უთუოდ შეუწყობს ხელს მოსახლეობის სოფლად დამკვიდრებას და გლეხური მეურნეობების განვითარებას საქართველოში. აუცილებელია აგრეთვე აღდგეს ტრადიციული ფორმები სოფლის მეურნეობისა. ძირითადი აქცენტი უნდა გა-

კეთდეს მევენახეობაზე, მეცხოველეობისა და მარცვლეული-ქვემოთ-
ების განვითარებაზე. საქ. მძიმე ეკონომიური პირობებიდან გამომდინ-
ნარე, პირველადი მოხმარების საგნებისა და პროდუქტების მწვავე
დეფიციტის გამო, გადაუდებელ ღონისძიებად ჩავთვალეთ საავტოო ქს-
ელში ნორმირების დაწესება და პასპორტების წარდგენით ვაჭრობა,
რაც აუცილებლად უნდა განხორციელდეს მკაცრი კონტროლით. დავა-
წესეთ აგრეთვე საქართველოდან ღვინის, ხილისა და სხვადასხვა
პროდუქტების უკონტროლოდ და დიდი რაოდენობით გაზიდვის აკრძ-
ალვა. უკანასკნელ ხანებში გაძლიერდა საბოტაჟის ფაქტებიც, კოლმე-
ურნეობები და საბჭოთა მეურნეობები დიდი რაოდენობით აბარებენ
პირუტყვს სასაკლაოებს და ხორცკომბინატებს, ყოდიან მანქანებსა
და სხვა ტექნიკას, რასაც შეგნებული საბოტაჟის ელფერი დაპკრავს.
ჩვენ ვაფრთხილებთ ყველას: მართალია ჩვენ გამოვაცხადეთ ეროვნუ-
ლი შერიგება და შემწყნარებლობა, გამოვაცხადეთ, რომ არავის გა-
ნვიკითხავთ წარსულის ცოდვებისათვის, მაგრამ ვინც ამიერიდან
დაუპირისპირდება დღევანდელი განახლების პროცესს, ისევე კორუფცი-
ით, სპეკულაციითა და საბოტაჟით გაამწვავებს ისედაც გამწვავებულ
ვითარებას, პასუხს აგებს ერისა და კანონის წინაშე.

ყოველივე ამასთან დაკავშირებით უნდა განვაცხადო აგრეთვე, რომ
საზოგადოებრიობის უდიდეს შემოფოთებას იწვევს დამნაშავეობის კატას-
ტროფული ზრდა ჩვენს ქვეყანაში, რაზეც მეტყველებენ საგანგაშო
სტატისტიკური მონაცემები...(მცირე შემოკლება. რედ.)

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენ დამნაშავეობას ვთვლით სოციალურ
პრობლემად, ვინაიდან მას წარმოშობს ის მახინჯი სოციალ-პოლიტი-
კური წყობილება, რომელშიც ვცხოვრობდით წლების მანძილზე. რელი-
გიის განადგურება, ზნეობის დაცემა, სულიერი იდეალების მივიწყება
და გაუარესება – აი, დამნაშავეობის ნამდვილი საწყისები. დანაშა-
ულის აღმოფხვრის, სოციალური ჰარმონიის დამყარების ერთადერთი გზა
იქნის ცივილიზებულმა კაცობრიობამ: ეს არის რელიგიის აღორძინება,
ახალგაზრდობის სწორი აღზრდა, ზნეობრივი იდეალების დამკვიდრე-
ბა საზოგადოებაში. მაგრამ ამავე დროს იძულებულნი ვართ ვებრძო-
ლოთ დამნაშავეობის კონკრეტულ გამოვლინებებს, განსაკუთრებით ის-
ეთი დანაშაულისას, რომელიც საფრთხეს უქმნის ადამიანის სიცოცხ-
ლესა და ჯანმრთელობას. ვითვალისწინებთ რა შექმნილი ვითარების
დიდ საზოგადოებრივ საფრთხეს, გადავწყვიტეთ გამოვცეთ მართლწე-
სრიგის დაცვისა და განმტკიცების კანონი და დადგენილება ეროვნუ-

ლი შინაგანი ჯარის შექმნის შესახებ, რამაც უნდა უზრუნველყოს სტაბილურობა ქვეყნის შიგნით გარდამავალ პერიოდში. ამასთან, აუცილებელია სამართალდამცავი ორგანოების სრული დეპარტიზაცია, რაც უკვე დაიწყო საქ. რესპუბლიკის პროკურატურამ, და ეს ფრიად მისასალმებელია. ჩვენ მივესალმებით საქ. კათალიკოს-პატრიარქის, ილია II-ს საგანგებო ბრძანებას, რომელიც გმობს კაცისკვლას, როგორც უმძიმეს დანაშაულს ერის წინაშე, და ვთვლით, რომ ანათემისა და ერისგან მოკვეთის ღირსია ყველა ის ქართველი, რომელიც თავის მოძმეს გაიმეტებს.

ძვირფასო მეგობრებო!

ტოტალიტარული რეჟიმისა და კომუნისტური იდეოლოგიური დიქტატურის პირობებში საფრთხე შეექმნა ქართველი ერის არა მარტო სოციალურ-პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ყოფას, არამედ, უწინარეს ყოვლისა, სულიერ და კულტურულ ღირებულებებს. კატასტროფულ მდგომარეობაშია ქართული კულტურის უნიკალური ძეგლები: ალავერდი, მრავალძალი, ალვანის ცხრაკარა, ნიკორწმინდა, ზარზმა და მრავალი სხვანი, რომელთა უპატრონოდ მიტოვებას შთამომავლობა არ გვაპატიებს; მიშვებულია სამუზეუმო საქმე, მეურვეობა სჭირდება ხელოვნების დარგებს, დღესდღეობით აუცილებელია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის არსებული სტრუქტურების რადიკალური რეფორმა, გასარკვევია კულტურის სამინისტროს, ძეგლთა დაცვის სამმართველოს, ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა მფლობელ ცალკეულ პიროვნებათა თუ უწყებათა კომპეტენციის, სტატუსისა და მატერიალური ბაზის საკითხები. ამასთან, აუცილებელია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის დამოუკიდებელი სახელმწიფო ინსპექციის შექმნა. წამყვანი კულტურული სახელმწიფო დაწესებულებების სტატუსის დადგენა და მატერიალური ბაზის გაუმჯობესება, რაც განსაკუთრებით შეეხება საქ. სახელმწიფო მუზეუმს, ოპერისა და ბალეტის თეატრს. აუცილებელია განვიხილოთ აგრეთვე რაიონული თეატრების, მხარეთმცოდნეობისა და მემორიალური მუზეუმების დოტაციის საკითხები, სამხატვრო აკადემიის, კონსერვატორიის, თეატრალური ინსტიტუტის სასწავლო პროგრამების გადახედვა-დახვეწა და მატერიალური ბაზის მოგვარება, მეცნიერებათა აკადემიის სტატუსის საკითხის განხილვა, მეცნიერების მართვის ცენტრალიზებულ-ბიუროკრატიული სისტემის რადიკალური რეფორმა. უცხოეთთან კულტურული კონტაქტები ახლებურად უნდა განვახორციელოთ, აუცილებელია საქართველოს წევრობა-მონაწილეობა

საერთაშორისო ორგანიზაციებში: ძველთა დაცვის ხაზით, ა. შ. რათა ჩვენი მსოფლიო მნიშვნელობის კულტურული მემკვიდრეობა უკეთ გაიცნოს უცხოეთის საზოგადოებრიობამ, რაც აგრეთვე უზრუნველყოფს მისი დაცვის გაუმჯობესებას.

გადაუდებელია განათლების სისტემის რადიკალური რეფორმა. სასწრაფოდ უნდა გადაისინჯოს სასწავლო პროგრამები, უნდა გავაუქმოდ ყოველად უსარგებლო და ზედმეტი დისციპლინები: ე. წ. სსრ კავშირის ისტორია, მარქსიზმ-ლენინიზმი, სოციალისტური პოლიტეკონომია, ე. წ. საზოგადოებათმცოდნეობა, დიალექტიური და ისტორიული მატერიალიზმი და სხვანი, უნდა აღვადგინოთ საქ. ისტორიისა და გეოგრაფიის სრულფასოვანი სწავლება, შეიქმნას საკვირაო სამრევლო სკოლები და თეოლოგიური ფაკულტეტები უმაღლეს სასწავლებლებში, უნდა გაღრმავდეს და გაუმჯობესდეს ქართული ენისა და ლიტერატურის სწავლება, საქართველოში უნდა დამკვიდრდეს ქართული სკოლის პრიორიტეტი, რუსული სკოლები უნდა შემცირდეს მხოლოდ რუსული მოსახლეობის მოთხოვნათა შესაბამისად, ქართველი ბავშვები აღარ უნდა იზრდებოდნენ რუსულ სკოლებში.

ძვირფასო მეგობრებო! ჩვენი სამართლიანი ბრძოლა თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის მსოფლიოს ყურადღების ცენტრშია. დე, იცოდეს ყველამ, რომ ჩვენ ვიბრძოდით და ვიბრძვით ჩვენი წინაპრების რელიგიური და ეროვნული იდეალების აღორძინებისათვის, რამეთუ საქართველოს დიდი მისია დააკისრა განგებამ. ქართველი ერი არნახული წამებით ვიდოდა ისტორიის ეკლიან გზაზე, იგი ზნეობისა და სამართლიანობის ქომავი იყო მუდამჟამს, მან ხორცი გასწირა სულისათვის, მან ჭეშმარიტების მსახურება დაისახა თავის უზენაეს მიზნად, რისთვისაც მრავალგზის იგვემა და ეწამა ბარბაროსთაგან და წარმართთაგან. მაგრამ მან გამოიარა ისტორიის გოლგოთა, რათა დამდგარიყო ჟამი მისი აღდგომისა და აღზევებისა, მისი გაბრწყინებისა მსოფლიოს ხალხთა წინაშე, რათა კაცობრიობა ეზიაროს ნათელს საქართველოსას, ღვთით მომადლებულს. არ არის შორს ის დრო, როდესაც საქართველო იქცევა ზნეობრივი სიდიადის მაგალითად მსოფლიოს ხალხთათვის.

ძვირფასო მეგობრებო! ჩვენი მოძრაობა, უწინარეს ყოვლისა, რელიგიური მოძრაობაა, რამეთუ რელიგიის გარეშე არ არსებობს ჭეშმარიტი ეროვნული აღორძინება. ამიტომაც არის დღეს ერთად ჩვენი ერი და ჩვენი ეკლესია. ჩვენ ვებრძვით უღმერთობისა და უსამართლობის

უკუნეთ ღამეს, ჩვენს მართალ საქმეს განგება მფარველობს და ამიტომაც დავამარცხეთ მტერი. ქართველი ერი არ წავა ბარაბას გზით, უღმერთობის, ავაზაკობის, ტერორიზმის გზით, ქართველი ერის გზა სათნოების გზაა, აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. კურთხეულ იყოს ღვთისმშობლის წილხვედრი საქართველო! ჩვენთან არს ღმერთი! ამინ!

*** **

ა ხ ლ ა დ ა რ ჩ ე უ ლ ი უ ზ ე ნ ა ე ს ი ს ა ბ ჯ ო ს პ ი რ ვ ე ლ ი ს ე ს ი ა

14 ნოემბერს საქ. უზენაესი საბჭოს სხდომათა დარბაზში გაიხსნა ახლადარჩეულ საქართველოს უზენაესი საბჭ. პირველი მოწვევის პირველი სესია: დებუტატთა კორპუსთან ერთად, რომელიც გასაბჭოების შემდეგ პირველად იქნა არჩეული მრავალპარტიულ საფუძველზე, აქ მოწვეული იყვენ არჩევნების მონაწილე ყველა პოლიტიკური პარტიისა და ბლოკის ხელმძღვანელები.

უპირველესად ყოვლისა, სესია დაიწყო სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის, უწმინდესი და უნეტარესი ილია **II**-ს ლოცვა-კურთხევით. შემდეგ დებუტატებმა ფეხზე ადგომით და წუთიერი დუმილით პატივი სცეს ყველა იმათგანის ხსოვნას, ვინც საქართველოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში დაიღუპა.

სესიის მუშაობა დაიწყო ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის ბ-ნ ირაკლი ყორღანიას მოხსენებით დებუტატთა არჩევნების შედეგებზე. სესიამ აირჩია ხმის დამთვლელი კომისია, დაამტკიცა უზენაეს საბჭოს სხდომების დროებითი რეგლამენტი, აირჩია სესიის ხელმძღვანელი ორგანოები: სამდივნო, სარედაქციო და სამანდატო კომისიები.

შესვენების შემდეგ სამანდატო კომისიის მოხსენებით გამოვიდა ამ კომისიის თავ-რე დებუტატი ბიძინა დანგაძე. უზენაესმა საბჭომ დაამტკიცა ახლად არჩეული დებუტატების უფლებამოსილება და მიიღო შესაბამისი დადგენილება. სიტყვა ეძლევა საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოს თავ-რეს დებუტატ ნოდარ ჭითანავას, რომელიც ახსენებს კრებას, რომ მინისტრთა საბჭო იხსნის უფლებამოსილებას ახლად არჩეული საქ. უზენაესი საბჭოს წინაშე. სესიამ მიიღო ცნობად და დაავალა მთავრობას განაგრძოს დაკისრებული მოვალეობათა შესრულება, სანამ უზენაესი საბჭო აირჩევდეს ახალი საქართველოს მინისტრთა

საბჭოს. ამის შემდეგ დებუტატები შეუდგენ სესიის 14-15 სესიების სხდომების დღის წესრიგის განხილვას, წინადადებითა და დებუტატები ნოდარ ნათაძე და ნუგზარ მოლოდინაშვილი. კრება იღებს დღის წესრიგს, რომელიც შესდგება 15 პუნქტისგან.

დღის წესრიგის პირველი პუნქტის გამო, რომელიც ეხება უზენაესი საბჭოს თავ - რის არჩევას, წინადადებით გამოვიდა დებუტატი მუხრან მაჭავარიანი, მან წამოაყენა წინადადება, აირჩიონ საქ. უზენაესი საბჭოს თავ - რედ „მრგვალი მაგიდა- თავისუფალი საქართველოს“ ბლოკის სპიკერი ზვიად გამსახურდია. სხვა კანდიდატი ამ პოსტზე არ დაუსახელებიათ. გამოცხადდა შესვენება, რომლის დროს ადგილი აქვს ფარული კენჭის ყრით ხმის მიცემას.

კრების მუშაობის განახლების შემდეგ, ხმის დამთვლელი კომისიის თავმჯდომარე ვახტანგ ჭითავა მას ახსენებს, რომ საქართველოს უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარედ ფარული კენჭის ყრის შედეგად არჩეულია ზვიად გამსახურდია. ერთხმად, დარბაზის ტაშის გრიალში მტკიცდება ხმის დამთვლელი კომისიის ოქმი. სესიაზე საპროგრამო სიტყვით გამოდის თავმჯდომარის პოსტზე ახლად არჩეული ბნი ზვიად გამსახურდია.

შემდეგ დებუტატები შეუდგენ რესპუბლიკაში გარდამავალი პერიოდის გამოცხადების კანონის პროექტის საკითხის განხილვას. ამ საკითხზე თავიანთი მოსაზრებები გამოთქვენ დებუტატებმა დავით კუპრეიშვილმა, სერგი რიგვავამ, თემურ ქორიძემ, გიზო კორძაძემ, ნუგზარ მოლოდინაშვილმა, ნოდარ ნათაძემ, ავთანდილ იმნაძემ, აპოლონ სილაგაძემ, ლევან ალექსიძემ, შალვა წინწალაშვილმა, მინდია სალუქვაძემ, რომან გოცირიძემ, დავით ბერძენიშვილმა, გოგი გულბანმა, თამაზ დიასამიძემ, თამაზ გამყრელიძემ და სხვა.

უზენაესმა საბჭომ მიიღო საქართველოს სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღსადგენად რესპუბლიკაში გარდამავალი პერიოდის გამოცხადების კანონი, შეიტანა შესაბამისი ცვლილებანი რესპუბლიკის კონსტიტუციაში.

დებუტატებმა განიხილეს და ერთხმად მიიღეს რესპუბლიკის სახელწოდების შეცვლის კანონი. ამიერიდან მას საქართველოს რესპუბლიკა ეწოდება.

სახელმწიფო გერბის, დროშის, რესპუბლიკის ჰიმნის კანონპროექტები კრებას გააცნო დებუტატმა ნუგზარ მოლოდინაშვილმა და მათ შესახებ აზრი გამოთქვენ დებუტატებმა არჩილ მინდიაშვილმა,

ავთანდილ იმნაძემ, როინ მეტრეველმა და სხვებმა. დამტკიცდა საქ. რესპუბლიკის ახალი ატრიბუტიკა.

უმალესმა საბჭომ მიიღო მიმართვები: მსოფლიო ხალხებისადმი, ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირის მონაწილე ქვეყნების სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურების პარიზის კონფერენციისადმი, სრულიად საქართველოსადმი.

ქართველ ოფიცერთა რესპუბლიკური ეროვნული გაერთიანების სახელით კრებას მიესალმა ამ გაერთიანების შტაბის უფროსი დურუჭითანავა. გაზეთ „სამშობლოს“ რედაქტორმა პაატა ნაცვლიშვილმა დებუტატთა კრებას გააცნო ქაქუცა ჩოლოყაშვილის თანამებრძოლის—ალექსანდრე სულხანიშვილის ანდერძი, რომლის მიხედვითაც „ქაქუცას დროშა ახლად არჩეულ პარლამენტს უნდა გადაცემოდა“. „პატარებმა გიორგი გამსახურდიამ და არჩილ მოლოდინაშვილმა დარბაზის ტაშის გრიალში შემოასვენეს საქ. რესპუბლიკისა და ქაქუცას დროშები. საზეიმოდ უღერს კოტე ფოცხვერაშვილის „დი დ ე ბ ა“ ... ყველანი ფეხზე დგებიან“. ამით სესიის მუშაობის პირველი დღე დასრულდა.

მ ე ო რ ე დ ღ ე :

სესიის სხდომას თავმჯდომარეობს ბ-ნი ზვიად გამსახურდია. დებუტატებმა განიხილეს და მიიღეს კანონი „საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილის თანამდებობის შემოღების შესახებ“. ამასთან დაკავშირებით ს. რ. კონსტიტუციაში შეტანილ იქნა შესაბამისი ცვლილებები.

ს. რ. უზენაესი საბჭოს თავ - რის პირველი მოადგილის პოსტზე კრებამ აირჩია ტრადიციონალისტთა კავშირის თავმჯდომარე, „მრგვალი მაგიდის“ წევრი, დებუტატი აკაკი ასათიანი. ხოლო უზენაეს საბჭოს თავ - რის მოადგილის თანამდებობაზე — მრგვალი მაგიდის წევრი, დებუტატი ნემო ბურჭულაძე. მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარეობის კანდიდატად დასახლებული იქნა რუსთაველის საზოგადოების პრეზიდენტი, მრგვალი მაგიდის წევრი, დებუტატი თენგიზ სიგუა. გაიმართა აზრთა ფართო გაცვლა-გამოცვლა, ბ-ნმა სიგუამ გააკეთა საპროგრამო განცხადება, პასუხი გასცა დასმულ კითხვებზე, რის შემდეგაც იგი ერთხმად იქნა დანიშნული მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარედ. მას დაევალა წარმოუდგინოს უზენაეს საბჭოს წინადადებები მინისტრთა საბჭოს სტრუქტურისა და პერსონალური შემადგენლობის შესახებ. ასევე უზენაესი საბჭოს შესაბამის მუდმივ კომისიებს დაევალათ წარმოუდგინონ დასკვნები მთავრობის სტრუქტური-

სა და პერსონალური შემადგენლობის თაობაზე.

„სესიაზე მორიგი სხდომის დაწყების წინ დეპუტატებმა წუთიერი დუმილით სცეს პატივი საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გმირის მერაბ კოსტავას ხსოვნას. ტრიბუნაზე მიწვეული გმირის დედა ოლა დემურია-კოსტავა გულთბილად მიესალმა ახალი უზენაესი საბჭოს დეპუტატებს და დალოცა ისინი. — დღეს დიდი დღეა, — თქვა მან — ახდა ზვიადის და მერაბის — დიდი კონსტანტინეს სულიერი შვილების ოცნება. წინ კიდევ მრავალი დაბრკოლება და სიძნელეა, რომლებიც უნდა დაძლიოთ. მაგრამ ჩვენთან არს ღმერთი. ერთსულოვნება ახლა ყველაზე მთავარია, ღმერთი იყოს თქვენი მფარველი!

შემდეგ სიტყვა მიეცა დემოკრატიული საქართველოს პირველი პრეზიდენტის ნოე ჟორდანიას ვაჟს რეჯებ ჟორდანიას, რომელმაც, კერძოდ, თქვა: — მე დავიბადე საფრანგეთში, მაგრამ ყოველთვის ვიცოდი, რომ ჩემი სამშობლო საქართველოა. დარწმუნებული ვარ, მალე დადგება დრო, როცა ხელს ჩამოვართმევ თავისუფალი საქართველოს რესპუბლიკის მომავალ პრეზიდენტს“. (გაზ. „ახალი საქართველო“ №4)

შემდეგ სესია შეუდგა მუდმივი კომისიების საკითხის განხილვას, გადაწყდა ცხრა მუდმივი კომისიის შექმნა და მათ თავ-ებად არჩეულნი იქნენ: კანონმდებლობისა და კანონიერების დაცვისა — დეპუტატი ნუგზარ მოლოდინაშვილი, საფინანსო-საბიუჯეტოსი — დეპუტატი ტარიელ გელანტია, ეკონომიკური რეფორმისა — დეპუტატი გივი თაქთაქიშვილი, ჰუმანიტარულ და სოციალურ საკითხთა — დეპუტატი რობერტ პეტრიაშვილი, მრეწველობის, ენერგეტიკის, მშენებლობის, ტრანსპორტის და კავშირგაბმულობისა — დეპუტატი ბაკურ გულუა, სოფლის მეურნეობის, მიწათსარგებლობისა და ეკოლოგიისა — დეპუტატი ირაკლი ჩხეიძე, საერთაშორისო ურთიერთობისა — დეპუტატი თედო პაატაშვილი, საზოგადოებრივი წესრიგის და სახელმწიფო უშიშროების დაცვისა — დეპუტატი ვაჟა ადამია, კულტურის, განათლების და მეცნიერებისა — დეპუტატი თემურ ქორიძე.

უზენაესმა საბჭომ დაამტკიცა კანონი საქ. რესპუბლიკის კონსტიტუციაში ზოგიერთი ცვლილებების შეტანის შესახებ. მიიღეს დადგენილება ახალი კონსტიტუციის პროექტის მოსამზადებელი კომისიის შექმნის შესახებ. სესიამ ერთხმად მიიღო დეპუტატ თამაზ ოზგაიძის მიერ წარმოდგენილი პროექტი: ადამიანის უფლებათა დაცვისა და მართლწესრიგის განმტკიცების შესახებ. სესიამ მიიღო სხვა დად-

გენილები.

საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის ბატონ

ირაკლი უორდანიას გამოსვლიდან

მაქვს პატივი, საქ. კონსტიტუციით მონიჭებული უფლებით, გავხსნა საქ. უზენაესი საბჭოს პირველი სესია. ნება მიბოძეთ, ცენტ. საარჩევნო კომისიის სახელით მოგილოცოთ მეტად საპატიო და პასუხსაგები მოვალეობა – ქვეყნის უმაღლესი ხელისუფლების ორგანოში არჩევა, რაც მთელი ქართ. ხალხის, საქ. ყველა მკვიდრის ნებას გამოხატავს ...

კომისიას მეტად მჭიდრო ვადებში და გარკვეულად დესტაბილიზებული სიტუაციაში მოუხდა დიდი მოცულობის სამუშაოს შესრულება... აუცილებლად აღსანიშნავია ჩვენი პოლიტიკური კულტურის გარკვეულად დახვეწა, რაც გამოიხატა, რომ პარლამენტში მანდატების მოსაპოვებლად იბრძოდა მხოლოდ თერთმეტი პოლიტიკური ძალა და არა მრავალი ათეული.... საბოლოოდ არჩევნებში მონაწილეობა მიიღო ხუთმა საარჩევნო ბლოკმა და ექვსმა პარტიამ, ესენია: საარჩევნო ბლოკი „თავისუფლება“, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია, საქართველოს კომუნისტური პარტია, საარჩევნო ბლოკი „თანხმობა, მშვიდობა, აღორძინება“, საქართველოს სახალხო პარტია, სრულიად საქართველოს რუსთაველის საზოგადოება, სრულიად საქართველოს მიწათმოქმედთა კავშირი, საარჩევნო ბლოკი „განთავისუფლება და ეკონომიკური აღორძინება“, საარჩევნო ბლოკი „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართველო“, საქართველოს სახალხო ფრონტი, და საარჩევნო ბლოკი „დემოკრატიული საქართველო“ ... მოკლედ – არჩევნების შედეგების შესახებ: საქართველოს ამომრჩეველთა რაოდენობამ შეადგინა 3 444 002 ამ არჩევნებში მონაწილეობა მიიღო 2 406 742 -მა ამომრჩეველმა, რაც ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის 69,88 პროცენტია. ხმის მიცემაში მონაწილეობა მიიღო 2 311 923-მა ამომრჩეველმა, რაც საერთო რაოდენობის 67,13 პროცენტია.

პროპორციული სისტემით არჩევნების შედეგების შეჯამებამ გვიჩვენა, რომ კანონით დადგენილ ხმების ნომინალურ რაოდენობაზე 4 პროცენტზე მეტი ხმების მოგროვება შეძლო მხოლოდ კომუნისტურმა პარტიამ (ხმების 29,58%) და საარჩევნო ბლოკმა „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართველო“ (ხმების 53,99%).

მაჟორიტარული სისტემით 28 ოქტომბერს ჩატარებული არჩევნებით

დებუტატის მანდატის მფლობელი გამოვლინდა 57 ოლქში, ხელახალი ხმის მიცემა დაინიშნა 59 ოლქში, არჩევნების მეორე ტური - 7 ოლქში, ხოლო ორ ოლქში აუცილებელი შეიქნა ხელახალი არჩევნების ჩატარება. 11 ოქტომბერს 59 ოლქში ჩატარდა ხელახალი კენჭისყრა და ყველგან გამოვლინდა გამარჯვებული. არჩევნების მეორე ტური ჩატარდა 7 ოლქში. გამარჯვებული გამოვლინდა 5 ოლქში, ხოლო ორში საჭიროა ხელახალი არჩევნების ჩატარება.

ამრიგად, საქ. უზენაეს საბჭოში არსებული 250 სადებუტატო ადგილიდან უკვე დაკავებულია 246 ადგილი. დებუტატის ოთხი მანდატის მფლობელი გამოვლინდება მას შემდეგ, რაც ჩატარდება ხელახალი არჩევნები ტყვარჩელის, გუდაუთის, ქ. ცხინვალის და ჯავის საარჩევნო ოლქებში. ცენტ. საარჩევნო კომისიას განზრახული აქვს ოფიციალური თხოვნით მიმართოს საქ. უზენაეს საბჭოს, რათა აღნიშნულ ოლქებში ხელახალი არჩევნები დაინიშნოს 1991 წლის გაზაფხულზე.

246 მანდატი პარტიებსა და საარჩევნო ბლოკებს შორის ასე განაწილდა:

მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართველო	- 155
კომუნისტური პარტია	- 64
სახალხო ფრონტი	- 12
„დემოკრატიული საქართველო“	- 4
რუსთაველის საზოგადოება	- 1
განთავისუფლება და ეკონომიკური აღორძინება	- 1
დამოუკიდებელი კანდიდატები	- 9

ვერც ერთი დებუტატის მანდატი ვერ მოიპოვეს არჩევნების მონაწილე ხუთმა პარტიამ: 1. „თავისუფლება“, 2. სოციალ-დემოკრატიული პარტია, 3. მიწათმოქმედთა კავშირი, 4. „თანხმობა, მშვიდობა, აღორძინება“, 5. სახალხო პარტია. (ინფ. ს. „საქართველო“)

* * *

„ყველას უფლება აქვს თავად აირჩიოს თავისი ბედი, (საქ. უზენაესი საბჭოს თავ - რის პირველი მოადგილის ბ-ნ აკაკი ასათიანის გამოსვლა სსრკ - ს უზენაესი საბჭოს სესიაზე)

პატივცემულო დელეგატებო, ბატონებო! სანამ გამოსვლას დავიწყებდე, მინდა შევეუსწორო მცირედი შეცდომა ჩვენს, უკაცრავად, თქვენს თავმჯდომარეს. მე გახლავართ არა საქართველოს სსრ, არა-

ს. უზ. საბჭოს თავ-რის პირველი მოადგილე ბ-ნი აკაკი ასათიანი

მედ საჭ. რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე, ასეთია გადაწყვეტილება, რომელიც ახლად არჩეულმა საჭ. უზენაესმა საბჭომ მიიღო. ასეთი გახლავთ ამ ორგანოს ოფიციალური სახელწოდება.

სანამ შევეხებოდე საკითხებს, რომლებზეც აქ მიმდინარეობს სჯაბაასი, მინდა მოგაწოდოთ ერთი პატარა ინფორმაცია იმ მოვლენების თაობაზე, რომლებიც ჩვენს ქვეყანაში მოხდა (მე საქართველოს ვგულისხმობ) სულ რამდენიმე დღის წინ, ამას აქვს გარკვეული აზრი, ვინაიდან ეს მოვლენები თქვენში, ვერ ვიტყვი, რომ მიკრობოებულად, მაგრამ მაინც არასრულფასოვნად შუქდება, და ამიტომ, ალბათ, არ გაქვთ ნათელი წარმოდგე-

ნა იმაზე, თუ რა მოხდა საქართველოში. საქართველოში, ჩვენი აზრით, მოხდა დიდი მოვლენა, ჩვენი რესპუბლიკის ისტორიაში, საბჭოთა კავშირის ისტორიაში (საჭ. კი ამ კავშირის შემადგენლობაში იმყოფება) პირველად მოეწყო თავისუფალი, მრავალპარტიული არჩევნები; ხალხმა გამოთქვა თავისი ნება უცხოელი მეთვალყურეების თანდასწრებით, და ყველა ადასტურებს, რომ ეს იყო ნამდვილად დემოკრატიული არჩევნები. არჩევნებში გაიმარჯვა ბლოკმა „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართველო“, რომელსაც საჭ. ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ლიდერი ზვიად გამსახურდია ხელმძღვანელობს. იგი პირველ სესიაზე აირჩიეს ახლად შექმნილი უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარედ.

ჩვენ საჭ. უზენაესმა საბჭომ მოგვავლინა აქ მეთვალყურეებად, და ჩვენც მეთვალყურეები გახლავართ. მაგრამ უნდა მოვასხენოთ, რომ ამასთანავე დავალბული გვაქვს გავაკეთოთ გარკვეული განცხადებანი და მივიღოთ მონაწილეობა მსჯელობაში განსახილველ საკითხთა გამო.

საჭ. უზენაესმა საბჭომ თავის პირველსავე სხდომაზე გამოაცხა-

და გარდამავალი პერიოდი. მიხეილ სერგის ძემ ბრძანა, რომ მთელი საბჭოთა კავშირი გარდამავალი პერიოდის სტადიაშია. საჭ. — მაც ასევე გამოაცხადა გარდამავალი პერიოდი. ოლონდ, ჩვენ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, უკუგარდამავალ პერიოდს ვაცხადებთ (დარბაზიდან: ამას მერე ვნახავთ, ... რა უკუგარდამავალი პერიოდია). ეს გახლავთ პერიოდი გარდასვლისა სახელმწიფოებრიობის, დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობის აღდგენაზე, რომელიც საჭ. — ომ დაჰკარგა 1921 წ. (პირველად დაჰკარგა 1801 წ., ხოლო შემდეგ უკვე 1921 წ.) მაშინდელი საბჭოთა აგრესიის შედეგად. ეს გახლავთ ფაქტის კონსტანტაცია; თქვენ იცით, ეს არ არის შეფასება, მით უმეტეს სუბიექტური შეფასება, ანდა ვისიმე აზრი. ეს არის ისტორიული და იურიდიული ფაქტი.

მაგრამ ფაქტობრივი მდგომარეობა თქვენთვის ცნობილია: საჭ. სსრ კავშირის შემადგენლობაში იმყოფება. და საჭ. -ს უზუნაესი საბჭო ხელმძღვანელობს დღევანდელი რეალობით — საერთო-პოლიტიკური-ეკონომიკური რეალობებით. იგი იღვწის, რათა შეჩერდეს სიტუაციის დესტაბილიზაცია და გამოიძებნოს მშვიდობიანი გზები საკითხის გადაწყვეტისა. და ჩვენ ვიმედოვნებთ, დარწმუნებული ვართ, გადაწყდება, ვინაიდან გვწამს საბჭოთა კავშირში გაერთიანებული ხალხების კეთილგონიერებისა (ცუდია ეს თუ კარგი — სხვა საკითხია, მაგრამ ეს ფაქტია). და ჩვენ ვფიქრობთ, რომ დროთა განმავლობაში მივაგნებთ კომპრომისს, ვიპოვით გამოსავალს ამ მდგომარეობიდან.

აქ ბევრი რამ ითქვა ქვეყანაში შექმნილ მდგომარეობაზე წმინდა ეკონომიკური თვალსაზრისით. ჩვენი აზრით, ამ საკითხს მოევლება. ე. ი. არის ქვეყნიერების ნაწილი, სადაც ეს საკითხი მეტნაკლებად დადებითად არის გადაწყვეტილი. სამწუხაროდ, ქვეყნიერების ამ ნაწილში, ანუ მსოფლიოს მეექვსედ ნაწილში ჯერჯერობით ეს საკითხი არ გადაწყვეტილა, თუმცა იგი წყდება, ჩვენ ვხედავთ ამას.

მაგრამ არის საკითხი, რომელიც წყდება გაპირვებით ან საერთოდ ვერ გადაწყდება, თუ არ იქნა კეთილი ნება: ეს გახლავთ ეროვნული საკითხი, ეროვნული წყობის საკითხი, არა მარტო საბჭოთა კავშირში, არამედ, საერთოდ, მთელ დედამიწის ზურგზე. აქ ბევრმა გამომსვლელმა ბრძანა: ჩვენში რომ ნამდვილი დემოკრატია ყოფილიყო, მაშინ შეძლებაც გვექნებოდაო, კარგადაც ვიცხოვრებდითო და ა. შ. არა, მსგავსი არაფერი იქნებოდა: და ამის თავი და თავი გახლავთ ეროვნულ ურთიერთობათა გამწვავება.

ეროვნული
შემოქმედების
ცენტრი

არის ასეთი ქვეყანა: კანადა, დემოკრატიული ქვეყანა, ერთ-ერთი უმდიდრესი სახელმწიფო. ამ ქვეყანაში შედის კვებეკის პროვინცია. კანადა უპირატესად ინგლისურენოვანი ხალხით არის დასახლებული, კვებეკში კი ცხოვრობენ ფრანგი კოლონისტების შთამომავალი. და აი, ამ კოლონისტთა შთამომავალთ სურთ გამოეყონ კანადას (დარბაზში ისმის შეძახილები, ერთნი გაიძახიან სიტყუეაო, მეორენი – ვიციითო). ძალიან კარგი, თუ იცით.

აქ არის მთავარი საკითხი: ყველგან სულ იმაზეა ლაპარაკი, რომ ყოველი ერი თავად უნდა განსაზღვრავდეს თავის ბედს, მას უნდა ჰქონდეს თავისუფალი არჩევანის უფლება. მაგრამ ამას რომ ამბობენ, რატომღაც გულისხმობენ იმ ხალხებს, რომლებიც საბჭოთა კავშირში კი არა, მის ფარგლებს გარეთ ცხოვრობენ. ახლა დადგა მომენტი, როდესაც გაჩნდა შესაძლებლობა განხორციელდეს თავისუფალი არჩევანის უფლება საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზეც; საქმე ეხება სამოკავშირეო ხელშეკრულებას. ჩვეულებრივ მას „ახალს“ უწოდებენ. კაცმა არ იცის, რატომ ეწოდება „ახალი“, ძველი ხომ მთლად თანასწორ და ნორმალურ პირობებში არ დადებულა. ეს ხელშეკრულება ფაქტობრივად მიზანს ისახავს აი ამ კავშირის შენარჩუნებას. აქ უკვე რამდენჯერმე ითქვა, რომ ზოგიერთებს სურთ ხელი მოაწერონ ამ ხელშეკრულებას. კეთილი და პატიოსანი! მოაწერონ.

რა თქმა უნდა, ყველას უფლება აქვს თავად აირჩიოს თავისი ბედი. მე არ ვიცი, რას იტყვიან დანარჩენი წარმომადგენლები, მაგრამ ჩემთვის ცნობილია სხვა რესპუბლიკების წარმოგზავნილთა პოზიცია, ამას არც მალავენ. ყველაფერი უნდა ითქვას ნათლად და დაუფარავად, რათა შემდეგ არ იყოს რაღაც გაუგებრობა და არასასურველი მოულოდნელობანი. საქართველო, მით უმეტეს, ასეთ პირობებში, არ მოაწერს ხელს სამოკავშირეო ხელშეკრულებას, იმიტომ, რომ იგი იურიდიულად არ შედის საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში იმ მოვლენების გამო, რომლებზეც უკვე მოგახსენეთ. საქართველოს ჰყავს პარლამენტი – უზენაესი საბჭო, რომელიც ერმა აირჩია. და ამ პარლამენტმა მოგვანიჭა უფლებამოსილება გაგვეკეთებინა ეს განცხადება.

ეს, რა თქმა უნდა, სულაც არ გულისხმობს კავშირის გაწყვეტას, პირიქით, იგი გულისხმობს სწორედ რომ საპირისპიროს – ურთიერთობას არა მარტო მეზობელ ხალხებთან, არამედ იმ ხალხებთანაც, რომლებიც ცხოვრობდნენ საბჭოთა კავშირში (დარჩებიან ისინი კავში-

რში თუ არა, ამას არა აქვს მნიშვნელობა). ჩვენ გვექნება ყოველგვარი კავშირი – საქართველოს თავის მეზობლებთან, სხვა სახეობებთან ურთიერთობის მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციები მოსდგამს, ამ კავშირებს ჩვენ კვლავაც შევინარჩუნებთ, მერწმუნეთ, ეს ლიტონი სიტყვები არ არის.

აღბათ გეხსომებათ, როგორ უყვარდა ბატონ რეიგანს ანდაზები, მეც ვსარგებლობ ამ მეთოდით და შეგახსენებთ – ძალით თავს ვერავის შეაყვარებო. ეს არის მთავარი. ჩვენ ყველამ ცუდად ვიცით ისტორია, არა მარტო საქართველოსი, რუსეთის ან რომელიმე სხვა ქვეყნისა. მინდა შეგახსენოთ, რომ სანამ საქართველო ჯერ რუსეთის იმპერიის, ხოლო შემდეგ – საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში შევიდოდა, როგორც რუსი მოგზაურები საქართველოს, ისე ქართველები რუსებს ყოველთვის უაღრესად გულთბილად, დიდი სიმპათიით იხსენიებდნენ ... მას შემდეგ კი ეს ტრადიცია, ცოტა არ იყოს, მოიშალა.

ახლა, რაც შეეხება ავტონომიებს: საქ.-ში ავტონომიები რჩება. მათ არავინ უპირებს გაუქმებას, როგორც მაგალითად დღევანდელი „მოსკოვსკიე ნოვოსტი“ წერს; ასეთი განცხადება არავის არ გაუკეთებია არც არჩევნებამდე და არც არჩევნების შემდეგ.

ნება მიბოძეთ, ამით დავამთავრო, მგონი, ისედაც გადავაქარბე რეგლამენტს. დიდ მადლობას მოგახსენებთ ყურადღებისათვის. მე გითხარით ჩემი სათქმელია გმადლობთ. კარგად ბრძანდებოდეთ.

პ რ ე ზ ი დ ე ნ ტ გ ო რ ბ ა ჩ ო ვ ი ს რ ე ა ქ ც ი ა

მ. გორბაჩოვი გამოვიდა სსრ კავშირის უზენაესი საბჭოს სესიაზე 1990 წ. 17 ნოემბერს, რომლის დროს მან სხვათა შორის შემდეგი განაცხადა:

„ამხანაგებო, სახალხო დემუტატთა გლშინდელ სხდომაზე უზენაესი საბჭოს წევრების, რესპუბლიკების წარმომადგენელთა გამოსვლები, სესიის დროს ამხანაგებთან ჩემი საუბრები ცხადყოფს, რომ შეიქმნა აზრი უფრო სწრაფად წაიწიოს წინ სამოკავშირეო ხალშეკრულებამ, მაგრამ მანამდე განხორციელდეს ქვეყნის საქმის ვითარების გაუმჯობესების ძლიერი რადიკალური ღონისძიებანი იმ მხრივ, რაც შეეხება პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სტაბილურობას, საზოგადოებრივი წესრიგის, დისციპლინის დამყარებას, ვითარების ნორმალიზაციას ეროვნებათშორის ურთიერთობაში. როგორც მივხვდი, ამხანაგებს მთავარ

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მიმართულებად მიაჩნიათ სახელმწიფო ხელისუფლების განმტკიცებას და სტრუქტურის განმტკიცებას. ამასთან დაკავშირებით გათავაზობთ შემდეგს.

პირველი. ადვკურვით სსრ კავშირის ფედერაციის საბჭო თვისებრივად ახალი უფლებამოსილებებით, სათათბირო ორგანოდან იგი უნდა გადაიქცეს ცენტრისა და რესპუბლიკების ძალისხმევის კოორდინაციის ქმედით სტრუქტურად...

ცხადია უნდა გადაწყდეს ვიცე-პრეზიდენტის საკითხი. იმავდროულად უნდა მივიღოთ საპირო გადაწყვეტილებები, რომლებიც უზრუნველყოფს ადგილობრივი აღმასრულებელი ორგანოების ეფექტიან მუშაობას. ყოველივე ეს უნდა გაკეთდეს გადაუდებლად, ისე, რომ არ დაველოდო სამოკავშირეო ხელშეკრულებას - ამაზე ვლაპარაკობდი მუდამ, მაგრამ, მესმის, რომ აქ გამოითქვა საზოგადოების მთელი შემოთება, განწყობილება...

მეექვსე. სამოკავშირეო ხელშეკრულების შესახებ. ჩვენი მიდგომის, ჩვენი გაგების მთავარი მახასიათებელია კავშირის განახლება და შენარჩუნება. გუშინ გაისმა ხმები, რომელთაგან ზოგი იმოწმებდა ლენინს, ზოგი არა: ჯერ გავიყოთ, შემდეგ გავერთიანდეთო. თუ აქ იგულისხმება, და ამაში სწორია ამხ. ბოიკო, კომპეტენციებისა და უფლებამოსილებათა გაყოფა, კავშირის მთელი სისტემის თვისებრივი განახლება ვერტიკალურად და ჰორიზონტალურად, ვფიქრობ ჩვენ ყველანი და პირადად მე ამას მხარს დავუჭერთ, მაგრამ მე გადაჭრით წინააღმდეგი ვარ სახელმწიფოს დაქუცმაცების, ტერიტორიის გადკეთების, ხალხთა საუკუნოვანი ურთიერთობის რღვევისა. ახლა ვფიქრობ, ჩემთვის უფრო ადვილია ლაპარაკი საკუთარი მწარე გამოცდილებით, უკვე ჩვენი ადამიანების სისხლით რომ არის გაელენთილი, ვხედავთ, რომ გაყოფა არ შეგვიძლია (ტაში). ამიტომ ამ გზას არ უნდა დავადგოთ. დაუყოვნებლივ და საუფუძლიანად უნდა დავიწყოთ უფლებამოსილებებისა და კომპეტენციების გაყოფა, ხორცი უნდა შევასხათ ყოველივე იმას, რაც შესისხლხორცებული აქვს მრავალეროვანი სახელმწიფოს განახლების ჩვენეულ კონცეფციას. იქნება ჟანგბადი და ყველა ხალხი კარგად იგრძნობს თავს. მიმაჩნია, რომ უზენაესმა საბჭომ მხარი უნდა დაუჭიროს ამას ერთმნიშვნელოვნად, და ხალხმა უნდა იცოდეს ეს პოზიცია.(ტაში).

სამოკავშირეო ხელშეკრულების პროექტი ძირითადად მზად არის. ჩვენ უმოკლეს ვადაში წარვუდგენთ მას სსრ კავშირის უზენაეს

საბჭოს და რესპუბლიკების უზენაეს საბჭოებს. ნუ გვაშინებს სუვერენიტეტის ახლად გამოჩევილი მებრძოლები, აი, რა გამოხატა ჩვენს ხმა ... ხალხს ჯერ უნდა დაეკითხო (ტაში). უკრაინაში ეს ყველაზე კრიტიკულ მომენტში გააკეთეს და სამოცდაათ პროცენტზე ნაკლები არ ყოფილან ისინი, ვინც მხარი დაუჭირა კავშირის შენარჩუნებას და განახლებას. ასეა ყველგან, უკვე ვიღებ ინფორმაციას საქართველოდან, თუ რა ადღევება გამოუწვევია იქ განცხადებას, რომ წყვეტენ საუკუნეთა მანძილზე დამკვიდრებულ კავშირურთიერთობას. (ხაზგასმა „გუშაგისა“)

მეშვიდე. საჭიროდ მიმაჩნია ერთხელ კიდევ ხაზგასმით აღვნიშნო, რომ უნდა გავაძლიეროთ ყურადღება არმიის, სამხედრო მოსამსახურეთა და მათი ოჯახის წევრთა სოციალური დაცვის უზრუნველყოფის პრობლემებისადმი. არმია ხალხის პირმოთა. მე საგანგებოდ ვიმეორებ ამ ფორმულას, რომელიც წლობით იყო ჩვენი ორიენტირი, და ერთხელ კიდევ ვთხოვ უზენაეს საბჭოს, დაუყოვნებლივ მიიღოს კანონები, რომლებიც საშუალებას მისცემს არმიას შეასრულოს თავისი დანიშნულება, და უზრუნველყოს იმათი პრესტიჟი, ვინც დგას ჩვენი სახელმწიფოს უშიშროების სადარაჯოზე ...“

მ ო ს ა ლ ო ც ი დ ე პ ე შ ე ბ ი

ჩვენ აქ მხოლოდ ორიოდეს გადმოვბეჭდავთ პრესიდან, იმ უთვალავთა შორის, რომლებიც თავმჯდომარე ზვიად გამსახურდიას სახელზე მოსულა.

მის აღმატებულებას საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს ბ-ნ ზვიად გამსახურდიას

გულწრფელად გილოცავთ საქ. რესპ. უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარედ არჩევას, ვუსურვებ ქართველ ერს წარმატებებს სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის გზაზე. მოხარული ვართ, რომ ამ თვალსაზრისით ჩვენ საერთო გზები გვაქვს, ამიტომ ვიმედოვნებთ, რომ საქართველო და ლატვია უახლოეს მომავალში შეძლებენ მჭიდრო პოლიტიკური და ეკონომიკური კონტაქტების დამყარებას.

ლატვიის რესპუბლიკის უზ. საბჭოს თავ - რე ა. გ ო რ ბ უ ნ ო ვ ი.

საქ. რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის პატივცემულ ზვიად გამსახურდიას

მოლდაველი ხალხის, მოლდავეთის პარლამენტისა და მთავრობის სახელით გილოცავთ ს. უ. ს. თავმჯდომარის მაღალ პოსტზე არჩევას, დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენი სამართალდაცვითი საქმიანობისა და საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის მრავალწლიანი გამოცდილება, აგრეთვე საზღვარგარეთის პოლიტიკურ სამუშაოში თქვენი სახელი დაეხმარება საქ.-ს საზოგადოებას მიაღწიოს სასურველ კეთილდღეობას და თანხმობას. გამოვთქვამ აგრეთვე იმედს, რომ მოლდაველი და ქართველი ხალხების ტრადიციული ურთიერთობა გაფართოვდება, გაღრმავდება და უახლოეს მომავალში ურთიერთხელსაყრელ ღონეს მიაღწევს ჩვენი სუვერენული რესპუბლიკების საკეთილდღეოდ.

მოლდავეთის საბჭ. სოციალისტური რესპუბლიკის პრეზიდენტი
მ. ს ნ ე გ უ რ ი.

საქ. -ს პრეზიდენტს ბატონ ზვიად გამსახურდიას

დიდად პატივცემულო ბატონო პრეზიდენტო!
ძლიერ მოხარული ვარ საქართველოს პრეზიდენტად თქვენი არჩევისა და გულით მოგილოცავთ. გისურვებთ ნაყოფიერ მოღვაწეობას თქვენი ხალხის საკეთილდღეოდ.

თქვენი ოსკარ ლაფონტენი,

ზაარის მხარის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე (გერმანია)

საქ. -ს რ. უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს ზ. კ. გამსახურდიას

პატივცემულო ზვიად კონსტანტინეს ძეგ, ვსარგებლობ შემთხვევით, რომ მოგილოცოთ რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ესოდენ მაღალ და პასუხსაგებ პოსტზე არჩევა.

პატივისცემით ე. შ ე ვ ა რ დ ნ ა ძ ე

საქ. რ. უზენაესი საბჭოს თავ-რეს ზ. კ. გამსახურდიას

პატივცემულო ზვიად კონსტანტინეს ძეგ! ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის სამხედრო საბჭო გილოცავთ საქ.-ს რესპუბლიკის უზენაესი

საბჭოს თავ - რედ არჩევას, გისურვებთ ჯანმრთელობას და დიდ წარმატებებს რესპუბლიკის პარლამენტის წინაშე დასახულებულ განხილვებში. გამოვთქვამთ რწმენას, რომ გვექნება ურთიერთგაგება და აქტიურად ვითანამშრომლებთ ჩვენი სამშობლოს სამხრეთი საზღვრების საიმედო დაცვის, ხალხის აღმშენებლობითი შრომის უზრუნველყოფის საქმეში.

ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის ჯარების სარდალი გენერალ-პოლკოვნიკი ვ. პ ა ტ რ ი კ ე ე ვ ი
*** *** ***

გ ა რ დ ა მ ა ვ ა ლ ი პ ე რ ი ო დ ი ს კ ა ნ ო ნ ი

„ საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო, აცხადებს რა საქ.-ს რესპუბლიკაში გარდამავალ პერიოდს, რომლის განმავლობაშიც უნდა მომზადდეს საქ.-ს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის საფუძვლები, ადგენს: შეტანილი იქნეს კონსტიტუციაში ცვლილებები:

I. 1. პრემიულა ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად: საქართველოს სახელმწიფოებრიობა, რომელიც საუკუნეთა სიღრმეში იღებს სათავეს, **XIX** საუკუნის დასაწყისში დაკარგულ იქნა უცხო ძალის ჩარევის შედეგად. ქართველი ხალხი არასოდეს შეპყვებია სახელმწიფოებრიობის დაკარგვას. **1917** წლის თებერვალში დაემხო რუსეთის იმპერია, რამაც ქართ. ხალხს შესაძლებლობა მისცა **1918** წ. **26** მაისს დამოუკიდებლობის აქტის გამოცხადებით აღედგინა საუკუნეზე მეტი ხნის წინ რუსეთის თვითმპყრობელობის მიერ გაუქმებული სახელმწიფოებრიობა. ქართ. ერმა თავისი პოლიტიკური ნება განახორციელა **1919** წლის **12** მარტს, როდესაც დამფუძნებელი კრების პირველ სხდომაზე ქვეყნისა და ისტორიის წინაშე ცნო და დაადასტურა ადრე მიღებულ დამოუკიდებლობის აქტი, შემდეგ კი **1921** წლის **21** თებერვალს მიიღო საქართველოს კონსტიტუცია.

1921 წლის თებერვალ-მარტში საბჭოთა რუსეთმა უხეშად დაარღვია **1920** წლის **7** მაისის სამშვიდობო ხელშეკრულება და შეიარაღებული აგრესიის გზით მოახდინა საქართველოს ოკუპაცია, რასაც შემდეგში მოჰყვა მისი ფაქტობრივი ანექსია.

საბჭ. კავშირის შემადგენლობაში საქართველოს იძულებითი ყოფნის მთელი პერიოდი აღინიშნა სისხლიანი ტერორითა და რეპრესიებით - (განსაკუთრებით **1924, 1936 - 38, 1949 - 51, 1956** წლებში), რისი

უქანასკნელ გამოვლინებას იყო 1989 წლის 9 აპრილის ტრაგედია. ამ მოვლენამ თვისებრივად ახალ ეტაპზე აიყვანა საქართველოში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა.

ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეტაპი დასრულდა 1990 წლის 28 ოქტომბერს, როდესაც საქართველოს უზენაესი საბჭოს მრავალპარტიულ, დემოკრატიულ არჩევნებში გაიმარჯვეს ეროვნულმა ძალებმა. ამით დაიწყო ახალი ხანა, რომელიც უნდა დაგვირგვინდეს საქართველოს სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენით.

ახალი კონსტიტუციის შემუშავებამდე საქართველოს არსებული კონსტიტუცია სათანადო ცვლილებებითა და დამატებებით იმოქმედებს გარდამავალი პერიოდის მოთხოვნათა შესაბამისად, როგორც საქართველოს რესპუბლიკის დროებითი ძირითადი კანონი.

გარდამავალი პერიოდი ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის უმნიშვნელოვანესი ეტაპია, რომლის განმავლობაშიც უნდა მომზადდეს საქართველოს სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის რეალური საფუძვლები...“ შემდეგ კანონში აღნუსხულია მუხლობრივი შესწორებები, რომლებიც შეტანილია საქართველოს სსრ კონსტიტუციაში და რომლის გადმობეჭდვაზეც აქ თავს შეეკავებთ.

გარდამავალი პერიოდის საქართველოს რესპუბლიკის გერბად დამტკიცდა „თეთრი გიორგი“, შემდეგი აღწერილობით: „საქ. სახ. გერბი არის ეროვნული ორნამენტისანი შვიდეტიანი ვარსკვლავი, ვარსკვლავის ოქროსფერ ჩუქურთმას აქვს შავი არშია. ქიმების შიდა ველი ქართული წითელი ფერისაა (შინდისფერია).

ვარსკვლავის გულზე მოთავსებულია მრგვალი ქართული ფარი, ქართული ფერის (შინდისფერი) ველით, რომელზედაც გამოსახულია ოქროსფლოქებთან თეთრ ცხენზე ამხედრებული თეთრი გიორგი. მას მარჯვენა ხელში უპყრია საბრძოლოდ შემართული ვერცხლისპირიანი ოქროს შუბი, ხოლო მარცხენაში – ოქროსზოლიანი ფარი.

თეთრი გიორგის აცვია აღისფერი შარვალის და ოქროსფერი წაღები. შემოსილია ვერცხლისფერ უჯრედებიანი ცისფერი ჯავშნითა და თეთრი მოსასხამით. ჯავშნის ქვემოთ მოუჩანს ყავისფერი (მიხაკისფერი) ტყავის პერანგი.

თეთრი გიორგის ცხენს უნაგირის ქვეშ დაფენილი აქვს ვეფხვის ტყავი. უნაგირი ოქროსია, ხოლო უზანგი – ვერცხლისა.

თეთრი გიორგის თავს ზემოთ რვაქიმიანი ვერცხლისფერი ვარსკვლა-

ცნირებათა აკადემიის მეტალურგიის ინსტიტუტის დოქტორად
 1964 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია, ხოლო 1988 წელს – სადოქტორო დისერტაცია. არის ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, გიორგი ნიკოლაძის სახელობის პრემიის ლაურეატი, მინიჭებული აქვს რესპუბლიკის დამსახურებული ინჟინრის საპატიო წოდება. ბოლო წლებში აქტიურად მონაწილეობს საქ. ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში. არის მერაბ კოსტავას სახელობის საქართველოს საადგილმამულო, მოსახლეობის განსახლებისა და დანბარების ფონდის სათათბიროს წევრი. 1989 წელს აირჩიეს სრულიად საქართველოს რუსთაველის საზოგადოების ვიცე-პრეზიდენტად, 1990 წელს – ამავე საზოგადოების პრეზიდენტად. არის პოლიტიკურ პარტიათა და ორგანიზაციათა ბლოკის „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართველოს“ ექსპერტთა ჯგუფის წევრი. ჰყავს მეუღლე და ქალიშვილი.

*

საქ. რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავ – რის პირველი მოადგილე აკაკი ასათიანი

აკაკი თორნიკეს ძე ასათიანი დაიბადა 1953 წლის 22 ოქტომბერს, თბილისში, მოსამსახურის ოჯახში. 1971 წელს დაამთავრა თბილისის პირველი საშუალო სკოლა, 1977 წელს – თბილისის სახ. უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი. სხვადასხვა წლებში მუშაობდა მასწავლებლად, მთარგმნელად, რედაქტორად. ბოლოდროს მუშაობდა საქინფორმში მთარგმნელად. აქტიურად მონაწილეობს ეროვნული მოძრაობის ყველა ღონისძიებასა და აქციაში, არის ქართველ ტრადიციონალისტთა კავშირის თავმჯდომარე და „მრგვალი მაგიდის“ წევრი. ჰყავს მეუღლე და ორი ვაჟი.

დამტკიცდა ახალი მთავრობა

საქ. უზენაესი საბჭოს 22 ნომბრის სხდომაზე, მიცემული დავალების თანახმად, მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე თენგიზ სიგუამ წარმოადგინა რესპუბლიკის მინისტრთა ახალი კაბინეტის ჩამოყალიბების, ზოგიერთი სამინისტროსა და უწყების სტრუქტურათა რეორგანიზაციის განხორციელების რიგი წინადადებები, დაასახელა მინისტრთა პოსტების კანდიდატები. ახლად მიღებული წესის თანახმად,

სამინისტრო კანდიდატურათა განხილვა ჯერ მუდმივ კომისიებს გადაეცა, ხოლო შესვენების შემდეგ პარლამენტმა განიხილა იგი. მუდმივი კომისიების რეკომენდაციებით სესიამ დანიშნა: იუსტიციის მინისტრად **ჯონი ხეცურიანი**, განათლების მინისტრად **ლია ანდლულაძე**, კულტურის მინისტრად – **ნოდარ წულეისკირი**, სახტელერადიოს თავმჯდომარედ – **თეიმურაზ კვანტალიანი**, მეცნიერების ტექნიკისა და პერსპექტიული დაგეგმვის მინისტრად – **ირაკლი უორდანი**, კავშირგაბმულობის მინისტრად – **ფელიქს ტყეზურავა**, ვაჭრობის მინისტრად – **თამაზ გველესიანი**, ფინანსთა მინისტრად – **გურამ აბსანაძე**, შინაგან საქმეთა მინისტრად – **დილარ ხაბუღიანი**, საგარეო საქმეთა მინისტრად – **გიორგი ხოშტარი**, ტრანსპორტის მინისტრად – **ალექსანდრე ჩხეიძე**, ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალური უზრუნველყოფის მინისტრად – **ირაკლი მენაღარიშვილი**.

საქ. მინისტრთა საბჭოს თითოეული მინისტრის დანიშვნის ბრძანებულება, თავმჯდომარე ზ. გამსახურდიას ხელის მოწერით, გამოიცა 1990 წლის 22 ნოემბრის თარიღით და იგი ძალაში შევიდა დაუყოვნებლივ.

ზოგირთი სხვა დონისძიება

საქ. რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს 22 ნოემბრის სესიამ მიიღო აგრეთვე შემდეგი დიდად მნიშვნელოვანი დადგენილებები:

ა) უზენაესმა საბჭომ ჩამოაყალიბა თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტში შექმნილი სიტუაციის შემსწავლელი და 1983 წლის 18 ნოემბერს თვითმფრინავის გატაცების ცდის მონაწილეთა ბედის დამდგენი კომისია.

ბ) დებუტატებმა განიხილეს და დაამტკიცეს კანონი ამნისტიის შესახებ.

გ) სესიამ მიიღო დადგენილება საქ.-ს ტერიტორიაზე საყოველთაო სამხედრო მოვალეობის შესახებ სსრ კავშირის კანონის მოქმედების შეჩერების თაობაზე და დაამტკიცა ცვლილებები რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსში, რომლებიც აუქმებენ წინათ გათვალისწინებული სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას საბჭოთა არმიის რიგებში სამსახურისაგან თავის არიდებისათვის.

დ) და ბოლოს დადგენილება: არსებული უქმე დღეების გაუქმების ისა და ტრადიციულთა აღდგენის შესახებ,

რომელშიც ნათქვამია: 1. გაუქმდეს საქ.-ს მთელ ტერიტორიაზე დღემდე არსებული ყველა დღესასწაული და მათთან დაკავშირებული უქმე დღე, გარდა ახალი წლის(1 იანვარი) უქმე დღისა. გაუქმდეს ამასთან დაკავშირებული ყველა ნორმატიული აქტი.

2 საქ.-ს სახელმწიფოებრიობის დამოუკიდებლობის აღდგენის დღე 26 მაისი გამოცხადდეს დღესასწაულად და უქმე დღედ.

3. აღდგენილ იქნეს საეკლესიო დღესასწაულებთან დაკავშირებული შემდეგი უქმე დღეები: აღდგომა, ნათლისღება, მცხეთობა (14 ოქტომბერი), მიძინება ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლისა ანუ მარიამობა (28 აგვისტო), გიორგობა (23 ნოემბერი), შობა მაცხოვრისა ჩვენი-სა იესო ქრისტესი (7 იანვარი, ძველი სტილით 25 დეკემბერი), გამოცხადდეს აგრეთვე უქმე დღედ მიცვალებულთა მოხსენიების დღე (აღდგომის მეორე დღე, ორშაბათი, თარიღი გარდამავალია.) (ქართ. პრესის მიხედვით რედაქციის მიერ შედგენილი)

ე რ ო ვ ნ უ ლ ი კ ო ნ გ რ ე ს ი
(გაგრძელება 35 გვერდიდან)

მ ი მ ა რ თ ვ ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ი ე რ ი ს ა დ მ ი

საყოველთაო, დემოკრატიული, მრავალპარტიული, პირდაპირი, თანასწორი და ფართული კენჭისყრით არჩეული საქართველოს ეროვნული კონგრესი, აღჭურვილია რა საქართველოს მოსახლეობის ნდობის მანდატით, წარმოადგენს ქართველი ერის უზენაესი ნებისა და მისწრაფებების გამომხატველ, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ხელმძღვანელ, წარმომადგენლობის პრინციპზე დაფუძნებულ ორგანოს. ჩვენი ერისა და ქვეყნისათვის ამ კრიტიკულ პერიოდში მიმართავთ ქართველ ერს საერთო ძალისხმევისაკენ იმ დიდი საქმის გამარჯვებით დასავგვირგვინებლად, რომელსაც დამოუკიდებელი და დემოკრატიული საქართველო ჰქვია.

ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა მოწოდებულია საყოველთაოდ აღიარებული სამართლებრივი და ზნეობრივი ნორმების დაცვით, მშვიდობიანი ხერხებისა და მეთოდების გამოყენებით შეიყვანოს ქართველი ერი, საქართველოს მთელი მოსახლეობა თავისუფალ საქარ-

თველოში. მხოლოდ სრული დამოუკიდებლობისა და დემოკრატიის ვითარებაში იქნება შესაძლებელი ჩვენი ქვეყნის პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული და ზნეობრივი აღორძინება, თითოეული პიროვნებისა და მოქალაქის სრული თვითრეალიზაცია.

საქართველოს ეროვნულ კონგრესს მიაჩნია, რომ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის გზაზე საჭიროა შემდეგი უმთავრესი ნაბიჯების გადადგმა.

1. საქართველოს ტერიტორიიდან საბჭოთა საოკუპაციო ჯარების სრული და უპირობო გაყვანა.

2. 1921 წლის თებერვალში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მიმართ საბჭოთა რუსეთის აგრესიის, ოკუპაციისა და ანექსიის შედეგად შექმნილი სახელმწიფო, საზოგადოებრივი, საკანონმდებლო და სამართლებრივი სტრუქტურების სრული დემონტაჟი.

3. საქართველოს კონსტიტუციის საფუძველზე დამოუკიდებლობის აღდგენა და ერის ნებაზე დაყრდნობით საზოგადოებრივ-პოლიტიკური წყობის განსაზღვრა.

ბრძოლა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღსადგენად უნდა იქცეს საყოველთაო სახალხო მოძრაობად, რომელშიც საქართველოს მთელი მოსახლეობა გამოამყვანებს ერთსულოვნებასა და უდრეკობას, დაუბირისპირდება არსებულ არაკანონიერ სტრუქტურებსა და ინსტიტუტებს. საქართველოს დღევანდელი რეალური მდგომარეობა უნდა აისახოს მისი სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრაში საერთაშორისო სამართლის დონეზე: საქართველო არის აგრესიის შედეგად დაპყრობილი და ანექსირებული ქვეყანა, რომელშიც არსებული რეჟიმი მთლიანად დაფუძნებულია საოკუპაციო ჯარის ძალაზე. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში, სხვა საერთაშორისო სამართლებრივი ინსტანციების წინაშე დაუყოვნებლივ უნდა დაისვას საქართველოს დეოკუპაციისა და დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხი. ამავე დროს სრულიად საქართველოს მასშტაბით უნდა შეიქმნას იმპერიული ცენტრის მიმართ ოპოზიციური სტრუქტურები, რათა უკიდურეს შემთხვევაში შესაძლებელი გახდეს საყოველთაო ეროვნული დაუმორჩილებლობისა და ტოტალური მშვიდობიანი წინააღმდეგობის განხორციელება საქართველოს ტერიტორიაზე, დეოკუპაციისა და დამოუკიდებლობის აღდგენის მიზნით.

რეალური პოლიტიკური ვითარება, მოვლენათა სწრაფი განვითარება მთელი მსოფლიოს მასშტაბით, ქართველი ერის დიდი სახელმწი-

ფოებრივი, კულტურული და ზნეობრივი ტრადიციები გვევლინება
ბს მაქსიმალურად დავაჩქაროთ განთავისუფლების პროცესი, მაგრამ
გავიმსჯელოთ პასუხისმგებლობის იმ უდიდესი გრძნობითაც, რომე-
ლიც გვაკისრია შთამომავლობის წინაშე.

ჩვენი მომავალია – თავისუფალი, ერთიანი, დემოკრატიული საქა-
რთველო! გავერთიანდეთ ჩვენს წმინდა ბრძოლაში!

გაუმარჯოს დამოუკიდებელ საქართველოს!

ე რ ო ვ ნ უ ლ ი კ ო ნ გ რ ე ს ი

ე რ თ ი ა ნ ი ძ ა ლ ი ს ხ მ ე ვ ი თ –
თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ი ს ა და
დ ა მ ო უ კ ი დ ე ბ ლ ო ბ ი ს ა კ ე ნ

ქართველი ერის ცხოვრება და საქართველოს ეროვნულ-განმანთავი-
სუფლებელი მოძრაობა ისტორიულ-პოლიტიკური თვალსაზრისით უაღ-
რესად მნიშვნელოვან და პასუხსაგებ ფაზაში შევიდა. ამ ბოლო
ხანს გამართულ ორ პარალელურ საყოველთაო დემოკრატიულ მრავალ-
პარტიულ არჩევნებში კიდევ ერთხელ ხმამაღლა გაცხადდა და სამა-
რთლებრივად დადასტურდა ქართველი ერის უზენაესი ნება და მი-
სწრაფება – აღდგეს საქართველოს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი და-
მოუკიდებლობა.

დამოუკიდებლობისაკენ, თავისუფლებისა და სახელმწიფოებრიობი-
საკენ მისწრაფება უკვე იქცა ისეთ ისტორიულ და საარსებო აუც-
ილებლობად, რომელიც ნებისმიერი ძალისხმევის ტოლფასად, ან უნდა
ბოლომდე მიიყვანოს და განახორციელოს ქართველმა ერმა, ან, ამ
ისტორიულ მისიის განუხორციელებლობის შემთხვევაში, მსოფლიო
განვითარების წინაშე ფარხმალი დაყაროს და ერთხელ და სამუ-
დამოდ წავიდეს საკაცობრიო სარბიელიდან. ჩვენ უნდა ვიყოთ თა-
ვისუფალი, დამოუკიდებელი, ძლიერი სახელმწიფოებრიობის მქონე
ერი, ან საერთოდ არ უნდა ვიყოთ!

ამიტომ გვმართებს სიტყვით და საქმით განვახორციელოთ და რეა-
ლურ სინამდვილედ ვაქციოთ ჯანსაღ ზნეობრივ, პოლიტიკურ, სარწ-
მუნოებრივ და მსოფლმხედველობრივ საწყისებზე დაფუძნებული ერო-
ვნული კონსოლიდაცია. და ვინაიდან საყოველთაო დემოკრატიული
არჩევნების შედეგად ეროვნულ-განმანთავისუფლებელი მოძრაობის უმ-
ნიშვნელოვანესი და მთავარი მამოძრავებელი ძალები განაწილდა

ორ პარალელურ სტრუქტურაში ეროვნული კონგრესისა და უზენაესი საბჭოს სახით, მიგვაჩნია, რომ საბჭოთა რუსეთის მრდერნიზებული იმპერიის წინააღმდეგ ერთიანი ძლიერი ფრონტის შექმნა ერთობლივი ძალებით უნდა უზრუნველყონ სწორედ საქართველოს ეროვნულმა კონგრესმა და საქართველოს უზენაესმა საბჭომ. ამისათვის საჭიროდ და აუცილებლად ვთვლით უახლოესი მომავლისთვის ოფიციალურ დონეზე გაიმართოს შეხვედრა ეროვნული კონგრესისა და უზენაესი საბჭოს წარმომადგენლებს შორის, რათა დაიწყოს კონსტრუქციული დიალოგი საქართველოს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისა და მშენებლობის საკითხთან დაკავშირებული კონკრეტული პრობლემების გარშემო.

ყველასათვის ცხადია, რომ ეროვნულ-განმანათავისუფლებელ მოძრაობის შიგნით არსებულ იმ ორ ძირითად პოლიტიკურ მიმდინარეობას შორის, რომლებიც ეროვნული კონგრესისა და უზენაესი საბჭოს არჩევნების იდეას უკავშირდებოდნენ, მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისით არსებობდა და დღესაც არსებობს პრინციპული დაპირისპირება. მაგრამ ეს ფაქტორი არც ერთ შემთხვევაში არ უნდა იქნეს მიჩნეული გადაულახავ დაბრკოლებად საერთო მიზნისათვის დაწყებული ბრძოლის გზაზე ეროვნულ კონგრესისა და უზენაესი საბჭოს დაახლოებისათვის. უნდა ვეცადოთ შემუშავდეს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლის ერთიანი სტრატეგია. ვფიქრობთ, მთავარი საკითხისადმი მიუტკერძოებელი და კონსტრუქციული მიდგომის შემთხვევაში, საერთო მეთოქის წინააღმდეგ, თუნდაც მრავალმხრივი, მაგრამ ერთიანი სტრატეგიის შემუშავება შესაძლებელია.

ყველაფერი უნდა დაიწყოს იმით, რომ უახლოეს წარსულში არსებული მშუღლი, განხეთქილება და ანტაგონიზმი დავიწყებას მიეცეს. ამ მხრივ მისასაღმებელია საქ. უზენაეს საბჭოს მხრიდან წამოსული ინიციატივა ურთიერთშემწყნარებლობისა და მიმტევებლობის, თანადგომისა და პატივისცემის, ეროვნული თანხმობისა და ერთიანობის თაობაზე. მაგრამ ეს ყველაფერი სიტყვებად რომ არ დარჩეს და საქმედ იქცეს, აუცილებელია პოლიტიკური და იურიდიული გარანტიების შექმნა საზოგადოებრივი ცხოვრების რეალურ სტრუქტურებში. ვინაიდან ქართველი ერის შეგნებული უმრავლესობა მიზანდასახულად იბრძვის ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგე-

ნისათვის, ვინაიდან ამ საერთო ეროვნული მიზნიდან გამომდინარე საქართველოში ოფიციალურად არის გამოცხადებული გარდასმავალი პერიოდი, ვინაიდან საქართველოს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლა არც ერთ შემთხვევაში არ შედის ცალკე მარტო ეროვნული კონგრესის ან მარტო უზენაესი საბჭოს პრეზოგატივაში, ეროვნული თანხმობისა და ერთიანობის დასამყვიდრებელ იურიდიულ და პოლიტიკურ გარანტიებად მიგვაჩნია:

– ეროვნული კონგრესისა და უზენაესი საბჭოს ერთობლივი ძალისხმევით საყოველთაო ეროვნული დაუმორჩილებლობის განხორციელების ინსტიტუტის შექმნა;

– საქ. სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის განსაზღვრისათვის საერთო პირობების შემუშავება;

– საერთო მოდელის შექმნა მომავალი დამოუკიდებელი საქართველოს სახელმწიფოებრივ-საზოგადოებრივი წყობილების, აღმასრულებელი, საკანონმდებლო, სასამართლო, პოლიტიკური, ეკონომიკური, თავდაცვითი, ეროვნული უშიშროებისა და მართლწესრიგის სტრუქტურებისა და საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ორიენტაციის შესახებ;

– გარდამავალ პერიოდში ეროვნული კონგრესისა და უზენაესი საბჭოს მიერ პარიტეტულ საწყისებზე ერთობლივი კომისიების შექმნა გარდამავალი პერიოდის თავდაცვის, ეროვნული უშიშროებისა და მართლწესრიგის სტრუქტურების შექმნისა და ფუნქციონირებისათვის. საერთო მტრის წინააღმდეგ ერთიანი მძლავრი ფრონტის შექმნისათვის აუცილებელ პირობად მიგვაჩნია:

– უზენაესი საბჭოს მიერ სპეციალური დადგენილების გამოცემა, რომლის თანახმადაც საქართველოს განესაზღვრება ოკუპირებული, ანექსირებული, პერმანენტური აგრესიის ქვეშ მყოფი დაპყრობილი ქვეყნის სტატუსი;

– უზენაესი საბჭოს მიერ დეკლარაციის მიღება საქართველოში საბჭ. ხელისუფლების უკანონოდ ცნობისა და საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე სსრკ-ის და ე. წ. საქართველოს სსრ კონსტიტუციების მოქმედების შეწყვეტის შესახებ;

– უზენაესი საბჭოს მიერ მეტროპოლიისა და საერთაშორისო სამართლებრივი ინსტანციების წინაშე საქართველოს დეოკუპაციისა და სსრკ-ს სახელმწიფო საზღვრებიდან საქართველოს ფაქტობრივი გამოყვანის შესახებ საკითხის დაუყოვნებელი დასმა.

დღევანდელ რთულ პოლიტიკურ სიტუაციაში საქართველოს განთავსებისა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა უდიდეს პრობლემებთან არის დაკავშირებული. ამიტომაც მიგვაჩნია აუცილებელ პირობად, ზემოთქმულ საკითხებთან დაკავშირებით, უახლოესი მომავლისათვის ოფიციალური დონის შეხვედრის გამართვა საქართველოს ეროვნული კონგრესისა და საქართველოს უზენაესი საბჭოს წარმომადგენელთა შორის. იმედს გამოვთქვამთ, კონგრესმენები და დეპუტატები გაუგებენ ერთმანეთს!

დმერთი ფარავდეს საქართველოს და მის ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობას!

ირაკლი წერეთელი
1990 წლის 18 ნოემბერი

*** *** *** ***

თავი III გარდამავალი პერიოდი

სსრ კავშირის პრეზიდენტს მ. ს. გორბაჩოვს
სამოკავშირეო ხელშეკრულების პროექტის თაობაზე

იმსჯელა რა „ახალი სამოკავშირეო ხელშეკრულების კონცეფციაზე“, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს საჭიროდ მიაჩნია განაცხადოს შემდეგი:

საქ. რესპ. უზენაესმა საბჭომ 1990 წლის 14 ნოემბერს ერთხმად მიიღო კანონი გარდამავალი პერიოდის გამოცხადების შესახებ. კანონი ადასტურებს, რომ 1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სახით აღდგენილი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა 1921 წლის თებერვალ-მარტში რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკის მიერ ოკუპაციისა და ფაქტობრივი ანექსიის გზით იქნა წართმეული. გამომდინარე ჩამოყალიბებული პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამართლებრივი სტრუქტურებიდან, საქართველოს რესპუბლიკა ფაქტობრივად დღესაც რჩება სსრ კავშირის შემადგენლობაში, მაგრამ აღნიშნული სტრუქტურების რეორგანიზაციის გზით, ესწრაფვის სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას.

ამ პირობებში საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო შესაძლებლად არ თვლის ხელი მოაწეროს ახალ სამოკავშირეო ხელშეკრულებას და ამით თავის თავზე აიღოს რაიმე ვალდებულება.

ქვეყნული
პარლამენტი

მხოლოდ როცა მოიპოვებს ნამდვილ დამოუკიდებლობას, როცა გახდება სახელმწიფო ცხოვრების პოლიტიკურ და სხვა სფეროებში ქვეშაბრტყად თავისი ბედის ბატონ-პატრონი და საერთაშორისო სამართლის სრულუფლებიანი სუბიექტი, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო ქართველმა ხალხმა შეიძლება აღქურვოს რწმუნებით ხელი მოაწეროს რაიმე ხელშეკრულებას, ნებისმიერ სხვა ქვეყანასთან, რომელიც დაადგენს სახელმწიფოთა კავშირის ამა თუ იმ ფორმას.

ასეთი მიდგომა არ ნიშნავს უარის თქმას ეკონომიკურ, მეცნიერულ-ტექნიკურ, კულტურულ და სხვა სფეროებში ამა თუ იმ ქვეყანასთან თანამშრომლობის ნებისმიერ ფორმაზე, რომელთა უმრავლესობასთანაც საქართველოს კავშირი აქვს საუკუნეების განმავლობაში და დღესაც ნაყოფიერად თანამშრომლობს. ცხადია, რომ ახალ პოლიტიკურ პირობებში ეს თანამშრომლობა უნდა ეყრდნობოდეს თვისებრივად ახალ სამართლებრივ ბაზისს, რომელიც ითვალისწინებს სრულ თანასწორუფლებიანობასა და ურთიერთსარგებლიანობას.

უარს ამბობს რა ნებისმიერ ხელშეკრულებაში მონაწილეობაზე, რომელიც ითვალისწინებს „საკავშირო ორგანოსადმი“ დაქვემდებარების მინიმალურ ვერტიკალურ სტრუქტურასაც კი, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო მზად არის ნაყოფიერი თანამშრომლობისათვის თანასწორუფლებიანი ურთიერთობების საფუძველზე, რაც ასეთი ურთიერთობის მონაწილეთა კეთილდღეობამდე მიგვიყვანს.

ყოველივე ზემოთქმული საქართველოს რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს საფუძველს აძლევს ამ ეტაპზე უარი თქვას „ახალი სამოკავშირეო ხელშეკრულების კონცეფციის“ დეტალურად განხილვაზე, რამდენადაც მისი ნებისმიერი ფორმა მიუღებელია საქართველოს რესპუბლიკისათვის, რომელიც ჯერ მხოლოდ სრული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის მიღწევის გზაზე გარდამავალი პერიოდის დასაწყისში იმყოფება.

ეს განცხადება მოწონებული და მიღებულია საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს 1990 წლის 22 ნოემბრის სხდომაზე

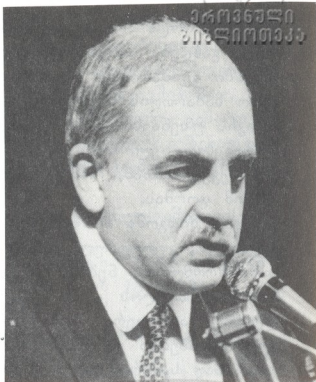
საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე
ზ. გამსახურდია

თ ბ ი ლ ი ს ი. 1990 წლის 22 ნოემბერი.

პრომეთეს აწამებს ზევსის არწივი. არწივი, ერთი მხრივ, სიმბოლო არის აღმადრენისა – სულიერი აღმადრენისა და შემეცნებისა, ხოლო, მეორე მხრივ, ეს არის სიმბოლო იმპერიული ძლიერებისა და ძალმომრეობისა, რომელიც აწამებს პრომეთეს. კლდეზე მიჯაჭვული პრომეთე, ანუ ფიზიკურზე მიჯაჭვული აზროვნება განთავისუფლა ჰერაკლემ.

რა არის ჰერაკლე? ეს არის ინიციაციის ახალი კულტურა, ნებელობითი ინიციაცია, რომელიც არის წინასახე ქრისტიანული ინიციაციისა. საერთოდ, ძველბერძნული მისტერიები თავისი ხასიათით პროფეტული

იყო. სიტყვა „ელოიზის“ ძველბერძნული სიტყვაა. „ელოიზისის“ მისტერიები ეს იყო ცენტრალური მისტერიები ძველი საბერძნეთისა, რაც ნიშნავს მოწვენადს, მოვლინებას, განსჭვრეტას მომავლისას და ჰერაკლეს სახე არის წინასახე ქრისტიანული ინიციაციისა, რომელიც დაკავშირებულია ნებელობასთან, სულის აქტივობასთან და კერძოდ იმასთან, რასაც ქრისტიანობაში ჰქვია სასუფევლის ძალისხმევით აღება, ვინაიდან ქრისტიანული ინიციაციის არსი იესო ქრისტემ განმარტა როგორც სასუფევლის აღება ძალისხმევით (სასუფეველი იიძულების“). ასე რომ, ჰერაკლეს გმირობანი, ეს სიმბოლურად უნდა გავიგოთ, როგორც ინიციაციის სხვადასხვა საფეხურები, სულიერი განვითარების სხვადასხვა დონეები, რომლის კულმინაციაც არის პრომეთეს განთავისუფლება, ანუ აზრის განთავისუფლება ფიზიკური სხეულის ტყვეობისაგან და კაცობრიობის გამოხსნა.

ეთნოლოგიური თვალსაზრისით, როგორც მოგახსენეთ, მითებს აქვს ასეთი განმარტებაც და მითოლოგია და ეთნოლოგია უაღრესად მჭიდრო კავშირშია. ეს არის განთავისუფლება იმ მოდგმისა, რომელიც ზევსის მიერ, ანუ ინდოევროპული მოდგმის მიერ იქნა მიჯაჭვული, ანუ ლოკალიზებული კავკასიაზე. ე. ი. პრომეთეს მითში აირეკლა აგრეთვე პროტოქართული მოდგმის, პროტოიბერიული მოდგმის წარსული და მომავალიც. ჰერაკლე, როგორც მოგახსენეთ, არის სიმბოლ-

ური გამობატულება ახალი ინიციაციური კულტურისა, სტიანული კულტურისა და, სხვათა შორის, ეს არა მხოლოდ თანამედროვე სულიერ მეცნიერებაში არის ასე, არამედ შუასაუკუნოებრივ ღვთისმეტყველებაში, ბიზანტიურ ღვთისმეტყველებაშიც კი ჩვენ ვხვდებით ისეთ ძეგლებს, სადაც მინიშნებულია ამაზე, სადაც მინიშნებულია, რომ ჰერაკლე არის წინასახე ქრისტესი. კერძოდ, მის მიერ კვერთხით კლდიდან წყლის აღმოცენება ითვლება ქრისტიანობის წინასახედ და რომ აგრეთვე არგონავტების ლაშქრობა ეს არის წინასახე ქრისტიანული ინიციაციისა და შემთხვევითი არ არის, რომ ოქროს საწმისს სულიერ მეცნიერებაში ეწოდება კლასიკური გრაალი. ე. ი. ოქროს საწმისი კლასიკურ პერიოდში, ანტიურ პერიოდში არის იგივე, რაც შუასაუკუნეებში გრაალი და ფილოსოფიური ქვა. ფილოსოფიური ქვა და გრაალი არის აგრეთვე იდენტური ცნებები. ფილოსოფიური ქვის ძიება, ეს არის სულიერი ინიციაციის ძიება, ღვთის ძიება, სულიერი განვითარების გარკვეული დონის, ცნობიერების განვითარების გარკვეული დონის ძიება, რომელიც ანტიურ მისტერიებში, ძველბერძნულ მისტერიებში გადმოცემული იყო, როგორც ოქროს საწმისის ძიება. ხოლო, ოქროს საწმისი, როგორც მოგვხსენებათ, იყო კოლხეთში. თავდაპირველად ოქროს ვერძი, როგორც მოგვხსენებათ, საბერძნეთიდან არის წასული კოლხეთში, მაგრამ ეს იმ პერიოდის საბერძნეთია, როდესაც იქ ჰყვავის პელაზგური კულტურა და, კერძოდ, პელაზგური არგოსის კულტურა. შემთხვევითი არ არის, რომ ხომალდსაც „არგო“ ჰქვია და არგო თავისი ძირით კოლხეთიდან მომდინარეობს – არგო, არგვეთი, ეგრისი, გრ – ფუძე, ესეც კოლხეთია – და ლაშქრობა კოლხეთში სიმბოლურად, იმაგინატიურად არის ლაშქრობა სულიერი სიბრძნის, მისტერიალური სიბრძნის მოსაპოვებლად, რომელიც იმეამად შემონახული იყო მხოლოდ კოლხეთში და აღარ არსებობდა უკვე საბერძნეთის ტერიტორიაზე, აღარ არსებობდა აღარც ხმელთაშუაზღვის აუზის ქვეყნებში. ისევე, როგორც კრეტაზე წასვლა თეზევსისა არის აგრეთვე იმ სიბრძნის მოპოვება, რომელიც ელიურ საბერძნეთში იმეამად არ არსებობდა.

აი, დაგუკვირდეთ, უდიდესი გმირები საბერძნეთისა: თეზევსი, ჰერაკლე და იაზონი (სხვათაშორის, ჰერაკლეს ახლავს არგონავტების ხომალდს) ლაშქრობენ იმ ქვეყნებში სულიერი სიბრძნის, მისტერიალური სიბრძნის მოსაპოვებლად, რომელიც წარმოშობით პრო-

ტოქართული, პროტობერძული იყო. ასეთი არის კრეტა, მინოსური კრეტა (სხვათა შორის, „მინოს“ ნიშნავს აზრის მატარებელს, მთა-ზროვნეს). და თეზეოსის ჩასვლა მინოსში, მის მიერ მინოტავრის მოკვლა, ლაბირინთში შესვლა და იქიდან გამოსვლა, ეს არის სწორედ იმ მინოსურ კულტურასთან ზიარება, რომელიც უფრო ძველია, ვიდრე ძველბერძნული კულტურა, უფრო ამაღლებულია მასზე და ასევე ძველკოლხური კულტურა, რომელიც იმჟამად უფრო მაღალ დონეზე იყო, ვიდრე საბერძნეთის კულტურა. ე. ი. ამ გმირების ლაშქრობები დაკავშირებულია მუდამ ქართველურ ქვეყნებთან. პერაკლეც ასევე მიდის პირინეის იბერიაში, ჰესპერიდების ბაღნარში ვაშლების მოსაპოვებლად.

ამავე დროს, მითი ორფეოსის შესახებ მოგვითხრობს, რომ ორფეოსის მთავარი მიზანი იყო პელაზგური წინაპრების კულტის აღორძინება. ორფეოსი თვითონ წარმოშობით არის პელაზგი და არის ძე ე ა გ რ ი ს ა (ორფეოსის მამის სახელი, სხვათა შორის, პირდაპირ ემთხვევა კოლხეთის სახელს: ე გ რ ი ს ი - ე გ რ ი) და რომ მისი მიზანი იყო აღორძინება სწორედ იმ პელაზგური კულტურისა, რომელიც ელინურ პერიოდში გადაგვარდა და დაკნინდა.

რაც შეეხება არგონავტების ლაშქრობას, როგორც წელან მოგახსენეთ, აქ არის მოცემული ძველბერძნული, დორიული ინიციაციის სხვადასხვა ეტაპები და შემთხვევითი არ არის, რომ დორიული, აქტიური ინიციაცია დაკავშირებული არის კოლხეთთან და კოლხურ სამყაროსთან. ხოლო შუასაუკუნეებში, როგორც მოგახსენეთ, თვით ბიზანტიურ ღვთისმეტყველებაშიც კი არის ძველი გერმანე კონსტანტინებოლელ პატრიარქის მიერ შექმნილი „სასწაულნი მთავარანგელოზთანი“, რომელშიც არის აღწერილი არგონავტების ლაშქრობა კოლხეთში, რომელსაც მფარველობს მიქაელი, ქრისტიანული მთავარანგელოზი და არგონავტებს გამოეცხადებათ „ცით მოვლენილი ძლიერება საზარელი“, ანუ მიქაელ მთავარანგელოზი და უწინასწარმეტყველებს მათ მომავალში გამარჯვებას. აი, დაუკვირდით, როგორი გაგებაა წარმართული მითისა, ერთი შეხედვით ეგზოტერული ეკლესიის წარმომადგენელთან – გერმანე პატრიარქთან. ე. ი. „ცით მოვლენილი ძლიერება საზარელი“ ეს არის მიქაელ მთავარანგელოზი და არგონავტების ლაშქრობა დაკავშირებული არის მიქაელის მისიასთან, მიქაელ მთავარანგელოზისა, რომელიც არის უმთავრესი მზიური მთავარანგელოზი ქრისტიანობისა, ძალი ღვთისა, როგორც მას განმარტავენ.

(მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ გერმანე პატრიარქი კრისტოფოროს ბით კოლხი, ლაზი იყო).

აი, ასეთი კავშირი არსებობს წარმართულ და ქრისტიანულ ინიციაციას შორის, რაც დაკავშირებული არის უძველეს პროტოქართულ მისტერიალურ ცენტრებთან. ხოლო იაზონი, როგორც ფიგურა, როგორც გმირი არის პინდარეს მეოთხე ოდაში მოხსენიებული ვეფხისტყაოსნად. ე. ი. იაზონი არის აგრეთვე ვეფხისტყაოსანი გმირი. ის არა მარტო ოქროს საწმისის მომპოვებელი გმირია, არამედ ვეფხისტყაოსანი გმირიც არის და, საერთოდ, ვეფხისტყაოსანი გმირებიც დაკავშირებული არიან უძველეს პროტოქართულ სამყაროსთან. თუმცა ვეფხისტყაოსანი ჭურჭემები ეგვიპტის მისტერიებშიც გვხვდებიან. სხვათა შორის, პარისიც ვეფხისტყაოსანია, ტროელი პარისიც, ტროაშიც გმირებს ვეფხისტყავი მოსავთ. დიონისეს პროცესიებს, სხვათა შორის, მიუძღვის ვეფხი. დიონისეც თავად ვეფხისტყაოსანია. ასე, რომ ვეფხისტყავი ეს უძველესი ტოტემური სახეა იაფეტური კაცობრიობისა, კავკასიური რასისა.

ახლა მე მიინდა დაფიქრდეთ დასაწყისს, როდესაც ვმსჯელობდით უძველეს პროტოიბერულ მოდგმაზე. უნდა მოგახსენოთ, რომ მეცნიერებაში დამკვიდრდა აკადემიკოს ნიკო მარის ტერმინი — იაფეტური მოდგმა, იაფეტური ენა. რას ნიშნავს ეს?

თქვენ მოგეხსენებათ, რომ არსებობს გაგება სემიტური კაცობრიობისა, სემიტური ენებისა, სემიტური მოდგმისა. არსებობს გაგება ქამიტური მოდგმისა, რომელიც უკავშირდება ძველ ეგვიპტეს, აფრიკას, და არსებობს აგრეთვე იაფეტური. ეს სამი ძმა ბიბლიაში სიმბოლურად ასახავს გარკვეულ შტოებს კაცობრიობისას. კერძოდ, ნოე ასახავს ატლანტურ კაცობრიობას, წარღვნამდელ კაცობრიობას, ე. ი. კაცობრიობის განვითარების იმ ეტაპს, რომელიც ატლანტიდის წარღვნამდე არსებობდა. ხოლო მისი ძენი არიან უკვე ატლანტიდის შემდგომი კაცობრიობის წარმომადგენლები. ერთ-ერთი ამათი შტო არის იაფეტური შტო და, სხვათა შორის, იაფეტი ძველი აღთქმისა დაკავშირებული არის ძველი ბერძნული მითოლოგიის იაპეტოსთან. შემთხვევითი არ არის რომ პრომეთეს მამა იაპეტოსია. აქ არის იაფეტი და ყოველივე ამასთან დაკავშირებულია აგრეთვე პლანეტა იუპიტერი და იუპიტერის რასსა, ანუ თეთრი რასსა. თქვენ მოგეხსენებათ, რომ ეზოტერიზმში რასები დაკავშირებულნი არიან მნათობებთან. იუპიტერთან დაკავშირებულია თეთრი რასსა, მერკურისთან დაკავში-

რებულია შავი რასისა, ვენერასთან წითელი რასისა, ხოლო მესამე — ყვითელი ანუ მონგოლური რასისა. იუბიტერის რასის პირველი რასობრივი სუბსტრატი არის სწორედ ეს იაფეტური პროტოვერობული, პროტოიბერიული კაცობრიობა. აი, ასე უკავშირდება იუბიტერის რასის მისიას პროტოვერობული ანუ პალეოკავკასიური, მედიტერანული რასის მისია. ეს ყოველივე, რაც შეეხება ანტიურობას, წარმართობას.

რაც შეეხება ქრისტიანულ პერიოდს, ქრისტიანულ პერიოდში, როგორც მოგეხსენებათ, საქართველო, კერძოდ ქრისტიანობა, ქრისტიანობის შემოსვლა საქართველოში დაკავშირებულია პირველსავე საუკუნეებთან. ესეც არ არის შემთხვევითი, საქართველოში იმყოფებოდა ორი მოციქული: ანდრია და სვიმონ კანანელი — პირველი და უკანასკნელი მოციქულები. ანდრია იყო პირველწოდებული, ხოლო სვიმონ კანანელი იყო ის, რომელიც ყველაზე ბოლოს მივიდა ქრისტესთან. ეს არის სიმბოლო იმისა, რომ ისინი გამოხატავენ ალფას და ომეგას, ე. ი. დასაწყისსა და დასასრულს. რა როლი აქვთ ქართველურ მოდგმის ხალხებს ქრისტიანობის განვითარებაში, კერძოდ, მიქაელური ქრისტიანობის განვითარებაში და რატომ ეწოდება გეორგია საქართველოს?

თქვენ მოგეხსენებათ, რომ მიქაელ მთავარანგელოზი არის არსება, რომელსაც ჰყავს პროტოტიპები ანტიურ ეპოქაში, ქრისტემდელ ეპოქაში. ეს არის არსება, რომელიც გვევლინება ნაყოფიერების ღვთაებათა მცველი, ამინდის, ჭექა-ჭუხილის ღვთაებათა სახით, როგორც ინდრა ძველ ინდოეთში, როგორც მარდუკი მესოპოტამიურ სამყაროში, როგორც ტარჰუ პალეოკავკასიურ სამყაროში, ამინდისა და ჭექა-ჭუხილის ვეფხისტყაოსანი ღვთაება. მას გამოსახვადენ ყოველთვის გამოქვაბულებში ვეფხის ტყავით მოსილად, ე. ი. ვეფხის ტყავი არის ატრიბუტი იმ არსებისა, რომელსაც ანტიურობაში იცნობდნენ როგორც ინდრას, როგორც მარდუკს, როგორც ტარჰუს და ქრისტიანობის ეპოქაში იცნობენ როგორც მიქაელს და წმინდა გიორგის. წმინდა გიორგი არის მიწიერი ასპექტი მიქაელისა. მიქაელი ეს არის სულიერი სამყაროს ასპექტი, აზროვნებითი ასპექტი, ხოლო წმინდა გიორგი ეს არის იგივე მიქაელის ასპექტი ისტორიულ პლანში, ფიზიკურ სამყაროში.

რატომ უკავშირდება საქართველოს სახელი გეორგიას? ჯერ კიდევ ძველბერძნები „გეორგოსებს“ უწოდებდნენ ქართველებს

იმის გამო, რომ მიწათმოქმედება იყო განვითარებული ეკონომიკურ ტად ჩვენს ქვეყანაში. „გეორგოს“ ნიშნავს მიწის დამმუშავებელს, მაგრამ, ამავე დროს, გეორგის კულტი დაკავშირებულია მიწათმოქმედებასთან, კერძოდ, ნაყოფიერების ღვთაებათა დაცვასთან, ამინდთან, მეტეოროლოგიასთან. ასე არის ძველ საქართველოში და ამასთან არის დაკავშირებული ქართული ეროვნული ღვთაება — თეთრი გეორგი. ხოლო ქრისტიანული წმინდა გეორგი ეს ისტორიულად არსებული პიროვნებაა, მაგრამ ამავე დროს ეს არის მიწიერი სახე იმავე ღვთაებისა, ქრისტიანულად მიქაელ მთავარანგელოზისა, დრაკონის დამთრგუნველი. ეს სახე და ეს კულტი იყო ყველაზე მეტად მახლობელი ქართული მოღვმისათვის. საქართველოში ქრისტიანობამ მიიღო გეორგიანობის სახე. ქრისტიანობა თავისი წმინდა სახით არსებობდა სამღვდლოებისათვის, ფეოდალური კლასისათვის, სამეფო კარისათვის, მაგრამ ხალხური ქრისტიანობა საქართველოში იყო, შეიძლება ითქვას, გეორგიანობასთან შერწყმული. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ გეორგიანობამ დაჩრდილა ქრისტიანობა. წმინდა გეორგის სახეში ქართველი ხედავდა არა მხოლოდ კაბადოკიელ წმინდანს, არამედ ქრისტიანულ ღმერთს. ღმერთი მას წარმოედგინა წმინდა გეორგის მებრძოლ სახეში, დრაკონის დამთრგუნველ სახეში. ე. ი. მიქაელური ასპექტი ქრისტიანობისა იყო ყველაზე მეტად მახლობელი საქართველოსთვის. საქართველოს სახელწოდებაც დაუკავშირდა გეორგის და გეორგი გახდა უმთავრესი წმინდანი ქართველი ერისა და არა მხოლოდ წმინდანი, არამედ ქრისტიანული ღმერთის სახე. უნდა აღინიშნოს, რომ ღვთის სხვადასხვა სახეები და ასპექტები ცნობილია ღვთისმეტყველებაში, აპოკალიფსშიც კი მესია, ღმერთი, ქრისტე გამოსახულია როგორც თეთრთაიქოსანი ზეციური მხედარი (გამოცხ. 19-11 - 15). ე. ი. ის ტრადიციულ სახეები ქრისტესი, რაც ჩვენ ვიცით, არ ამოწურავენ მის არსს. არის აგრეთვე სხვა სახე მებრძოლი, დრაკონის განმგმირველი, როგორც ის არის აპოკალიფსში მოცემული. და ეს არის სწორედ წმინდა გეორგის წინასახე და ეს სახე იყო მახლობელი ყველაზე მეტად ქართველობისათვის და, სხვათა შორის, დიდი ქართველი მეცნიერი ივანე ჯავახიშვილი აღნიშნავდა, რომ გეორგის კულტი საქართველოში უბრეცენდენტო მოვლენაა. ჩვენ გვაქვს შემთხვევები სამების, ქრისტეს ღვთაებების, ადდგომის ღვთაებების „შთანქმისა“ წმინდა გეორგის ღვთაებების მიერ, მათ სახელობაზე აგებული ტაძრები იდენტიფიცირებულია

წმინდა გიორგისთან. ე. ი. წმინდა გიორგი იდენტიფიცირებულია ერთთან. ეს არის სახე ღვთისა და არა მხოლოდ კონკრეტული. სხვათა შორის, ამერიკელი მეცნიერი ჯოხსი აღნიშნავს, რომ წმინდა გიორგის აქვს ისეთივე პოზიცია საქართველოში, როგორც ქრისტესო, მაგრამ ეს არ არის სწორი. იგი ისეთივე პოზიციით კი არ არის, არამედ აქ არის იმაგინატიურად, სიმბოლურად ქრისტიანობა მოცემული მებრძოლ ასპექტში, შეიძლება ითქვას, სამხედრო ასპექტში. შეიძლება ითქვას, რომ ქართული ქრისტიანობა თავისი არსით არის სამხედრო ქრისტიანობა. ეს არის მოყმეთა, მებრძოლთა ქრისტიანობა და ასევე შეიძლება ითქვას, საქართველო იყო ერთი მთლიანი სულიერი ორდენი წმინდა გიორგისა და ასეთად აღიქვამდნენ მას ჯვაროსნები, ასეთად აღიქვამდნენ საქართველოში ჩამოსული უცხოელები და ამიტომ დამკვიდრდა ეს სახელი „გეორგია“, რომელიც, რა თქმა უნდა, წარმართული ეპოქიდან მომდინარეობს. ასეთი აღქმა ქართველებისა მხოლოდ უცხოელებს ჰქონდათ. ქართველები თავის თავს გეორგიანებს არ უწოდებდნენ, მაგრამ წმინდა გიორგის კულტი თუ რა დონეზეა საქართველოში, ჩვენ ყველამ ვიცით და რა როლი აქვს ამ წმინდანს საქართველოს ისტორიაში და ამ სახეს, ამ ხატებას. ე. ი. არ არსებობს ეროვნული ხასიათის გამომხატველი სხვა უფრო შესაფერისი სახე ქართველობისათვის.

ამასთან, უნდა გავიხსენოთ ჩვენი მწერლობის ძირითადი ძეგლები და მათი კავშირი მიწაეღურ ქრისტიანობასთან, წმინდა გიორგის კულტთან. ხოლო მეორე ასპექტი საქართველოს მისიისა დაკავშირებულია ღვთისმშობლის წილხდომილობასთან. რატომ არის საქართველო ღვთისმშობლის წილხდომილი?

იმიტომ, რომ იაფეტური მოდგმის, რომელზედაც ჩვენ ვსაუბრობდით, ქართველური მოდგმის ძირითადი ღვთაება იყო დედა-ქალღმერთი, რომელიც სხვადასხვა ასპექტებით გვევლინებოდა ამ მოდგმის სხვადასხვა განშტოებებში, ამიტომაც ჰქვია მას „მირიონიმი“ ე. ი. მირიად სახელიანი. ეს იყო ის ცენტრალური დედა ქალღმერთი, რომელიც დახვდათ ბერძენ კოლონისტებს ფაზისში. ფაზისის შესავალში იდგა მისი დიდი ქანდაკება, რომელიც ცნობილია ჩვენში როგორც დედა უფალი, ადგილის დედა და რომელიც პროტოქართველურ ქვეყნებში გვევლინებოდა როგორც დემეტრე, როგორც ჰერა და არტემიდეს კულტიც მომდინარეობს ამ ქალღმერთიდან და პარალელური კულტი არის სვანეთში დალის კულტის სახით. როგორც

მოგეხსენებათ, მცირეაზიური ქალღმერთების კულტიც დაკავშირებული არის აი, ამ უძველეს იაფეტურ დედა-ქალღმერთთან. ხოლო ღვთისმშობელი ქრისტიანული ეპოქისა არის იგივე ქალღმერთის ქრისტიანული ასპექტი, იგივე არსების ქრისტიანული სახე, რომელიც ყველაზე უფრო მახლობელი იყო ამ მოდგმასთან და აქ არის სწორედ მისტიური წინასწარგანსაზღვრულობა, როდესაც წილი ჰყარეს მოციქულებმა, თუ რომელ მოციქულს რომელ ქვეყანაში უნდა ეცადა-გნა, საქართველო წილად ხვდა ღვთისმშობელს. წილად ხვდა იმის გამო, რომ ყველაზე მეტად ტრადიციულად დაკავშირებული იყო იგი ამ არსებასთან და ამ არსების მისიასთან, რომელიც არის იგივე სულიწმინდის მისია.

თქვენ მოგეხსენებათ, რომ სამება – მამა, ძე და სულიწმინდა – მრავალი ასპექტით ხასიათდება, მრავალსახოვნებით ხასიათდება. ძის ჰიპოსტასი, მეორე ჰიპოსტასი მედავანდება ე. წ. სამების ღმერთმამაკაცურ ასპექტში, ხოლო სულიწმინდა მედავანდება სამების დემონურ, მდებრობით ასპექტში, ანუ ღვთისმშობელში. ამის შესახებ გრიგოლ ნოსელს აქვს შრომები და კერძოდ იგი ამბობს, რომ სულიწმინდა გამოვლენილია ღვთისმშობელში და ღვთისმშობელი არის იგივე მიწიერი განსახიერება და მოქმედება სულიწმინდისა. ე. ი. სულიწმინდის მისია უშუალოდ დაკავშირებულია ღვთისმშობლის მისიასთან. რა მისიაა ეს? ესაა სანქტიფიკაციის, განწმენდის მისია, კაცობრიობის განწმენდისა, და ამავდროულად სიბრძნისა, რომელიც უნდა განახორციელოს ამ საწყისმა. ისევე როგორც მიქაელ-გიორგის მისიაა ეს არის სულიერი აზროვნების განვითარება, უნივერსალური გველის ანუ დრაკონის დათრგუნვა, მატერიალიზმის დათრგუნვა, უნივერსალური ბოროტების დათრგუნვა და კაცობრიობის ხსნა. აი, ეს ორი ასპექტი ყველაზე მეტად უკავშირდება საქართველოს მისიას, საქართველოს სულიერ მისიას. მიქაელური ქრისტიანობა, გიორგიანული ქრისტიანობა, რაც ორი სხვადასხვა ასპექტია ერთი და იგივე მოვლენისა, ერთის მხრივ, და, მეორეს მხრივ, სოფიანური ქრისტიანობა ანუ ღვთისმშობელთან დაკავშირებული ქრისტიანობა, ქრისტიანობის ის ასპექტი, რომელიც ვლინდება ღვთისმშობელში ანუ სოფიაში. ანტიურობაში ეს ქალღმერთი, ეს არსება ვლინდებოდა როგორც ნაყოფიერების ქალღმერთი, დედა-ღვთაება, დედა-მიწა; ხოლო ქრისტიანობაში იგი ვლინდება როგორც სოფია ანუ საღვთო სიბრძნე, კოსმიური სიბრძნე, სოფია არის ერთ-ერთი სახელწოდება ღვთისმშობლისა.

სა ანუ სულიწმინდისა. ე. ი. სიბრძნე მომდინარე სულიწმინდიდან გამობატულია სოფიაში. ეს ორი ასპექტი არის ძირეული საქართველოს მისიაში და ამასთან არის დაკავშირებული ქართული ღვთისმეტყველება, ხელოვნება, მწერლობა.

* * *

სანამ სხვა პრობლემების განხილვაზე გადავიდოდეთ, მე ვიცი, რომ დღეს ჩვენი სტუმრები იმყოფებოდნენ მცხეთაში, სვეტიცხოველში. სვეტიცხოველი ეს არის ტაძარი, რომელშიც ყველაზე უფრო ღრმად და ყოველმხრივად არის არეკლილი საქართველოს სულიერი მისია, ქართული სულიერება, ქართული ქრისტიანობა. თქვენ იცით, რომ ეს უჩვეულო ტაძარია. ქრისტიანულ ტაძრებში ალბათ არსად, მე ყოველ შემთხვევაში ასე მგონია, არ არსებობს სვეტი. სვეტი არსებობდა, უფრო სწორედ, ორი სვეტი არსებობდა იერუსალიმის ტაძარში, სოლომონის ტაძარში. ხოლო აქ არის ქრისტიანული ტაძარი აგებული სვეტთან დაკავშირებით. თავდაპირველი საფუძველი ამ ტაძრისა იყო სვეტი. მისი აგების ისტორია უკავშირდება სვეტის აღმართვის ისტორიას, ხოლო ეს სვეტი სიმბოლურად განასახიერებს ცხოვრების ხეს. ისტორიულადაც ამ ადგილზე იზრდებოდა კედარი, რომელიც არის ცხოვრების ხის სიმბოლო, რომელიც მოიჭრა და შემდეგ ეს მოჭრილი კედარი აღმართეს ანგელოზებმა წმინდა ნინოს ლოცვით და ამ ადგილას აშენდა პირველი ტაძარი, პირველი ეკლესია წმინდა ნინოსი. ხოლო შემდეგ გვიან აშენდა სვეტიცხოველი, რომელიც არის ალევორიული ტაძარი, ისევე, როგორც სოლომონის ტაძარი იყო ალევორიული.

ჩაში მდგომარეობს სოლომონის ტაძრის ალევორიულობა? სოლომონის ტაძარში იყო აღმართული ორი სვეტი, რომელიც განასახიერებდა ცხოვრების ხეს და ცნობადის ანუ შემეცნების ხეს. სვეტიცხოველში კი ვხედავთ ჩვენ ერთ სვეტს. რატომ არის განსხვავება სვეტთა რაოდენობის შორის? იმის გამო, რომ სოლომონის ტაძარი უკავშირდება ძველ აღთქმას, ეზოტერულ იუდაიზმს, როდესაც ცხოვრების ხე და ცნობადის ხე ჯერ განთიშული იყო, განყოფილი.

ხოლო ქრისტიანული ინიციაციის მისია არის ცხოვრების ხისა და ცნობადის ხის ჰარმონიული შერწყმა ერთ მთლიანობაში. ამის გამო სვეტიცხოველში მოცემულია ერთი სვეტი, მაშინ, როდესაც სოლომონის ტაძარში მოცემული იყო ორი სვეტი. აქედან ჩანს აგრეთვე ეზოტერული იუდაიზმის და ეზოტერული ქრისტიანობის ერთობა. ცნო-

ბილია, რომ მცხეთაში იყო ებრაელთა თემი, რომელნიც თავიდანვე გაქრისტიანდნენ, ეს ქრისტიანი ებრაელები იყვნენ, ვინაიდან ისინი ხედავდნენ ერთობას ეზოტერულ იუდაიზმსა და ქრისტიანობას შორის და ერთ-ერთი მათი წარმომადგენელი ესწრებოდა ქრისტეს ჯვარცმას და მან მიიღო წილად კვართი უფლისა ანუ სამოსი უფლისა და წამოიღო მცხეთაში, რომელიც დამარხულია ამ სვეტის ქვეშ, ამ პიროვნების დასთან, სიღონიასთან ერთად. კვართი უფლისა ეს არის სიმბოლო კოსმიური ეთერისა, რომელიც მოსავს ქრისტეს და ამასთან არის დაკავშირებული ცხოვრების ხე, რომელიც ამ კვართის დასაფლავების ადგილზე არის აღმართული. ამ ცხოვრების ხეში შერწყმულია აგრეთვე ცნობადის ხეც, რომელიც ქრისტიანობამდელ ეტაპზე განცალკევებული იყო. აქ არის მოცემული მომავლის იდეალი, მომავლის ქრისტიანობის მისია. სხვა სიმბოლოები სვეტიცხოვლისა აგრეთვე მოგვიხსენებენ, თუ რაოდენ ღრმად იყო განვითარებული ეზოტერული ქრისტიანობა საქართველოში.

კერძოდ, სვეტიცხოვლის სამხრეთ კედელზე ჩვენ ვხედავთ წმინდა გიორგის ლომთან და ვეფხთან ერთად. გავიხსენოთ „ვეფხისტყაოსანში“ მთავარი გმირის ბრძოლა ლომთან და ვეფხთან. აქვე უნდა მოგახსენოთ, რომ წმინდა გიორგი ზოგიერთ ქართულ ბარელიეფებზე, მაგალითად, მრავალძალის ბარელიეფზე გმირავს არა დრაკონს, არამედ ვეფხვს. ე. ი. ვეფხი ეს არის სინონიმი დრაკონისა, რომელსაც გმირავს წმინდა გიორგი, ე. ი. ევენა ინსტიქტების სიმბოლო, რომელსაც ამარცხებს ადამიანის „მე“ ინიციაციის გზაზე. აი, ამას ვხედავთ გამოსახულს ჩვენ სვეტიცხოვლის სამხრეთ კედელზე.

პოლიტიკური ასპექტით ეს არის სიმბოლო მეზრძოლი საქართველოსი, მეზრძოლი მართლმადიდებელი ქრისტიანული საქართველოსი, რომელიც ამარცხებს პოლიტიკურ ისლამს – ვეფხს–თურქეთს და ლომს–ირანს. ასეთი ინტერპრეტაცია აქვს ამ ბარელიეფს. ხოლო შიგნით, სვეტიცხოველში არის შიდა სამხრეთ კედელზე გამოსახულება აპოკალიფსური მხეცისა. აპოკალიფსური მხეცი ამ ფრესკაზე გამოსახულია ვეფხის სახით, დაწინწკლული ვეფხის ანუ პანთერის სახით. საერთოდ, „ვეფხისტყაოსნის“ ვეფხი ეს არის პანთერა, დაწინწკლული ვეფხი.

ასეთი ეზოტერული სიმბოლოები მრავალია ქართულ ფრესკებზე, ქართულ ფრესკებში და ისინი მოითხოვენ სპეციალურ კვლევას, სპეციალურ განმარტებას. მე ერთადერთს იმას აღვნიშნავ, რომ ძალზე

ხშირი და გრძელის მოტივები ქართულ ფრესკებზე. ასეთ მხატვრულ ვხედავთ ჩვენ გელათში, რომელიც, როგორც ცნობილია, მადიდებლური მონასტრის, გრძელის კულტურის კერა, რომ საქართველოში გრძელის ქრისტიანობა შერწყმული იყო მართლმადიდებლობასთან.

დასავლეთში ეგზოტერული ეკლესია, კათოლიკური ეკლესია გამოყოფილი იყო ეგზოტერულიაგან და ჯვაროსნულ ომს უცხადებდა მას, ხოლო საქართველოში ეს ყოველივე წარმოადგენდა ერთ მთლიანობას და ამის გამო უწოდებდნენ ჯვაროსნები დავით აღმაშენებელს მეფე-ხუცეს იოანეს. რას ნიშნავს მეფე-ხუცესი იოანე? და როგორ უნდა განვმარტოთ ის ეტაპი კაცობრიობის ევოლუციაში, რომელიც უკავშირდება მეფე-ხუცეს იოანეს? ამასთან დაკავშირებით უნდა გავიხსენოთ ჩვენ ვოლფრამ ფონ ეშენბახის პარციფალი. ვისი ძეა მეფე-ხუცესი იოანე? იგი არის პარციფალის ნახევარძმის ფაირეფიცის ძე. რას ნიშნავს სიტყვა ფაირეფიცი? სიტყვა „ფაირეფიცი“ ნიშნავს „შავ-თეთრ ვაჟს“. რატომ არის შავ-თეთრი ეს სიმბოლო? ჩვენ ვიცით, რომ შუასაუკუნეების რაინდულ რომანებში და პოემებში პიროვნებები, გმირები სიმბოლურად განახორციელებენ რომელიღაც გზას, რომელიღაც იდეას, ისინი წარმოადგენენ პერსონიფიკაციებს; კერძოდ პარციფალი წარმოადგენს დასავლეთის ინიციაციის გზის პერსონიფიკაციას, რომელიც ეძებს გრძელს და პოულობს მას, ხოლო ფაირეფიცი წარმოადგენს აღმოსავლური და დასავლური გზების შერწყმას; ამიტომ არის იგი შავ-თეთრი, ე. ი. თეთრი რასისა და უფრო მუქი რასის შენარევი. შავ-თეთრი არის აგრეთვე იმიტომ, რომ მასში შერწყმულია ქრისტიანული დასავლური სიბრძნე არაბულ სიბრძნესთან, ისევე როგორც ტამპლიერობაში.

ტამპლიერობა არის დასავლური ინიციაციის გზა გადმოსული აღმოსავლეთში, რომელმაც ათვისა აღმოსავლური სიბრძნე, კერძოდ არაბულ-სპარსული სიბრძნე, და იშვა მისგან ჰიბრიდი, შავ-თეთრი ვაჟი ფაირეფიცი, რომელიც არის განსახიერება აღმოსავლური ტამპლიერობისა, ტამპლიერობისა, რომელიც გადმოვიდა აღმოსავლეთში და მიიღო აღმოსავლური ელფერი და ამ ტამპლიერობასთან იყო დაკავშირებული აგრეთვე ძველი ქართული რაინდობა და უწინარეს ყოვლისა დავით აღმაშენებელი, თამარ მეფის ღრთინდელი ქართველობა, უწინარეს ყოვლისა შოთა რუსთაველი.

ესე იგი ტამპლიერობა ეს მარტო დასავლეთის საკუთრება არ არ-

ის. ჩვენ გვაქვს მონაცემები უმკიდროესი კავშირებისა რაინდებსა და ტამპლიერებს შორის. ტამპლიერობა იყო მოძრაობა, რომელმაც გააერთიანა დასავლური და აღმოსავლური სიბრძნე, დასავლური და აღმოსავლური ინიციატია. ამიტომ არის აი, ამ შავთეთრი ვაეის პარციფალის ნახევარი ძმის ძე მეფე-ხუცესი იოანე. მეფე-ხუცესი იოანე ჯვაროსნულ ქრონიკებში იდენტიფიცირებულია დავით აღმაშენებელთან, მაგრამ ეს არის არა მხოლოდ პიროვნულად დავით აღმაშენებლის სიმბოლო, არამედ საერთოდ მთელი იმ სიბრძნის სიმბოლო, რომელიც დაიბადა დასავლეთში, შეერწყა შემდეგ აღმოსავლურ სიბრძნეს და, აი, ამ გაერთიანებული სინთეზირებული სიბრძნის შვილია ის კულტურა, რომელიც მოხსენებული არის ვოლფრამ ფონ ეშენბახის პარციფალში, როგორც ტაბრონიტი, ანუ კავკასიის მთიანეთი.

საქართველო იქ პირდაპირ ნახსენები არ არის, ვინაიდან ეს ალგორითული პოემაა; ეშენბახის პოემაში არც ერთი ისტორიულად ცნობილი ქვეყანა არ არის მოხსენიებული, არც ერთი ისტორიული პირი არ არის მოხსენიებული, იქ არის მხოლოდ სიმბოლური და ალგორითული სახელები, როგორც ქვეყნისა, ასევე პიროვნებებისა და პერსონიფიკაციები ამა თუ იმ მოძრაობისა, ამა თუ იმ ინიციატიური გზისა, მოცემული სხვადასხვა გმირების სახით.

კერძოდ პარციფალის მამა გაჰმურეტი იმ ეტაპის სიმბოლოა, როდესაც ჯერ არ იყო განთვისებული გრაალის მოძრაობა და გრაალის ქრისტიანობა ჯერ არ იყო გამოსული ასპარეზზე; პარსიფალი თვითონ გრაალის მოძრაობის სიმბოლოა, ხოლო ფაირეფიცი, როგორც ვთქვით, არის აღმოსავლეთში გადმოსული გრაალის მოძრაობის, ანუ ტამპლიერული მოძრაობის სიმბოლო და ყოველივე ამის წყაროდ ვოლფრამ ფონ ეშენბახს პირდაპირ აქვს მითითებული საქართველო ანუ ტაურონიტი. საქართველოს ფსევდონიმი, ასე ვთქვათ, ამ ნაწარმოებში არის ტაურონიტი ანუ ტაბრონიტი. რატომ არის ეს სიტყვა ნახმარი? ეს სიტყვა დაკავშირებული არის ტაურუსთან ანუ კუროს კულტურასთან, ხარის კულტურასთან; ხარის კულტურა, როგორც მოგეხსენებათ, პროტოქართულ, პროტობერძულ სამყაროში იყო წამყვანი, ვიდრე კოსმიურად, ზოდიაქალურად იყო კუროს ეპოქა. თქვენ იცით კრეტა-მიკენის ხარის კულტი, მინოტავრის კულტი, იგივე ხართან ბრძოლა და სხვა. და, ამასთან დაკავშირებით, ვოლფრამ ფონ ეშენბახი აღნიშნავს, რომ ეს არის წყარო მისტერიული კულტურ-

რისა. აი, ამ კავკასიის მთიანეთზე, ამ ტაურონიტზე, ამ მთავარულ ქვეყანაზე, სადაც მეფობს მეფე-ხუცესი იოანე, ვოლფრამ ფონ ეშენბახი ამბობს, რომ ეს არის წყარო ყველაფრისა — მისტერიული სიბრძნისა და მისტერიული კულტურის. ასე არის მინიშნებით მოცემული პარციფალში. ვოლფრამ ფონ ეშენბახის ნაწარმოები, მოგეხსენებათ, არ არის ადვილად გასაშიფრი, არ არის ადვილად ამოსახსნელი. მთელი რიგი სიძნელების წინაშე დგანან მკვლევარები, თუნდაც იმ დაშიფრულ სახელების, გეოგრაფიული სახელწოდებების ქვეშ თუ რა იმალება, მაგრამ ჩვენ შეძლებისდაგვარად შეგვიძლია დასკვნების გამოტანა, ვინაიდან მითითებული აქვს კონკრეტულად კავკასიის მთიანეთი, კავკასიის ქედის მიმდებარე ქვეყანა, როგორც მისტერიული კულტურისა და მეფე-ხუცესი იოანეს სამკვიდრებელი, რომლის სახელმწიფოშიც არის სულიერი სიბრძნის კერა, რომელსაც, სხვათა შორის, ჯვაროსნები სულიერ ინდოეთსაც უწოდებდნენ. ინდოეთად მოიხსენიება ეს ქვეყანა იმის გამო, რომ ინდოეთი შუა საუკუნეებში იყო არა მხოლოდ გეოგრაფიული ტერმინი, არამედ ხშირად იხმარებოდა სულიერი თვალსაზრისითაც, როგორც სულიერი, მისტერიული კულტურის სამშობლო. ასე იხსენიება ინდოეთი „ვეფხისტყაოსანში“ და ის გეოგრაფიული და ისტორიული ინდოეთი არ არის, ასე იხსენიება იგი ნიჭამი განჯევის „ისკანდერ-ნამეში“ — ინდოეთი როგორც მისტერიათა სამყარო. ამის გამო ვხვდებით ასეთ დამთხვევებს ქართულ და დასავლურ კულტურებს შორის.

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ არ არის გამოკვლეული და ჩვენმა ისტორიამ, სამწუხაროდ, არ შემოგვინახა ბევრი მონაცემები ამ პერიოდის ურთიერთობების შესახებ. მაგრამ ისეთი ქმნილებები, როგორიც არის „ვეფხისტყაოსანი“, ოდები, დასავლეთში რაინდული რომანები, ვოლფრამ ფონ ეშენბახის პოემა მაინც რაღაც მინიშნებებს გვაძლევენ იმ დრმა ურთიერთობებზე, რომელიც არსებობდა იმჟამინდელ საქართველოსა და დასავლეთის ქვეყნებს შორის. კერძოდ, ის, რომ „ვეფხისტყაოსანი“ და „ამირან-დარეჯანიანი“ საოცრად ენათესავება დასავლეთის რაინდულ რომანებს, თუმცა აქვთ თავისებური, უადრესად დრმა თავისებური სპეციფიკა, და აქ იკვეთება აგრეთვე ქართული კულტურის მისსია. ამ ნაწარმოებებში აღმოსავლური და დასავლური ლიტერატურის ტრადიციები მოცემულია ერთ მთლიანობაში. ე. ი. ქართული კულტურისა და საქართველოს მისსია კულტურული თვალსაზრისით არის სინთეზირება დასავლური და აღმოსავლური

კულტურებისა და მათი მოცემა ერთ მთლიანობაში. ამიტომ მნიშვნელოვანია რომ „გეფხისტყაოსანი“ ისევე შეგვიძლია ჩავთვალოთ დასავლური ტერატურის კლასიკად, როგორც აღმოსავლურის. აქ გაყოფა და გათიშვა შეუძლებელია. ამიტომ არის, რომ ფიტარეთი, ეს უდიდესი ძველი ქართული არქიტექტურისა, შეიძლება ჩავთვალოთ როგორც ქრისტიანული არქიტექტურის ნიმუშად, ასევე აღმოსავლური არქიტექტურის ნიმუშად. აქ დასავლური და აღმოსავლური კულტურული ელემენტები ყოველთვის ერწყმოდა ერთიერთს.

ასე იკვეთება ჩვენთვის საქართველოს მისია, ქართული კულტურის მისია. მრავალი მომენტი დაგვჩა, სამწუხაროდ, გაუშუქებელი და უნდა მოგახსენოთ, რომ ბევრია სათქმელი ამ მიმართულებით, მაგრამ ერთი ლექციის ფარგლებში შეუძლებელია ყოველივე ამასვე საუბარი. ჩვენ ალბათ გვექნება ამასთან დაკავშირებით კიდევ ლექციები, კიდევ საუბრები და სასურველია, რომ მივაწოდოთ ამის შესახებ ცოდნა დასავლეთსაც, ვინაიდან დასავლეთში მრავალი რამ ქართულ კულტურასთან, ქართულ სულიერ გზასთან დაკავშირებით არ არის ცნობილი, სამწუხაროდ, უფრო გარეგანი ასპექტები შეუქმდებოდა ჩვენი ისტორიისა, ჩვენი კულტურისა და ასეთი შეხვედრები უნდა იყოს საწინდარი, რომ უფრო მეტი ურთიერთგაგება იქნება და მეტი ურთიერთგაცვლა იქნება ცოდნისა, ინფორმაციისა.

კ ი თ ხ ვ ა – პ ა ს უ ხ ი

შეკითხვა: რა განსხვავებაა ქართულსა და ქართველურს შორის?

პასუხი: როგორც თავიდან მოგახსენეთ, ჩვენ უნდა განვასხვავოთ ეს ორი ცნება, არსობრივად მართალია არა, მაგრამ არის ნიუანსური განსხვავება ქართულსა და ქართველურს შორის. ე. ი. ქართული და ქართველური მაინც უნდა განვასხვავოთ, იმიტომ, რომ ქართული აღნიშნავს უშუალოდ საქართველოს, ყოველივეს ისტორიულ საქართველოსთან, ქართულ ენასთან დაკავშირებულს, რომელსაც ჩვენ ვიცნობთ ჩვენი ისტორიიდან და რომელიც სწორედ ამ გეოგრაფიულ არეალში მდებარეობს და ქართველური გაცილებით უფრო ფართო და ყოვლისმომცველი ცნებაა. ქართველური არიან ტომები, რომლებიც ქართველები არ არიან თვითონ და უშუალოდ ქართველები არ არიან. ეს შეიძლება შევადაროთ სემიტებისა და ებრაელების ურთიერთგაგვირს. ქართველური ეს არის რასული გაგება, უფრო ყოვლისმომცველი, ვიდრე ეროვნული. არის ქართველი ეროვნება და არის ქართ-

ველური მოდგმა, ქართველური რასა, იგივე იაფეტური, ის პალეოკავკასიური მოდგმა, ეს არის უფრო რასა, ვედიძეობა ითქვას. როგორც სემიტური რასა არსებობს, ასევე არსებობს იაფეტური რასა. ეს იაფეტური რასა არის ქართველური რასა. ქართველური ენები მომდინარეობენ სწორედ ამ პირველადი იაფეტური ენიდან, რომელსაც ჩვენ პროტოქართულს ვუწოდებთ. ქართველური ენების გამოყოფა ამ იაფეტური ენიდან სწორედ მიჩნეულია დაახლოებით მესამე ათასწლეულიდან, როგორც ამას ვხვდებით გამყრელიძე-ივანოვის წიგნში, რამის შრომებშიც აგრეთვე.

ამ წიგნზე, სხვათა შორის, მე ცალკე მექნება მოხსენება. აქ არ მინდა ამაზე დეტალურად ვისაუბრო, მაგრამ აქ აშკარად არის აი, ის ტენდენცია ტაბუტირებისა, აქ არის მიჩქმალული ის როლი პროტოქართული სამყაროსი, რომელიც მას ისტორიულად გააჩნდა და რომელზეც არის საუბარი მთელ რიგ მეცნიერთა შრომებში. აქ მიჩქმალულია ეს ყოველივე და აქ არის ინდოევროპული წინა პლანზე წამოწეული. მაგრამ ამ წიგნის დადებითი მხარე ის არის, რომ იქ სწორედ ის პერიოდი, როდესაც ქართველური ენის, პროტოქართული ფუძე-ენის დანაწევრება მოხდა ცალკე ენებად და დიალექტებად, განსაზღვრულია როგორც მესამე ათასწლეული და ჩვენი თეორიით ეს უკავშირდება იოანე-ზოსიმეს „ქებაი და დიდებაი ქართულისა ენისაი“-ს, სადაც ნათქვამია, რომ ქართული მოდგმა, ქართული ენა - იქ ენა გულისხმობს მოდგმასაც - არის ოთხი დღისა მკვდარი და „წელი ათასი ვითარცა ერთი დღე“. ოთხი დღის ანუ ოთხი ათასი წლის, ე. ი. ჩვენი წელთაღრიცხვამდე მესამე ათასწლეულში დაიწყო სიკვდილი ამ ენისა, სიკვდილს უწოდებს იოანე ზოსიმე იმიტომ, რომ ის ძველი გავრცელების არეალი აღარ ჰქონდა მას და ის მნიშვნელობა და მასშტაბები; და შემდეგ ამას მოჰყვა ლაზარისებრი აღდგინება, აღდგომა ამ მოდგმისა და ამ ენისა. ეს არის მოცემული იოანე ზოსიმეს ნაწარმოებში. იოანე ლაზარეს ნაწარმოებში სიმბოლურად არის ლაზარესთან შედარებული ეს მოდგმა. შეიძლება ითქვას, აქ მარტო საქართველო კი არ არის, არამედ მთელი ქართველური მოდგმა და ამას უკავშირდება ის პროტოქართული, პროტოიბერიული სამყაროც, რომელიც გადაჭიმული იყო პირინეების ნახევარკუნძულიდან ინდოეთამდე და როგორც ნიკო მარი ჰ. ჯონსონთან ერთად ვარაუდობდა, არსებობდა პირველადი ბასკურ-კავკასიურ-დრავიდული ენა, ქამიტურ ძირეულ ენაზე უფრო ძველი, რომელიც

იყო საფუძველი ყველა ენებისა, და ეს იყო გლოტოგონიური მენი, ეს იყო პირველი ენა ქურუმებისა, საერთოდ ყველა ენათა საწყისი. ასეთი არის ნიკო მარის თეორია.

ამიტომ შეერისხა სტალინმა ნიკო მარი, ამიტომ გამოუცხადა მას ანათემა, ვინაიდან ის ობიექტიურად აშუქებდა პრეისტორიულ ხანას და ქართული ენის წარმოშობას. მართალია, ნიკო მართან ჩვენც გვაქვს ბევრი სადავო, ეროვნულ მოძრაობასაც აქვს სადავო. მას ჰქონდა ანტიქართული გამოხდომები პოლიტიკურ, კონიუნქტურულ მოსაზრებებთან დაკავშირებული, მაგრამ პრეისტორიულ ხანას ქართული ენისა და ქართული მოდგმის განვითარებისას ნიკო მარი აშუქებდა ძალზე ობიექტურად და ღრმად, და სწორედ ამიტომ მოუწყვეს მას ანათემა საბჭოთა მეცნიერებაში სტალინის მეთაურობით.

შეკითხვა: რა როლი აქვთ ქართველური მოდგმის ხალხებს ქრისტიანობის განვითარებაში?

პასუხი: ქრისტიანობის განვითარებაში ქართველური მოდგმის ხალხები ძირითად როლს თამაშობდნენ. სემიტური მოდგმის ხალხებმა შეასრულეს ძირითადი როლი ქრისტიანობის შემსაღებაში, ძველი აღთქმის ეპოქის პერიოდში, ხოლო თავად საკუთრივ ქრისტიანობაში, ქრისტიანობის განვითარებაში ქართველური მოდგმის და ინდოევროპული მოდგმის ხალხები ასრულებენ ძირითად როლს.

ინდოევროპული მოდგმის ხალხებს უკავშირდება ძველი ბერძნები, როგორც მოგეხსენებათ და „ქეზი და დიდები“ გვეუბნება, რომ ორნი დანი მარიამ და მართა შეიძლება შევადაროთ ნინოს და დედოფალ ელენეს. ნინო ეს არის ქართველური მოდგმის სიმბოლო, ქართული ქრისტიანობის სიმბოლო, ხოლო ელენე არის ბერძნული ქრისტიანობის სიმბოლო. და როგორც მარიამი უკავშირდება ნინოს, ასევე უკავშირდება მართა ელენეს. მარიამი, მოგეხსენებათ, ეს არის მისტიური ჰერეტის, მისტიური საიდუმლო ღვთისმეტყველების სიმბოლო, ეზოტერული ქრისტიანობის სიმბოლო, ხოლო მართა ეს არის ინტელექტუალური, რაციონალური გზის სიმბოლო, რომელიც უფრო საბერძნეთში განვითარდა. ე. ი. ქართველური მოდგმის წარმომადგენლები ქრისტიანობაში უფრო მისტიკისა და საიდუმლო ღვთისმეტყველების გზას ანვითარებენ. აი, მაგალითად, დიონისე არეოპაგელი ანუ პეტრე იბერი, ნიკოლოზ საკვირველმოქმედი, თავად წმინდა გიორგი ესენი ქართველური მოდგმის წარმომადგენლები არიან. ამრიგად უკავშირდება ლაზარე როგორც სიმბოლო ქართულ მოდგმას.

ჩვენ ვიცით, რომ ლაზარე არის იოანე არა მხოლოდ სუბიექტურ-ეგრებაში, არამედ მთელი რიგი დასავლეთის ეგზეგეტიკოსები ლაზარეს აიგივებენ იოანესთან და იოანე-ლაზარეს იდენტიფიკაცია აშკარად მოსჩანს, სხვათა შორის, ქართულ ფოლკლორშიც კი. არსებობს ხალხური კულტი ლაზარესი ჩვენთან, რომელიც არის წვიმის ღვთაება, იგივე რაც ელია. ე. ი. ელიას და ლაზარეს იდენტურობა მოცემული არის ქართულ ფოლკლორში. იოანე-ლაზარე არის სიმბოლო ქართული ენისა, ქართული მოდგმისა, რომელიც ამ ოთხდღიან ძილის მერე, სიკვდილისმაგვარი ძილის შემდეგ უნდა აღდგეს. აი, ამას გვაძლევს ჩვენ იოანე-ზოსიმე თავის „ქებაი და დიდებაიში“.

შეკითხვა: ქართლოსის და ჰაოსის კავშირზე რა აზრისა ხართ?

პასუხი: სხვათა შორის, უნდა ითქვას, რომ ლეონტი მროველის ქმნილება და ასეთი ნაწარმოებები ღრმა ევოტერულ სიბრძნეს ასახავენ. იქ არის ნათქვამი, რომ ქართლოსი და ჰაოსი ორივენი არიან შთამომავლები იაფეტისა, რომ ერთი წინაპარი ჰყავთ და იაფეტური რასაა, იაფეტური მოდგმა არის აგრეთვე წინაპარი ჰაოსისა, ანუ პირველადი ეთნოსისა, საიდანაც მომდინარეობს დღევანდელი სომეხი ერი. ეს ეთნოსი იყო უაღრესად მონათესავე პირველადი ქართული ეთნოსისა და აქედან მომდინარეობს აი, ეს გადმოცემა ძმობის შესახებ. არა, აქ უფროსობაზე არ უნდა იყოს საუბარი, იმიტომ, რომ სწორედ ეს უძველესი ხანაა და ძალიან ძნელია დადგენა იმ პერიოდისა, როდესაც განთვისდა, ასე ვთქვათ, სომხური ეთნოსი და როდესაც ის გამოეყო ცალკე ერად. ამასთან დაკავშირებით ასახელებენ, დაახლოებით, ძველი წელთაღრიცხვით მეშვიდე-მეექვსე საუკუნეებს, როდესაც არმენთა შემოსვლა დაიწყო ჰაიასაში. ჰაიასა ეს არის პირველადი ქვეყანა, რომელიც არის უაღრესად მონათესავე კოლხური სამყაროსი და მეცნიერებაში ცნობილია, რომ ძველ სომხურში, ანუ გრაბარში როგორ არის ლაზური და პროტოქართული ძირები შემოსული და რა დიდი როლი აქვს ამ ენის ჩამოყალიბებაში პროტოქართულ ენას. ამას აღნიშნავს, მაგალითად, ცნობილი სომეხი მეცნიერი კ. თუმანოვი; და ამიტომ მარი თვლიდა, რომ სომხური არის ნახევრად იაფეტური და ნახევრად ინდოევროპული ენა. მასში ორივე ელემენტი არის. აქედან მომდინარეობს უძველესი ნათესაობისა და ერთობის იდეა, რომელიც ლეონტი მროველთან არის მოცემული.

შეკითხვა: რა კავშირია ბასკურ და ქართულ სამყაროებს შორის?

პასუხი: ბასკურ და ქართულ ენებზე, მოგეხსენებათ, კური არის წარმომადგენელი იმავე პროტოიბერიული ენისა, როგორც ქართული, მაგრამ იმდენად დიდი ეპოქები აშორებთ მათ ურთიერთისაგან, იმდენად დიდი ხნის მანძილზე ვითარდებოდნენ ისინი ცალ-ცალკე, რომ დღეს გენეტიური ნათესაობის დადგენა ძნელდება. უფრო ტოპონიმებით, ცალკეული გამოთქმებით, ცალკეული ფორმებით ხდება ამ ნათესაობის დადგენა, აგრეთვე კულტურულ-ისტორიული, შედარებითი მეთოდით, მაგრამ გენეტიურად მონათესავე ენები არ არიან ბასკური და ქართული დღეს.

მაგრამ ეს როდი ნიშნავს იმას, რომ ბასკური და ქართული სამყაროები უძველეს დროში არ იყო ერთიანი. ეს იყო, როგორც მოგეხსენებათ, ერთი მოდგმა, ერთი რასა, ერთი ენა, მაგრამ შემდეგ იმდენად განთვისდა, რომ დღეს უკვე მეცნიერებს დადგენაც კი უჭირთ გენეტიური ნათესაობისა. მაგრამ სხვაგვარი დადგენა შეიძლება და ამის საფუძველი არის, როგორც მოგახსენეთ, ჰუმბოლტის ცნობილ შრომაში ბასკური ენის შესახებ. ეს შრომა დღემდე არ არის ნათარგმნი ქართულად და, სხვათა შორის, მას ბოიკოტსაც უცხადებენ და, გარკვეული მოსაზრებით ეს მიჩქმალული იყო მუდამ, და ჩვენი ამოცანა არის, რომ ეს შრომა ითარგმნოს ქართულად და გავრცელდეს საქართველოში, რომ თავისი ნამდვილი წარმომავლობა ქართველებმა გაიგონ. ჰუმბოლტზე დიდი ავტორიტეტი დასავლეთის მეცნიერებას, როგორც მოგეხსენებათ, არა ჰყავს.

შეკითხვა: რა კავშირია ლაზარესა და ქართულ ენას შორის?

პასუხი: ლაზარეს აღდგინება იოანე ზოსიმესთან ნიშნავს აღდგინებას ქართველი ერისას, ქ-ლური მოდგმისას, მარტო ქართველი ერისას კი არა, მთელი ქართველი მოდგმისას, აი, იმ განღვინილობით, როგორიც ის იყო წარმოდგენილი პრეისტორიულ ხანაში, ანუ ლაზარეს დაძინებამდე, ანუ მესამე ათასწლეულამდე. მესამე ათასწლეულში ეს მოდგმა შემცირდა, განადგურდა ინდოევროპელების მიერ და დარჩა მხოლოდ პირინეებზე, მცირე აზიაში, კავკასიაში. ხოლო აღდგომა იქნება ისევე აღორძინება ამ მოდგმისა, ე. ი. ისევე იმავე პოზიციას დაიბრუნებს ეს მოდგმა და ეს ერი, რომელიც მას გააჩნდა პრეისტორიულ ხანაში, ე. ი. წამყვანი რასის პოზიციას, კაცობრიობის სულიერი მოძღვრის პოზიციას. და აი, ეს იგულისხმება სწორედ იმაში, რომ მეორედ მოსვლის დროს ღმერთმან უნდა ამხილოს ყველა ენასა ამით ენითაო, როგორც ამბობს იოანე-

ზოსიმე. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ეს მოდგმა იქნება მინდობით-
ტარებელი სულიერებისა, ქრისტიანობისა და ის ამხელს დანაშაულს
ცოდვილ კაცობრიობას.

შეკითხვა: რა კავშირია პრომეთესა და ამირანს შორის?

პასუხი: ამირანი გვიანდელი სახელი უნდა იყოს პრომეთესი. ჩვენ არ გვაქვს ცნობები იმის შესახებ, რომ პრეისტორიულ ხანაში პრომეთეს ამირანი ეწოდებოდა. საქართველოში ამირანი, თვითონ სახელი „ამირ“ უფრო იმ პერიოდთან არის დაკავშირებული, როდესაც უკვე სპარსული კულტურა შემოდის საქართველოში. ამირან დარეჯანისძე — „ამირ ანდარე ჯეჰან“ ნიშნავს „მბრძანებელი ქვეყნისა“, „მეუფე ქვეყნისა“, ეს სპარსული ტერმინია.

საერთოდ, ამირანზე ხალხური თქმულების ის სახე, რომელმაც ჩვენამდის მოაღწია, გვიანდელი უნდა იყოს. პრეისტორიული მითი ამირანზე აისახა ქართულ ხალხურ თქმულებაში, მაგრამ სახელი შეცვლილია. სახელი ამირანი აშკარად სპარსული წარმოშობისაა და, მე მგონი, არ ასახავს ამ არსების რაობას. პრეისტორიულ ხანაში ამ არსებას, მე მგონი, ჰქონდა უფრო ძველი პროტოქართული შესატყვისი. საერთოდ პროტოქართული შესატყვისები ჰქონდათ არა მარტო ასეთ პერსონაჟებს. მაგალითად, საიდან მომდინარეობს ქართველთა ეპონიმი „კარღუ“? ეს არის მთის სახელი, რომელსაც დღეს ჰქვია არარატი. თავდაპირველად ამ მთის სახელი იყო კარღუ, კარღუ იყო ბაბილონური ღვთაება. მთებს არქმევდნენ ღვთაებების სახელებს და ამ ღვთაების სახელი ერქვა მთა არარატს, რომელსაც სუმერულ ეპოქაში ნისირი ერქვა. ძველი სახელები დღეს უკვე აღარა აქვთ არც ამ ტოპონიმებს, არც გმირებს. და ამ არსებას, რომელსაც პრომეთეს უწოდებენ, დარწმუნებული ვარ, პრეისტორიულ ხანაში არ ერქვა ამირანი. ამირანი უფრო შუასაუკუნეებშია შერქმეული.

შეკითხვა: რას იტყვით აფხაზურ-ქართული ენების კავშირზე?

პასუხი: საერთოდ ადიდური და სხვა კავკასიური ენები, როგორც მოგეხსენებათ, იბერიულ-კავკასიური წარმოშობისაა, მათსა და ქართულ ენას შორის გენეტიური ნათესაობა არსებობს. ქართველურ ენებს შორისაც გენეტიური ნათესაობა არსებობს, მეგობრებო. ეს ვერ გაუგიათ მათ და ამიტომ არის ეს ეროვნული შუღლი, თორემ მათი წარმოშობა ნამდვილად იბერიულ-კავკასიურია. ნამდ-

ვილად ასება, რომ ჰქონდეთ მათ მეხსიერება, ცოდნა თავიანთი მომავლობის შესახებ, ისინი არასოდეს არ გააჩაღებდნენ ასეთ კონფლიქტებს თავის მონათესავე ერთან. საერთოდ ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხები გენეტიკურად მონათესავენი არიან, ასევეა მათი ენებიც. ეს არნოდ ჩიქობავამ, ჩვენმა დიდმა მეცნიერმა, შესანიშნავად ამოიჩვენა და ეს მისი საყვარელი ტერმინია – იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება და იბერიულ-კავკასიური ხალხები, რაც, სხვათა შორის, იმასაც გულისხმობს, რომ იბერიულ-კავკასიური არ არის ერთადერთი იბერიულ სამყაროში, არსებობს, მაგალითად, იბერიულ-პირინეული და სხვა, რომ იბერიულ-კავკასიური არის მხოლოდ ერთი მონაკვეთი იბერიული სამყაროსი, და მასში ერთიანდებიან აგრეთვე ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხები.

შეკითხვა: რა კავშირშია მაზდეანობა ქართულ სულიერ სამყაროსთან?

პასუხი: მეგობრებო, ისტორიულად ქართველ ერს ჰქონდა ურთიერთობა მრავალ კულტურასთან, მრავალ რელიგიასთან და არის საქართველოში იმის ნიშნები, რომ იყო ერთ პერიოდში აქ მაზდეანური კულტი, ანაჰიტა-ქალღმერთის კულტი და მრავალი სხვა კულტი იყო, მაგრამ ეს არ იყო წამყვანი, არ იყო არსებითი და ძირითადი ჩვენს სულიერ სამყაროში. მაგალითად, ჯერ პრობლემატურად არის ქცეული, იყო თუ არა არმაზის კულტურა ზოროასტრული კულტურა და რაიმე საერთო აქვს თუ არა მას ზოროასტრულ კულტურასთან და მაზდეანობასთან. ე. ი. ესეც არ არის დამტკიცებული, ორმუში და არმაზი თუ ენათესავეებიან ურთიერთს.

შეკითხვა: რა არის ანთროპოსოფია?

პასუხი: ... ანთროპოსოფია ეს არის სულიერი მეცნიერება თანამედროვე ევროპაში, მეცნიერება სულის შესახებ, რომელიც გავრცელებულია დასავლეთის ქვეყნებში. ეს მოძრაობა არსებობს საქართველოშიც და ჰყავს მრავალი მიმდევარი. ეს არის ქრისტიანული მოძრაობა, როგორც მოგახსენეთ, ეს არის მიქაელური ქრისტიანობა. მაგრამ, ამავე დროს, უნდა მოგახსენოთ, რომ ზოგს ეშლება, ზოგი ურევს ანთროპოსოფიას რელიგიაში. ანთროპოსოფია არ არის რელიგია. ეს არის შემეცნებითი მიმდინარეობა და არა აღმსარებლობა. ამიტომ შეცდომით ამბობენ, ან მართლმადიდებელი იყავი, ან ანთ-

როპოსოფიო, ასე არ დგას საკითხი. ეს იგივეა, რომ თქვენი ან მართლმადიდებელი იყავი, ან ჰეგელიანელი. აქ საქმე იმაში გახლავთ, რომ ანთროპოსოფიას რელიგიური აღმსარებლური პრეტენზიები არ აქვს. ეს არის შემეცნებითი გზა. მართალია, რელიგიური თემიც არსებობს დასავლეთში, რომელიც მასზე არის აღმოცენებული, მაგრამ თავისთავად ანთროპოსოფიის ფუძემდებელი — რუდოლფ შტაინერი არ იყო ახალი რელიგიის ან კონფესიის ფუძემდებელი. ის არის ქრისტეს, ქრისტიანობის მიმდევარი და ქრისტიანობის ახალი შემეცნებითი ფორმის შემქმნელი. ასე, რომ აქ არ უნდა მოხდეს ცნებათა აღრევა და არ უნდა შეგვეშალოს.

როგორც მოგახსენეთ, არსებობს აგრეთვე მრავალი დარგი ანთროპოსოფიული მეცნიერებისა: ანთროპოსოფიული მედიცინა, ბიოლოგია, პედაგოგიკა. კერძოდ ანთროპოსოფიულმა მედიცინამ უდიდესი როლი შეასრულა ჩვენში 9 აპრილს მოწამლულთა მკურნალობაში. როდესაც ვერცერთი ექიმი ვერ კურნავდა მათ, ვერც ერთი სახეობის წამალი... მათ ისეთი მედიკამენტები ჩამოიტანეს, თავიანთი სკოლის მიერ შექმნილი, რომლებმაც უშველა ამ მოწამლულებს, გადაარჩინა უამრავი ადამიანი.

უნდა მოგახსენოთ ისიც, რომ მართლმადიდებლურ კულტზე არსებობს ლექცია რუდოლფ შტაინერისა, რომელიც ძალზე მაღალ დონეზე აყენებს მართლმადიდებლურ კულტს კათოლიკურთან შედარებით. მე შემიძლია პირდაპირ ციტატა წაგიკითხოთ. საერთოდ რუდოლფ შტაინერი მართლმადიდებლურ ფილოსოფიასთან ძალიან ღრმად იყო დაკავშირებული, კერძოდ, ვლადიმერ სოლოვიოვის ფილოსოფიასთან და თავის ერთ-ერთ წინამორბედად თვლიდა მას, მართლმადიდებელ ფილოსოფოსს. არის ციკლი ლექციებისა 1922 წელს წაკითხული — „ზენობადი გავლენები კაცობრიობის ისტორიაში“, სადაც რუდოლფ შტაინერი ამბობს: „კათოლიკურ ეკლესიაში კულტი და რიტუალი უფრო თვალთსახილველი სიმბოლოების ხასიათს ატარებს, აღმოსავლურ მართლმადიდებლურ ეკლესიაში კი იგი ისეთი რამ არის, რასაც სული სწვდება უღრმესი მოწიწებით“. ე. ი. რადიკალურად ასხვავებს ამ ორ კულტს ერთმანეთისაგან და მისთვის უფრო მახლობელი არის მართლმადიდებლური კულტი. და ეს ჩანს აგრეთვე ოქსფორდში წაკითხული ლექციებიდან, სადაც ის ამბობს, რომ მართლმადიდებლურ აღმოსავლურ ეკლესიაში იყო ძალიან ღრმა ეზოტერიზმი, ანუ საიდუმლო მოძღვრება, რომელიც თავად ეკლესიას გააჩნდა. აღმოსავლეთ-

ში, როგორც მე წედან მოგახსენეთ, ეზოტერიზმი არ იყო ბაზილი
ფილი ეგზოტერიზმისაგან, ხოლო დასავლეთში გამოყოფილი იყო და
იყო კონფლიქტიც და დევნაც ეზოტერიზმისა. აღმოსავლურ ეკლესი-
აში ამას ადგილი არ ჰქონებია.

შეკითხვა: როგორია გრაალის წარმოშობა?

გრაალის ეტიმოლოგია, გრაალი, მეგობრებო, მომდინარეობს
ძველპროვანსული და ალბათ, ძირით კაპადოკიური ტერმინიდან „გრა-
ცალ“ და, საერთოდ, გრაალის მიმდინარეობა ქართველური ტომების
შექმნილია აგრეთვე. კაპადოკიური ეთნოსი, რომელიც იგივე ქართვე-
ლური, პროტოიბერიული ეთნოსია, არის ძირითადი შემქმნელი გრა-
ალის მიმდინარეობისა. ტიტურელი, ცნობილი პირველი მფლობელი გრ-
აალისა, ეროვნებით იყო კაპადოკიელი, ე. ი. ქართველური წარმოშო-
ბისა. შემთხვევითი როდია, რომ კაპადოკიელები იხსენიებიან სული-
წმინდის გამოსვლის დღეს, მეერგასისე დღეს, რომელიც მოცემულია
მოციქულთა საქმეში (საქმე, 2, 9). კაპადოკიელები ესწრებოდნენ
სულიწმინდის გადმოსვლას და გრაალის მისია ეს არის სულიწმინდ-
ის მისია. გრაალი ეს არის სულიწმინდის მატარებელი. გრაალი ეს
არის სიმბოლო დვთისმშობლისა. სულიწმინდისა და გრაალის მფლო-
ბელი არის სულიწმინდით გამსჭვალული და სულიწმინდამომადლებული
ადამიანი.

გრაალის მოძრაობა, გრაალის ქრისტიანობა შექმნეს სწორედ იბე-
რიულმა ხალხებმა. ის შეიქმნა ჯერ კაპადოკიაში, შემდეგ პროვან-
სში, ლანგდოკში, სადაც ძირითადად იბერიული და კელტ-იბერიული
მოდგმის ხალხები ცხოვრობენ. კელტ-იბერები იგივე იბერებია წარ-
მოშობით, რომელთაც შემდეგ, გვიანდელ პერიოდში შეერწყნენ კე-
ლტები. კელტების მიგრაცია ჩვენს წელთაღრიცხვამდე დაახლოებით
მესამე საუკუნიდან დაიწყო და მოგვიანებითაც გაგრძელდა. შემდეგ
ჩამოყალიბდა კელტ-იბერიული მოდგმა, მაგრამ წარმოშობით მაინც
იწერიულია. კელტ-იბერიული მოდგმაც კაპადოკიასთანაა დაკავშირე-
ბული და სწორედ კაპადოკიიდან, ამ მესხური, ანუ მოსხური, ზანუ-
რი კაპადოკიიდან მომდინარეობს გრაალის ქრისტიანობა და გრაალის
მიმდინარეობა. ქართლში არის, სხვათა შორის, სოფელი გრააკალი.
რამდენადაც პირველადი სახელი ამ თასისა არის „გრააცალ“, გრააცა-
ლი და გრააკალი აშკარად მონათესავეა და ეს ტოპონიმი უნდა იყოს
გრაალთან დაკავშირებული ჩვენის ღრმა რწმენით.

გრაალი მოხსენიებული არის შავთელის ოდებში, რომლებშიც მას

ეწოდება „მადლთა ბარძიმი, ერთა განსაწმენდ“. როგორც ამოწმებულია, ნებათ, გრაალი არის ბარძიმი, თასი და გარდა ამისა, ეს თასი მოხსენიებული არის ქართულ ფოლკლორში, კერძოდ, როდესაც წმინდა გიორგი – ქართული ფოლკლორის წმინდა გიორგი – ლაშქრობს ქაჯავეთში კობალასთან და იახსართან ერთად, მას ქაჯავეთიდან მოაქვს თასი, და ჩვენის ღრმა რწმენით, ეს გრაალის თასია. ე. ი. წმინდა გიორგის ჩასვლა ქვესკნელში დაკავშირებულია გრაალის თასის წამოდებასთან, ე. ი. ეს არის ინიციაციის სიმბოლო. ამრიგად უკავშირდება გრაალი ქართულ კულტურას, ქართულ ფოლკლორს, საქართველოს ისტორიას.

გელათის ფრესკების ძირითადი მოტივები გრაალის თასთან არის დაკავშირებული. ყრმა მაცხოვარი, რომელიც უქიპრავს გელათის დეთისმშობელს, შუბლზე გრაალის ტეიფარს ატარებს! ასე რომ, ეს უაღრესად ღრმა კავშირშია ქართულ კულტურასთან და, რაც უნებება „ვეფხისტყაოსანს“, შეიძლება ითქვას, რომ ისიც გრაალის პოემაა, იმიტომ რომ გრაალის სიმბოლოები, სინონიმებია საუნჯე, თვალ-მარგალიტი, ფილოსოფიური ქვა და ქალწული, ე. ი. ქალწულის გამოხსნა ტყვეობიდან, ქვესკნელიდან აგრეთვე იგივეა, რაც გრაალის გამოხსნა. ქალი ამ შემთხვევაში განასახიერებს ანიმას, სამშვივნელს და ანიმას გამოხსნა დრაკონის ტყვეობიდან არის სწორედ ინიციაციის მიზანი. აი, ეს არის მოცემული სწორედ „ვეფხისტყაოსანში“. „ვეფხისტყაოსანი“ არის ინიციაციის გზა, ჰეროიკული ინიციაციის გზა არის აქ აღწერილი. ალეგორიულად, საერთოდ, რაინდობა დაკავშირებული იყო ინიციაციასთან. რაინდობა იყო ინიციაციის ინსტიტუტი, ამიტომ მისი უმთავრესი მიზანი იყო ქვესკნელად შთასვლა და გრაალის გამოხსნა, ანუ წმინდა საწყისის გამოხსნა ბნელი ძალების ტყვეობისაგან.

შეკითხვა: როგორ მტკიცდება, რომ პელაზგები და შუმერები იყვნენ არაინდოევროპელები?

ეს მტკიცდება, მეგობრებო, ენათმეცნიერული მონაცემებით. უწინარეს ყოვლისა შუმერები რომ არაინდოევროპელები არიან და მხოლოდ ქართველური ენები ენათესავენა შუმერულ ენას, დღესდღეობით დაამტკიცა დიდმა ქართველმა მეცნიერმა მ. წერეთელმა. ინდოევროპული ენები ამ ენებს არ ენათესავენა. პელაზგებზე პირდაპირ არის ჰეროდოტესთან და სხვა ბერძენ ისტორიკოსებთან ნათქვამი,

რომ ისინი იბერები იყვნენ.

შეკითხვა: რა კავშირი იყო ირლანდიელ და ქართველ იბერებს შორის?

ირლანდიელი იბერებისა და ქართველი იბერების კავშირი უდრმესია, მეგობრებო, სწორედ იმაზე არის საუბარი ჰუმბოლტის შრომაში, რომ ირლანდიაში, ჩრდილოეთ ევროპაში იყო მიგრაცია იბერებისა. ჰუმბოლტი ამკარად განასხვავებს მათ სამხრეთის იბერებისაგან, სადაც ისინი ავტოქტონები არიან, მაგრამ ჩრდილოეთში, ირლანდიაში, ბრიტანეთში და სხვაგან მოხდა მათი მიგრაცია და დაარსდა კოლონიები. ირლანდიის უძველესი მოსახლეობაც — პიქტები იბერების შთამომავლები იყვნენ.

შეკითხვა: ვინ იყვნენ ალბანელები?

„ქართლის ცხოვრებიდან“ ჩანს, რომ ქართველური ტომები იყვნენ ალბანელებიც. ამასთან, ეს არის ბერდა, რომელიც გვხვდება ნიზამი განჯევის შემოქმედებაში... სხვათა შორის, შემთხვევით არ არის, რომ ბერდას დაუკავშირა ნიზამი განჯევმა თამარ მეფის სახე, რომელიც მოგვცა მან სიმბოლურად, ალეგორიულად ბერდის დედოფლის ნუშაბეს სახით თავის „ისკანდერნამეში“...

შეკითხვა: ლაზეთი და ლაზარე თუ არის რაიმე კავშირში?

ამაზე ჰიპოტეტურად შეიძლება ვთქვათ მხოლოდ, რომ ფუძით უკავშირდება; აგრეთვე ლაზარე და ლაზური, ლაპისლაზული, რომელიც ლაქვარდს აღნიშნავს და ლაქვარდი და ცისფერი ეს არის იოანე-ლაზარეს ფერი საერთოდ, და შეიძლება ეს ყოველივე რადაც კავშირში იყოს... ლაზარესადმი მიძღვნილი თამარისდროინდელი ტაძრის, ბეთანიის ფრესკებიც ხომ ცისფერ ფერებშია გადაწყვეტილი, არ შეიძლება ამას ღრმა ეზოტერული მნიშვნელობა არ ჰქონდეს.

შეკითხვა: რა კავშირი აქვთ ხეთებს საქართველოსთან?

ხეთასთან დაკავშირებული ტოპონიმები არის საქართველოში. ეს იმას არ ნიშნავს, მეგობრებო, რომ აქ, ვთქვათ, ხეთების სამშობლო იყო. იყო მიგრაციები ხალხების, იყო მათი გარკვეული მოძრაობა და ამასთან არის დაკავშირებული მრავალი ტოპონიმი, საერთოდ

ხეთები ინდოევროპელებია, ისინი არ ეკუთვნიან ქართველთა წარმოშობის ხალხებს.

შ ე კ ი თ ზ ვ ა : რას გვეტყვიტ ნიკო მარისა და „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ?

მეგობრებო, ნიკო მარას ძალზე წინააღმდეგობრივი შეხედულებები ახასიათებდა „ვეფხისტყაოსანზე“ და, საერთოდ, დიდ ადამიანებს ზოგჯერ დიდი შეცდომებიც მოსდით. მან შეცდომები დაუშვა „ვეფხისტყაოსანთან“ დაკავშირებით, მაგრამ შემდეგ თავადვე გამოასწორა ეს შეცდომები და უადრესად მნიშვნელოვანი აზრები გამოთქვა „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ. თავდაპირველად ის თვლიდა, რომ „ვეფხისტყაოსანი“ ნათარგმნი ნაწარმოებია, აპირებდა მისი, დედნის“ პოვნას ბრიტნიშ მუზეუმში, მაგრამ ვერ შესძლო ეს და შემდეგ სხვაგვარი შეხედულება ჰქონდა უკვე ამაზე. რაც მთავარია, ნიკო მარამ პირველმა გვაჩვენა ის ორგანული კავშირი, რომელიც არსებობს „ვეფხისტყაოსნის“ სამყაროსა და დასავლური რაინდული რომანის სამყაროს, საერთოდ, დასავლურ კურტუაზიის შორის. მან მიგვითითა აგრეთვე პროვანსელი ტრუბადურების და საერთოდ რაინდული კულტურის სხვა ძეგლებთან „ვეფხისტყაოსნის“ მსგავსებაზე. ნიკო მარამ ძალიან ღრმად მიანიშნა ამაზე და ძალზე ღირებული ნაშრომი დაგვიტოვა: „ქალის კულტი ვეფხისტყაოსანში“. რაც შეეხება რუსთველის მუსულმანობის იდეას, მან ეს უარყო შემდეგ. ერთ ხანს ნიკო მარას ჰქონდა აზრი, თითქოს „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი მუსულმანი იყო. მაგრამ ეს აზრი მას იმიტომ დაებადა, რომ ის ამ ეკუმენიზმს ვერ ხსნიდა. რუსთველს ახასიათებს რაღაც ზერელიგიური ეკუმენიზმი. თითქოსდა ის ყველა კულტების და ყველა რელიგიების გამაერთიანებელი არის თავის პოემაში.

საერთოდ, „ვეფხისტყაოსანი“ ეს არის სინკრეტული ნაწარმოები, არა ეკლექტური, სხვადასხვა ელემენტების უკავშიროდ შერწყმა, არამედ სინკრეტული. ეს არის ერთიანობაში მოცემა სხვადასხვაგვარი ელემენტებისა. „ვეფხისტყაოსანი“ არის ანტიური სიბრძნისა და ქრისტიანული სიბრძნის სინთეზი, ეზოტერული სიბრძნის სინთეზი, ანტიური ინიციაციის გზისა და ქრისტიანული ინიციაციის გზის ახალი სინთეზი არის ახალი მხატვრული მითოსის ენაზე მოცემული. ასე, რომ აქ მრავალ მკვლევარს ეჩვენებოდა ცალ-ცალკე მოძღვრებები, ცალ-ცალკე აღმსარებლობა, მაგრამ ეს შემდეგ არ დადასტურ-

და და დღეს უკვე გაბატონებული აზრია, რომ ეს არის ნაწარმოები, რომ ავტორი ქრისტიანია, თანაც ფართო გაგების ქრისტიანი, რომელიც ეკუმენურად აერთიანებს სხვა რელიგიების მიღწევებსაც თავის მსოფლმხედველობაში. მაგალითად, იქ არის მოცემული ასტროლოგიური, ასტროსოფიული იდეები, არის ანტიური მისტერიათა იდეები, თვით „მზიანი ღამის“ სტროფი და სხვა. ეს ყველაფერი გვაფიქრებინებს, რომ ის ღრმად იყო ნაზიარები ანტიურ მისტერიულურ კულტურას, გვაძლევდა ამის სინთეზს თავის ნაწარმოებში. ნიკო მარტი თავდაპირველად ამას ვერ ხედავდა. მან მუსულმანად ჩათვალა რუსთაველი, ვინაიდან მუსაფიც არის იქ და მუსაფზე იფიცებენ გმირები, მაგრამ ეს იმიტომ მოხდა, რომ პირობითად „ვეფხისტყაოსნის“ მოქმედება გადატანილი არის აღმოსავლურ სამყაროში, მუსულმანურ სამყაროში და იქ ცხადია მუსაფის გარდა სხვა სადვით წიგნს ვერ ახსენებდნენ, მაგრამ ლოცვა ავთანდილისა ეს არის ქრისტიანული ლოცვა, მიუხედავად იმისა, რომ ის თითქოს მიზგითში ლოცულობს. ასევე გმირებიც თავიანთი მოქმედებით, თავიანთი ხასიათით ქრისტიანები, ქრისტიანული სამყაროს წარმომადგენლები არიან. არაბი, ინდოელი „ვეფხისტყაოსანში“ არ ნიშნავს ეროვნებას. ეს არის სიმბოლურად. „ვეფხისტყაოსნის“ ქვეყნები საერთოდ გეოგრაფიული სინამდვილე არ არის, ისტორიული სინამდვილე არ არის. ეს ალგორითული გეოგრაფიაა, ალგორითული ისტორიაა.

(დასასრული ლექციისა წაკითხული „იღრიარტის“ ფესტივალზე. თბილისი, 2 მაისი 1990 წელი.)

წვიად გამსახურდია

წვიად გამსახურდიას თხზულებების მოკლე ბიბლიოგრაფია:

- ამერიკელი პოეტების ანთოლოგია, 1971.
- XX საუკუნის ამერიკული პოეზია (მონოგრაფია), 1972.
- **წ ი ვ ნ ი:** „ლიტერატურული სტატიები“ (ლიტერატურათმცოდნეობისა და კრიტიკული სტატიები, ესეები), 1976.
- გოგოლის „საშინელი შურისგება“, თარგმანი, „საუნჯე“ 1983 წ. №3
- **შ. ბოდღერის** „ლექსები პროზად“, თარგმანი, „საუნჯე“ 1984 წ. №2
- რუსთველი და კათალიკოსი ანტონ I „მაცნე“ 1984 წ. №1 3, 4
- „ვეფხისტყაოსანი“ ინგლისურ ენაზე, „მეცნიერება“, 1984 წ.
- „ქალის კულტი „თამარიანსა“ და „ვეფხისტყაოსანში“, საქ. მეც. აკადემიის „მოამბე“ 1985 წ. №2.

- *****
- თარგმანი ინგლისურიდან: უილიამ შექსპირის „მეფე **იერიქონელი**
I და **II**“, „მნათობი“, 1969 წ., № 8 - 9.
- გოეტეს მსოფლმხედველობა ანთროპოსოფიული თვალსაზრისით, „ცისკარი“, 1985 წ., № 5.
- „ქეზი და დიდები ქართულისა ენისაი“ იოანე-ფოსიმესი. მეცნიერული გამოკვლევა, „ცისკარი“, 1987 წ., № 3.
- „თამარისანი“ და „ვეფხისტყაოსანი“, „მაცნე“, 1987 წ., № 4.
- თარგმანი ინგლისურიდან: ლეონარდ კოტრელი „ანტიკურობის საოცრებანი“, „განათლება“, 1987.
- „ვეფხისტყაოსნის“ სიმბოლური ონომატოლოგია“, საქ. მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტომი 127, 1987 წ., № 3.
- ი ვ ა ვ ე ბ ი და ზ დ ა პ რ ე ბ ი, „ნაკადული“, 1987 წ.
- „ვეფხისტყაოსნის“ სრულყოფილი გამოცემისათვის, „მაცნე“, ენისა და ლიტერატურის სერია, 1989 წ., № 4.
- „მთვარის ნიშნობა“ (ლექსები), „მერანი, 1989 წ.
- *****

ც ნ ო ბ ი ს ა თ ვ ი ს .

ზ. გამსახურდიას „საქართველოს სულიერი მისია“ უკვე მზად იყო გამოსაცემად, როცა ავტორისაგან მივიღეთ სამშობლოში სულ ახლახან გამოცემული ამ სახელწოდების წიგნი. წიგნში, გარდა ან ჩვენს მიერ გამოქვეყნებული ლექციისა, შესულია ორი ლექცია: „ქეზი და დიდები ქართულისა ენისაი“ და „გელათის აკადემიის სულიერი იდეალები“ და ერთი წერილი: „კონსტანტინე გამსახურდია და ქრისტიანობა“. წიგნის სამივე ლექცია ერთ მთლიანობას წარმოადგენს, რომელშიც წარმოჩენილია ქართული ეთნოსის როლი და მნიშვნელობა საკაცობრიო ცივილიზაციის განვითარებაში. „გუშავის“ მიერ ამ ერთი მნიშვნელოვანი მონაკვეთის გამოქვეყნება გამართლებულია იმ დაქტით, რომ სამშობლოში გამოცემული წიგნი ალბათ ასე ჩქარა ყველა ჩვენს მკითხველს ვერ მიწვდება, არადა დღევანდელ მომენტში, ჩვენ ვფიქრობთ, ყველა ქართველს აინტერესებს ბატონ ზვიად გამსახურდიას ფიქრთა დღევა.

რედაქცია.

ჩ ვ ე ნ ი წ ვ ლ ი ლ ი

გულხელდაკრეფილი არ გვილოდინია არჩევნებისათვის. ჩვენც ვცდილობდით ჩვენი მოკრძალებული წვლილი შეგვეტანა, რომ პირველი დემოკრატიული გამოცდა ქართველ ხალხს წარმატებით დაეჭირა. უნდა ითქვას, საქართველოს პრესამ (და იქნებ ჩვენმა ემისრებმაც?) ამ სურვილის განხორციელებაში ხელი არ შეგვიწყვეს. მაგალითად: 15 სექტემბერს გაზეთ „ახალგაზრდა ივერიელს“ გაუფუგავნეთ მოზრდილი სტატია: „თავისუფლების ზღურბლზე“, სამ ოქტომბერს ეურნალ „ლიტ. საქართველოს“ რედაქტორს, ბ-ნ ელიზბარ ჯაველიძეს ვაახელით „ღია წერილი ბ-ნ თენგიზ ბუაჩიძეს“, 15 ოქტომბერს ისევ „ახალგაზრდა ივერიელს“ და ყველა სხვა საინფორმაციო ორგანოს ჩვენი აქაური პერიოდული გამოცემების და პარტიული ჯგუფების კოლექტიური „წინასაარჩევნო მიმართვა ქართველი ხალხისადმი“. არავითარი ცნობა არ გაგვაჩნია არცერთი მათგანის ბედის შესახებ.

საოცრებად უნდა ჩაითვალოს ის ფაქტი, რომ, მიუხედავად უამრავი სტუმრობისა სამშობლოდან, იზოლაციაში ვგრძნობდით თავს უხილავი ძალების მიერ. ყოველდღიური პრესა სამშობლოდან ან სულ არ მოდიოდა, ანდა დიდი დაგვიანებებით.

ჩვენ აქ თავს შევიკავებთ ყველას გამოქვეყნებიდან, ვბეჭდავთ მხოლოდ უკანასკნელს:

წინასაარჩევნო მიმართვა ქართველი ხალხისადმი

თავდაპირველად უნდა გითხრათ, რომ ჩვენს ქართულ ემიგრაციას, რომელიც სხვადასხვა პარტიელთა და უპარტიოთაგან შედგებოდა, მუდამ ერთი საერთო მიზანი ასუღმგმულედა და ის შემდეგში მდგომარეობდა: 1921 წლის თებერვალ-მარტში საბჭოთა რუსეთის მიერ დაპყრობილი ჩვენი სამშობლოს განთავისუფლება, საქართველოს დამოუკიდებელი, დემოკრატიული სახელმწიფოს აღდგენა.

69 გრძელი და მოუშუშებელი ტკივილებით სავსე წლის შემდეგ, ჩვენი, დღევანდელი ქართული ეროვნული ემიგრაციის, მიზან-სწრაფვაც იგივეა, რაც მუდამ იყო წარსულში.

ამჟამინდელი საბჭოთა ხელისუფლება, მიხეილ გორბაჩოვის ხელმძღვანელობით, საჯაროდ გმობს მის წინამორბედ ხელისუფალთა მმართველობის არაადამიანურ მეთოდებს და აცხადებს მის დემოკრატი-

ულ ფერისცვალებას, როგორც საერთაშორისო ურთიერთობებში სახელმწიფოს საშინაო პოლიტიკაში.

როგორია მდგომარეობა სინამდვილეში? საერთაშორისო სარბიელზე საბჭოთა დიპლომატიის დადებითი ცვლილებები უდავოა. დასავლეთის დემოკრატიულ სამყაროსთან დაძაბულობისა და მტრული დაპირისპირების განწყობილებიდან, საბჭოთა მთავრობა თანდათან გადადის განმუხტვის, ნორმალური ურთიერთობა-თანამშრომლობის პოლიტიკაზე. მსოფლიო საზოგადოებრიობის აზრზე დიდი დადებითი შთაბეჭდილება მოახდინა აღმოსავლეთ ევროპის ერების: პოლონეთი, უნგრეთი, ჩეხოსლოვაკია, რუმინეთი, ბულგარეთი აღმოსავლეთი გერმანია— განთავისუფლებამ კომუნისტური რეჟიმებისაგან ისე, რომ არსად საბჭოთა ჯარების ინტერვენციას ადგილი არ ჰქონებია.

რაც შეეხება საშინაო ხაზით გარდაქმნისა და საჯაროობის პოლიტიკას, საჯაროობამ აშკარად გამოავლინა საბჭოთა დაპყრობილი ხალხების ლტოლვა ეროვნული დამოუკიდებლობისაკენ, რის აღსაკვეთად ცენტრალურ ხელისუფლებას სხვა არა დარჩენია რა, თუარა სააღყო მდგომარეობის გამოცხადება და ხალხთა შორის კონფლიქტების გაღვივება. საბჭოთა ხალხების უკმაყოფილებას კიდევ უფრო აძლიერებს ეკონომიკის სრული მოშლილობა, ხალხი სულ უფრო მეტად განიცდის ჯანრმთელობისთვის აუცილებლად საჭირო პროდუქტების ნაკლებობას, უზარმაზარი ქვეყანა იმყოფება შიმშილობის კატასტროფის წინაშე.

ასეთ ვითარებაში, 28 ოქტომბერს დანიშნულია საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს არჩევნები. საბჭოთა პრაქტიკაში პირველად, იგი ჩატარდება მრავალპარტიული კანდიდატების პირობებში. ხელისუფლება ირწმუნება, რომ არჩევნები იქნება კვლავარტიად დემოკრატიული, ამომრჩევლები თავისუფალი იქნებიან ყოველგვარ ზემოქმედებისაგან და მათ ექნებათ შესაძლებლობა თავისუფლად გამოავლინონ მათი ნება-სურვილი. იმისთვის რომ არჩევნები ნამდვილად დემოკრატიული იყოს, მრავალპარტიულობა არ კმარა. საჭიროა აგრეთვე, რომ არჩევნებში მონაწილე პარტიებს ყოველ მხრივ თანასწორი პირობები ჰქონდეთ, არჩევნების წინ და არჩევნების დღეს არსებობდეს სრული სამოქალაქო მშვიდობა და ამომრჩევლთა უშიშროება გარანტირებული იყოს. არსებობენ ეს წინაპირობები? ჩვენ გვგონია, რომ არა!

არჩევნებს აწყობს მოსკოვის მიერ დანიშნული მთავრობა და კო-

მპარტია, რომლის ხელმძღვანელობაც ასევე კრემლს მიეკუთვნება უფრო უფრო უფრო უარყოფა შეუძლებელია! და ეს პარტია, დამპყრობელის პარტია, მომავალ არჩევნებში მონაწილეობას მიიღებს „საქართველოს კომუნისტური პარტიის“ აბრით. ამ პარტიის განკარგულებაშია განუსაზღვრელი ფულადი სახსრები, მთელი სახელმწიფო და პარტიული აპარატი, სანდო, შემოწმებული თანამშრომლებით. არაფერი ამის მსგავსი არ გააჩნიათ ოპოზიციურ პარტიებსა და პარტიათა გაერთიანებებს. მათი ხელმძღვანელები გუშინ გამოვიდნენ საპატიმროებიდან და სამალავებიდან. მათ ჯერ კიდევ ვერ მოუსწრიათ, რომ შექმნან თანამოაზრეთა ძირეული უჯრედები მთელს ქვეყანაში, ირგვლივ შემოიკრიბონ ერთგული სანდო თანამზრახველები. ამ უწონასწორობას აძლიერებს მძლავრი საოკუპაციო ჯარების, თუნდაც ფსიქოლოგიური, ზემოქმედება და საიმპერიო საიდუმლო სამსახურის ძირგამომთხრელი საქმიანობა, რომელიც შენიღბულად, ოსტატურად აღვივებს საზოგადოებაში შუღლს, მტრობას, ტერორს.

რაც უფრო ვუახლოვდებით არჩევნების დღეს, მით უფრო იზრდება დაუცველობის განცდა, შიშიანობა. მდგომარეობის კიდევ უფრო დასაძაბავად ამ უხილავმა ძალებმა უკვე ფაქტიურად განახორციელეს აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის საქართველოდან ჩამოშორება, რამაც არ შეიძლება არ აღაშფოთოს ყველა კემპარტი მამულიშვილი. ორში ერთი: ხელისუფლებას ან ხელს აძლევს ასეთი მდგომარეობა, ანდა უძღურია იგი. ორივე შემთხვევაში იგი იმსახურებს თქვენს რისხვასა და უნდობლობას. მას დაუყოვნებლივ უნდა ჩამოერთვას ძალაუფლება და თუ ამას გააკეთებს ოქტომბრის არჩევნებით არჩეული ოფიციალური უზენაესი საბჭო, ეს იქნება ყველაფერზე უკეთესი, ყველა შესაძლებლობაზე უმტკივნეულო ოპერაცია.

თქვენ მასიურად, როგორც ერთმა კაცმა, უნდა მიიღოთ მონაწილეობა ამ არჩევნებში, რადგან უზენაესი საბჭო ერთადერთი გზაა, დღეს-დღეობით მაინც, ჩვენი ქვეყნის ბედის ლეგალურ გადაჭრისათვის. მაშასადამე, რამდენადაც მეტი ქართველი პატრიოტი გავა მის დებუტატად, იმდენად უკედ წავა ჩვენი ქვეყნის საქმე, და ეს თქვენ უნდა გააკეთოთ თქვენი ხმების მიცემით.

თქვენ, თქვენი მაღალი პოლიტიკური შეგნებით, უნდა გადალახოთ ყველა ზემოაღნიშნული დაბრკოლება, მასიურად უნდობლობა უნდა გამოუცხადოთ კომპარტიის მიერ წამოყენებულ დებუტატობის კანდიდატებს, იმ კომპარტიისა, რომელიც არჩევნებში თვალთმაქცურად საქართველოს კომპარტიად გამოდის, სინამდვილეში კი ჩვენი სამ-

შობლოს დამპყრობთა პარტიაა და რომლის 69 წლის მმართველობამ უფესკრულის პირად მიიყვანა საქართველო და ქართველი ერი. მასიურად ხმა მიეცით თქვენთვის კარგად ცნობილ, პატიოსან, მტკიცე ხასიათის დემოკრატ მამულიშვილებს, ეროვნული განმათავისუფლებელი მოძრაობის რომელ პარტიასაც არ უნდა ეკუთვნოდენ ისინი; მათ, რომელთაც ღრმად სწამთ ჩვენი სამშობლოს განთავისუფლება და მზად არიან თავიც დასდვან მისთვის, თუ კი საჭიროებამ მოითხოვა, რასაკვირველია.

მრავალქამიერი და დიდება ქართველ ერს!

გაუმარჯოს საქართველოს დამოუკიდებელ, დემოკრატიულ რესპუბლიკას!

ხელს აწერენ:

ეურნალ „ივერია“-ს : რედაქტორი მიხეილ ქავთარაძე და დირექტორი ოთარ პატარიძე;

ეურნალ „გუშაგი“-ს დირექტორი გიორგი წერეთელი;

ეურნალ „მებრძოლი საქართველო“-ს რედკოლეგია კარლო ინასარიძე;

ეურნალ „ჩვენი დროშა“-ს რედკოლეგია ჯაბა ხაბულიანი;

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთელ ბიუროს პრეზიდენტი მამია ბერიშვილი .

პარიზი, 14 ოქტომბერი 1990.

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს გ ა მ ა რ ჯ ე ვ ბ ა

წლებანდელი 28 ოქტომბრის არჩევნები მრავალმხრივ საინტერესო და საყურადღებოა. 1 რაც არ უნდა მოხდეს აწი, იგი მაინც დარჩება გვერდაუვლელ ნიშანსვეტად საქართველოს, ქართველი ერის ისტორიაში. თითქმის შვიდი ათეული წლის სრული პოლიტიკური უუფლებობის შემდეგ ქართველ ხალხს პირველად მიეცა უფლება თავისუფალი პოლიტიკური არჩევანისა და, მიუხედავად მისთვის განგებ შექმნილი ჯოჯოხეთური პირობებისა, მან ძალაუფლება ჩამოართვა კომპარტიას, უცხო დამპყრობლის პარტიას და გადასცა იგი ეროვნული განთავისუფლების მოძრაობის ერთ-ერთ პოლიტიკურ ფორმაციას „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალ საქართველოს“, რომელსაც ლიდერობს მსოფლიოში ცნობილი სამართალ-დამცველი ბატონი ზვიად გამსახურდია.

2. აქა და იქ გაისმის წუწუნნი, გაიგონებ ან წაიკითხავ. სანქციონ
 ველო სნეულია ...

საქართველო დებრესიაშია ...

ქართველები ერთმანეთს არ ინდობენ ...

დღევანდელი ქართველი ქართველს აღარ ჰგავს ...

ღმერთო, შეუდნე ამის მთქმელთ, თუ ეს მათ უცოდინარობით ან
 სიბრყვიით მოსდით, ხოლო თუ ეს წინასწარ განზრახული სისინია,
 ქართველთა შორის უიმედობის გასაღვივებლად, მაშინ ისინი არა-
 ვითარი შეწყნარების ღირსნი არ არიან.

არა! საქართველო სნეული არ არის და არც ქართული სისხლი
 არ გაწყალებულა. ჩვენმა ერმა უმკაცრესი სატანური ომი გამოიარა,
 ეს უთანასწორო ომი გრძელდება, მაგრამ ერთ-ერთ ბრძოლაში, პოლ-
 იტიკურ ბრძოლაში მან ბრწყინვალედ გაიმარჯვა. არჩევნების შემ-
 დგ ეს ცხადია. სირცხვილი იმ ვაი ინტელიგენტს, რომელიც დრო-
 ულად არ ჩაება ბრძოლაში და ახლა კი ვიშვიშებს ...

– რა თქმა უნდა, რომ იყო შეცდომები დაშვებული, მაგრამ არ-
 ცერთი ომი და მით უფრო არცერთი რევოლუცია (ზოგიერთ ჩვენს
 კალმოსანს ავიწყდება, რომ ყოველი განთავისუფლება ომიცაა და
 რევოლუციაც) არც შეუცდომი და და არც უმსხვერპლოდ ჯერ არ
 მომხდარა და ერთგვარი ანარქიაც მისი უნებური, მაგრამ განუშო-
 რებელი თანამგზავრია. როცა შეცდომაზე ვლაპარაკობთ, განსაკუ-
 თრებით მხედველობაში გვაქვს ეროვნული კონგრესისა და უზენაესი
 საბჭოს თითქმის ერთდროული არჩევნები. იმ მომენტიდან, როცა ხე-
 ლისუფლება მრავალპარტიულ თავისუფალ არჩევნებზე დათანხმდა,
 არაოფიციალური ეროვნული კონგრესის არჩევნები სექტემბერ-ოქტო-
 მბისთვის უნდა მოხსნილიყო და ეროვნულ-გამანთავისუფლებელი მო-
 ძრაობის მთელი ძალდონე უზენაეს საბჭოში გასამარჯვებლად უნდა
 წარმართულიყო. ეს ქვეშაირტება თავის დროზე მხოლოდ ზვიად
 გამსახურდიამა და მისმა ერგულმა თანამებრძოლებმა შეიგნეს და
 დროს დაუტარებლად ორ ფრონტზე გააჩაღეს ბრძოლა. მაგრამ ალბათ
 ამ მოულოდნელმა უეცარმა შემობრუნებამ არეულობა და ზოგჯერ
 მტკიცენული შეჯახ-შემოჯახებაც გამოიწვია ყოფილ თანამებრძოლთა
 შორის. ამით გამოწვეული ჭრილობები ჯერაც ყველა არ შეხორცე-
 ბულა. იმედია, რომ დრო, ეს უებარი მალამო, მას მოაშუშებს.

საბედნიეროდ, საბოლოოდ პოლიტიკური ბრძოლა მწყობრად წა-
 რიმართა, არჩევნები მშვიდ ნორმალურ ვითარებაში ჩატარდა და

რამდენადაც ეს ჩვენთვის ცნობილია, არავისაგან საჩივარს ადგილზე ხმების მიცემის დროს უწესო მოქმედებაზე, ადგილი არ ჰქონებია. ამას ეროვ. კონგრესის გონივრულ გადაწყვეტილებასაც უნდა ვუმაღლოდეთ, რომ მან უზენაეს საბჭოს არჩევნებს ბოიკოტი არ გამოუტყდა.

3 ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ამომრჩეველბმა საერთოდ დიდი პოლიტიკური სიბრძნე გამოიჩინეს იმით, რომ ხმები არ დაფანტეს, არამედ ერთ მტკიცედ შეკრულ პოლიტიკურ ფორმაციაზე მოუყარეს თავი და მით შესაძლებელი გახადეს საქართველოს არაკომუნისტური ხელისუფლების სტაბილურობა, რასაც კარდინალური მნიშვნელობა აქვს ამჟამად, როცა იწყება ნამდვილი ბრძოლა ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობისა და დემოკრატიისათვის. ქართველმა ხალხმა აირჩია ამ ბრძოლის ხელმძღვანელი, ის გახლავთ ბატონი ზვიად გამსახურდია. ხალხის სიბრძნე ამბობს: „ხმა ღვთისა, ხმა ერისაო“, რაც ყველა ქართველს გვაგაღდებულებს, განურჩევლად ჩვენი პირადი განწყობილებისა მისი პიროვნებისადმი, ვიყოთ მის განკარგულებაში, მას ხელი არ შეგვუშალოთ, განსაკუთრებით გარეშე მტერთან ბრძოლის საქმეში.

4. ქართველი კომპარტიელების ბედი ჯერჯერობით ბუნდოვანია.

14 ნოემბრიდან დაწყებული ქართული გაზეთ „კომუნისტიც“ კი აღარ არსებობს. მას „ახალი საქართველო“ ეწოდება, რაც თავისთავად ბევრის მეტყველია. მალე გაიმართება არჩევნების წინ შეწყვეტილი ქართველი კომუნისტების ყრილობის გაგრძელება, რომელიც ალბათ სიცხადეს შეიტანს ამ პარტიის ყოფნა-არყოფნის საკითხში. ჩვენი საახალწლო სურვილი კი იქნება იგივე, რაც მწერალ თამაზ წიგწვიადისა, რომ: „საქართველოს მთელი ტერიტორია უკომუნისტებო ზონად გამოცხადდეს“.

5. და ბოლოს, ეროვნულ კონგრესსა და მრგვალ მაგიდას ერთი და იგივე ამომრჩეველები ჰყავთ და მათი ოპოზიციურობა, ურთიერთდაპირისპირება არაბუნებრივია და შეუძლებელია, სიცოცხლის უნარიანი დარჩეს. ყოველ შემთხვევაში დატული უნდა იქნეს შემდეგი:

დემოკრატიული წესი და რიგი მოითხოვს, რომ პარლამენტში არჩეულ უმრავლესობას, რომელსაც აკისრია ქვეყნის მართვა-გამგეობა, სულ ცოტა ექვსი თვის და ხშირად ერთი წლის განმავლობაშიც, რომელსაც სამოქალაქო თანხმობის პერიოდს უწოდებენ, ოპოზიცია აქტიურ ბრძოლას არ უტყდადებს.

ენციკლოპედია

არც მთავრობას არა აქვს უფლება, რაიმე ისეთ დათმობას წარმოადგინოს, რაც მან მის ამომრჩევლებს დაჰპირდა და რისთვისაც ის ხალხმა აირჩია. ამ თვალსაზრისით, ბნ ირაკლი წერეთლის განცხადება, 18 ნოემბრის თარიღით, რომელშიც ის დაუყოვნებლივ მოლაპარაკებას მოითხოვს ეროვნული კონგრესისა და უზენასი საბჭოს წარმომადგენლებს შორის და თან შეთანხმების პირობებსაც აყენებს, ძალიან ნაადრევად მიგვაჩნია. მერედა არ უნდა შეეცქნათ ორხელისუფლიანობის ატმოსფერო. ეს იქნება ყველაზე უფრო დამლუბველი ჩვენი სამშობლოსათვის, რომელიც, დარწმუნებული ვარ, ყველას უსაზმნოთ გიყვართ და მზად ხართ მას თავი შესწიროთ.

გ უ შ ა გ ი

*** *** ***

პ ლ ე ს ი ნ კ ი ს ხ ე ლ შ ე კ რ უ ლ ე ბ ი ს
კ ო ნ ფ ე რ ე ნ ც ი ა პ ა რ ი ზ შ ი

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის კონფერენცია ჩატარდა პარიზში, 19 და 20 ნოემბერს, რომლის შემდეგაც საფრანგეთის პრეზიდენტმა, ბნმა ფრანსუა მიტერანმა განაცხადა: „...ევროპაში მტერი აღარ არისო“. მიუხედავად ამისა, საქმეში ჩახედული კომენტატორები აღნიშნავენ, რომ ბირთვული და კლასიკური ომის მუქარა არცერთი ბანაკის მხრიდან არ შესუსტებულაო.

პარიზის კონფერენციაში ერთით ნაკლები სახელმწიფო მონაწილეობდა. ეს იყო გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა, რომელიც ახლახანს შეუერთდა მოძმე ფედერალურ გერმანიას. კონფერენციაზე სპარსეთის ყურის კრიზისით უფრო იყვენ დაინტერესებულნი, ვიდრე საბჭოთა კავშირის ხალხების თავისუფლებით. საფრანგეთის მთავრობამ, რომელსაც არასოდეს უცვნია ბალტიის ქვეყნების ანექსია სტალინის მთავრობის მიერ, შეეცადა უკანა კარებიდან, საკუთარი სტუმრების სახით, შემოეპარებია ლიტვა, ლატვია, ესტონეთის წარმომადგენლები, მაგრამ, უკაცრავად, გორბაჩოვმა მყისვე შენიშნა და მასპინძელს მოსთხოვა, „მისთვის არასასურველი სტუმრები განერიდებია“. ამ ინციდენტმა ზოგიერთი ფრანგის გულისწყრომა გამოიწვია. აქ გთავაზობთ ცნობილი პოლიტოლოგის ალენ ბეზანსონის კრიტიკულ წერილს: „ს ი ს ა ძ ა გ ლ ე“

„საფრანგეთმა, რომელსაც არასოდეს უცენია სტალინის ბალტიის ქვეყნების ანექსია, მოიპატივა ევროპის ეს სახელმწიფოები კონფერენციაზე დასასწრებლად, მაგრამ, 19-ში ფრანსუა მიტერანს ესაუბრა გორბაჩოვი და ლიტვა, ლატვია, ესტონეთის წარმომადგენლებს სთხოვეს დარბაზიდან გასვლა... ერთი სიტყვით, ისინი უსირცხვილოდ იყვენ გარეთ გაყრილნი საფრანგეთის მიერ, რომლის სტუმრებიც ისინი იყვენ. გორბაჩოვმა:

1. აიძულა რა მიტერანი, ის თავიდანვე იქცევა როგორც „ევროპის საერთო სახლის“ პატრონი.
2. ჩაადენია რა სისაძაგლე საფრანგეთის პრეზიდენტს, ის მას ასუსტებს და მით მას ამზადებს ახალი დათმობებისათვის. ესაა კომუნისტური პოლიტიკის ნაცადი მეთოდი: მოწინააღმდეგის, რომლის დამორჩილებაც სურთ, წასახდენად.
3. ამზადებს მოსკოვ-პარიზის ღერძს. მან გერმანიის წინააღმდეგ უკვე შექმნა მოსკოვ-ვარშავის ღერძი, და გერმანიის გაერთიანების საფასურში მოსკოვ-ბერლინის ღერძი. პარიზ-მოსკოვის ღერძი, რომელიც უკვე სრულად მოქმედებს სპარსეთის ყურის საკითხში, წამგებიანია საფრანგეთისთვის ყოველმხრივ. მას არავითარი სარგებლობის მოტანა არ შეუძლია, გარდა თავმოყვარეობის დაკმაყოფილებისა, მაგრამ ის მით უფრო დაფასებულია ჩვენი პოლიტიკური კლასის მიერ, რაც უფრო დუყუა.
4. მას შემდეგ, რაც მილიარდობით სესხი მიიღო მიტერანისგან, ფრანგ ბევარის გადამხდელთა ხარჯზე, ის მიტერანისგან პოლიტიკურ სამსახურსაც ღებულობს, თავდებისას საბჭოთა იმპერიის ერთობისა, ეს იმ მომენტში, როცა გორბაჩოვი თავს ნებას აძლევს გაანადგუროს ტყვე ერთა გამანათავისუფლებელი მოძრაობები.

ი მ პ ე რ ი ა

გორბაჩოვის, სხვათა შორის, ისევე როგორც ელცინის, მთავარი მიზანია იმპერიის შენარჩუნება. მას სურს, დასავლეთლები დააჯეროს, რომ ეს არის რეფორმების პირობა. სწორედ ამის წინააღმდეგ კი არის მართალი. მანამ სსრკ იარსებებს იმპერიის ფორმით, მას უნდა გააჩნდეს მისი იმპერიალიზმის საშუალებებიც. ეს საშუალებანი სადამსჯელოა და ისინი შეუთავსებელნი არიან რაიმე სერიოზულ რეფორმებთან და მუქარას წარმოადგენენ მთელი ევროპისათვის, რადგანაც იმპერიული ნაგებობა სულ უნდა ფართოვდებოდეს, იმისთვის რომ თავად განმტკიცდეს. ბალტიელთა მიმართ სა-

საბედნიეროდ ჩვენდა, აკაკი წერეთლის პოეზიატ, როდ გასაგონი“ ხმათა გამაგრძელებელი და მოჭირნახულეა. აბა, რომელი ქართული მამულიშვილის გული არ შეტოკებულა აკაკის „სულიკოს“, „განთიადის“, თორნიკე ერისთავის“, „პატარა კახის“, „ძირს მთავრობავ, უსამართლო“-ს კითხვისას? ვის არ უგრძენია დიდი მგოსნის „ხანჯლით“ მოფენილი ათინათები სასოებისა, რომელიც ასე დამატყვევებლად გვათბობს და გველამუნება, როგორც ჩვენი საყვარელი დედა-მზეს დაუშრეტელი ენერგია? ანდა ვის არ წარმოუთქვამს ლოცვით, ბუტბუტით ეს რაღაც გიჟური სიყვარულით სამშობლოზე დაწერილი საგალობელი:

„არც მყვარებია, არც მიყვარს,
არც მდომებია, არც მინდა,
არც მწამებია, არცა მწამს
შენს გარდა კიდევ სხვა წმინდა!“

ამგვარი პატრიოტიზმია აკაკი წერეთლისათვის ნამდვილი

„Ars poetique“

*

* *

ქართულ პოეზიაში ერთი, შეიძლება ითქვას, ერთადერთი და პირველთაგანია აკაკი წერეთელი, რომელმაც სათავე დაუდო და ხორცი შეასხა ორი საყვარელი სიტყვის: „სამშობლოსა“ და „სატრდოს“ პოეტიზირებულ იდენტიურობას; მან გააიგივა ეს ორი სახელი ერთმანეთთან და პოეზიის მაღალ რეგისტრში აიყვანა ისინი. ამიტომაცაა, რომ ასე მგზნებარებით მღეროდნენ და მღერიან „სულიკოს“, „ციცინათელას“, „აღმართ-აღმართს“. ოპ, როგორ გაისმის დღესაც ეს სიმღერები, დები იშხნელების მიერ შესრულებულნი:

„მშვენიერო, შენ გეტრფი
შენი მონა, ერთგული!
შენთვის სულდგმულს, შენგანვე
შენთვის მიძგერს ეს გული!“

მეგულები ციხეში,

ცხრაკლიტულში მჯდომარე ...
 შეთვისებას გიპირებს
 გაიძვერა მოყვარე!“

აბა, ვინ არ განიცდის ამ დროს, ამ დამატკობელი ჰანგების მოსმენისას რაღაც ახლობელს, მაგრამ ტრაგიულს, რაღაც ხალასს, მაგრამ მკმუნვარეს, რაღაც საოცნებოს, მაგრამ აწ უკვე შორს, მიუწვდომელ ალაგს მკვენსარეს, რომელიც ახლა საკანშია გამოკეტილი?

მაგრამ მარტო ვაება და წუწუნნი რას არგებს სატრფოს დამკარგველს! – მღერიან დები იშხნელები, მღერიან რაღაცნაირი მათრობელა ხმითა და იმედით:

„გაუმაგრდი განსაცდელს,
 აიტანე ტყვეობა!
 გშენის ნესტან - დარეჯნის
 მაგალითი ... მზეობა“.

აი, ასეა გაიდვალელებული აკაკი წერეთლის პოეზიაში სამშობლო და სატრფო ერთმანეთთან; ასეა გადაჯაჭვული ეს ორი საოცნებო სახელი ურთი-ერთ კავშირში, როგორც ჩვენი პოეტის მჩქეფარე ბედის მდინარება – მის „ობოლ - მწირ“ ჩანგთან.

შეიძლება ითქვას, ამ მხრივ, აკაკის პოეზია ერთგვარ ნათესაურ კავშირში იმყოფება ებრაელთა მეფის –სოლომონის ბრწყინვალე „ქებათა - ქებასთან“. როგორც აქ, ასევე აკაკი წერეთელთანაც ვერ ვიტყვი, სად იწყება ნამდვილი სატრფიალო ღირიკით გატაცება და სად უდევს სამანი და ასპარეზი პატრიოტული მოტივის ელვარებას. მხოლოდ ერთი განსხვავებით: მსოფლიო ლიტერატურის შედეგად პასტორალის „ქებათა-ქების“ ცალკეულ პასაჟებში ცხადლივ სჩანს ხორციელი სიყვარულის, ვნებიანობისა და ეროტიზმის აშკარა სცენები. ყოველივე ამან საბაბი მისცა ებრაული ლიტერატურის ისტორიკოსებს, რომ ზემორე ნაწარმოები რომანად ელიარებიათ, ხოლო თეოლოგები ქვეშეცნულად აიგივებენ ერთმანეთთან ამ გიჟურ ტრფიალს იერუსალიმის და სულამითის მიმართ. და ეს დიდი ხნის ლიტერატურული პაექრობა დღესაც გრძელდება.

*

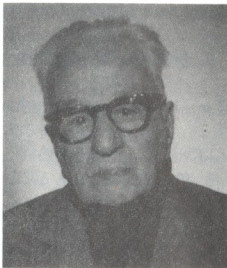
* *

დაგულ მოქცევას მალული მიზეზი, ესაა ის შიში, რომელსაც იქვე
ეგს ჩვენში ეს იმპერია, ერთსა და იმავე დროს თავხედრიცა და
მათხოვარიც. თუმცა მისთვის რომ წინააღმდეგობა გაგვეწია, ჩვენ
ამის გამო არავითარი საშიშროება არ მოგველოდა. აღმოსავლეთში
ეს ყველამ შეიგნო. გვესიამოვნებოდა, რომ ჩვენს პოლიტიკურ კლ-
ასსაც გაეკეთებია ცოტადენი ძალისხმევა ამის გასაგებად.

(გაზეთი „ლე ფიგარო“ 1990 წ. 22 ნოემბერი)

ს ა მ გ ლ ო ვ ი ა რ ო კ უ თ ხ ე

ბატონ გიორგი ნაკაშიძესთან გამოთხოვების სიტყვა

პატივცემულო ბატონო გიორგი, ჩვენო
მამა და მასწავლებლო! ამ დილით გა-
ვიგე თქვენი გარდაცვალების ამბავი,
რომელიც ძალზე სამწუხარო იყო როგ-
ორც ჩემთვის პირადად, ისე ჩემი ოჯ-
ახისთვის. ამ წუთში კი როგორც პი-
რადად მე, ისე მთელი ჩვენი ქართული
სათვისტომოს საზოგადოება და თქვენი
საყვარელი ნაცნობ-მეგობრები გეთხოვე-
ბით და ღმერთს ვავედრებთ თქვენს
სულს და განისვენებდეთ ამ დალოცვილ

ამერიკის მიწაში.

ჩვენო საყვარელო პატივცემულო გიორგი, თქვენ იყავით დიდი პა-
ტრიოტი, ყოველთვის საქ.-ის მებრძოლი და მასზე მზრუნველი. ჭა-
ბუკობიდან ღრმა მოხუცებამდე თქვენ იბრძოდით იმ უსამართლობის
წინააღმდეგ, რომლის მსხვერპლი იყო ჩვენი საყვარელი სამშობლო.
დღესაც დავიწყებული არ არის ის თქვენი მჭუხარე გამოსვლები, მო-
წოდებები თბილისის სტუდენტ-ახალგაზრდობისადმი, უხეშ, უცხო და-
მპყრობელთა წინააღმდეგ. თქვენი მგზნებარე სიტყვები ადაგზნებდენ,
ბრძოლისა და გამარჯვებისაკენ მოუხმობდენ მამულიშვილებს. ამიტო-
მაც იყო, რომ ვერაგმა მტერმა თქვენ დაგატუსაღათ და სამშობლო-
დან უცხოეთში გადმოგასახლათ.

უცხოეთიდანაც თქვენ სამშობლოს განთავისუფლებისათვის ბრძოლა
ერთი წუთითაც არ შევიწყვეტიათ, თქვენი ხანგრძლივი ცხოვრების

მანძილზე. თქვენი ომანიანი სიტყვით ამხნევებდით სამშობლოდან გადმოხვეწილ თანამემამულეებს, პოლიტიკურად, იურიდიულად ასაბუთებდით საქართველოს უფლებებს, იცავდით და ზრუნავდით, რომ შთამომავლობისათვის უკლებლად შენახულიყო სახელმწიფო არქივი.

ძვირფასო ბატონო გიორგი, თქვენ ვერ მოესწარით თქვენი სამართლიანი ბრძოლის დაგვირგვინებას, მაგრამ თქვენი ბრძოლა გრძელდება, თქვენი მემკვიდრე ახალგაზრდობა იქ, სამშობლოში იბრძვის მედგრად, რაც თქვენი იდეების გამარჯვების საწინდარია. საქართველო იქნება თავისუფალი და მისთვის თავდადებულთა შორის თქვენი სახელიც იქნება დაუფიწყარი. ჩვენ კი, შენი მეგობრები და თანამემამულენი. ძვირფასო გიორგი, უზომო მწუხარებით გემშვიდობებით. საუკუნო იყოს ხსენება შენი ამ ქვეყნად და სასუფეველი დაგიმკვიდრდეთ იმ სოფლად. მშვიდობით.

გიორგი მორალიშვილი

მ წ უ ხ ა რ ე ბ ი თ ვ ა უ წ ყ ე ბ თ ს ა ზ ო გ ა დ ო ე ბ ა ს :

წელს ოც აბრისს ქ. კარაკასში (ვენეცუელა) 75 წლის ასაკში გარდაიცვალა ვალოდია ლორია (დაბადებით კიკალიშვილი), გეგეჰკორის რაიონიდან. დაიკრძალა ადგილობრივად.

წელს სამ აგვისტოს, პარიზში, უეცრად, ხანდაზმული გარდაიცვალა ვალენტი (კიტა) რიჟამაძე. დაიკრძალა ლევილში.

წელს პირველ ნოემბერს ღრმად მოხუცებული, ლომას დე ზამორაში (ბუენოს აირესის პროვინცია, არგენტინა), გარდაიცვალა ქიმიის მეცნიერებათა დოქტორი ლეონიდე (ლეო) ქეიშვილი. ადგილზე დაიკრძალა დროებით და ანდერძის მიხედვით გადასვენდება სამშობლოში.

წელს ოთხ ნოემბერს, ქ. კლამარში (პარიზის გარეუბანი) გარდაიცვალა ქ-ნი ნინა ჩერბაკოვი, დაბადებული მაჩაბელი. დაიკრძალა კლამარის კომუნალურ სასაფლაოზე.

წელს ექვს ნოემბერს, კალიფორნიიდან სულ ახლად დაბრუნებულ, თბილისში გარდაიცვალა 94 წლის ასაკში, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის შეფიცულთა რაზმის უკანასკნელი წევრი ალექსანდრე სულხანიშვილი.

და სამძიმარს ვუცხადებთ მათ ქირისუფალთ.

*** **

წლეგანდელ ოქტომბრის უკანასკნელ მღელვარე დღეებში სამშობლოში გარდაიცვალა 95 წლის ასაკში, ცისფერყანწელთა ორდენის წევრი, პოეტი კოლაუ ნადირაძე.

წელს 26 ნოემბერს უეცრად, გულის სიგანიერით გარდაიცვალა ცნობილი ფილოსოფოსი მერაბ მამარდაშვილი.

*** **

ი ა ს ო ნ ი ო რ დ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს გადასაფლავება

როგორც ჩვენმა მკითხველმა იცის (იხ. „გუშაგი“ № 6 ივლისი 1985) იასონ იორდანიშვილი მკვდარი ნახა მის ბინაზე და როგორც უპატრონო ქ. ბელფორის კომუნამ დაასაფლავა ხუთი წლის ვადიან კონცესიით. განსვენებულის გულშემატკივრებმა შევაგროვეთ მცირედი თანხა—3 694,55 ფრანკი (სია გამოცხადებულია „გუშაგი“ №7-ში). თანხა მაშინათვე გადაეცა ჩვენი პარიზის ქართ. სათვისტომოს გამგეობას, რომელმაც პირობა მოგვცა გადასაფლავების. წელს 26 ოქტომბერს ი. იორდანიშვილის ნეშტი გადასაფლავდა იმავე ბელვიუს სასაფლაოზე. საფლავის კონცესია ამჟამად 30 წლითაა. იგი დაჯდა 6.522,99 ფრანკი. განსხვავება დღეის ჩვენმა სათვისტომოს გამგეობამ. კონცესია აღებულია გამგეობის სახელზე და ცნობებისთვისაც უნდა მიმართოთ მას, კერძოდ მის მოლარეს, ბ-ნ რუიმონ ბენარს.

გუშაგი

ბ-ნ გიორგი წერეთელს,

დაპირების და წესის მიხედვით, გთხოვთ, რომ ჩემი ეს წერილი თქვენს ჟურნალ გუშაგში მოათავსოთ.

წინასწარი მადლობით, ვიქტორ ხომერიკი

გუშაგის №22 ში წაეკითხე თქვენი წერილი, სათაურით: „გრიგოლ რობაქიძეს ფონდი?“ სადაც თქვენ პირადად მახსენებთ ერთგვარ დაცივნის ტონით და შემცდარ ინფორმაციით; რადგან თქვენ ჩემ საქართველოში მოგზაურობას ეხებით, უნდა იცოდეთ, რომ სამშობლოში გავემგზავრე საკუთარ ხარჯზე, ჩემი ნათესავის მიწვევით. ამას თვით თქვენ მიერ ნახსენები გაზეთებიც კი ამოწმებენ, მაგრამ თქვენ

რატომლაც არჩიეთ ფონდის მიერ მიწვევის ვარიანტი. რაც შეეხება „გრიგოლ რობაქიძის ფონდს“ — თუმცა მე მისი წევრი არ ვახლავარ, დიდი სიმპატიით ვესალმები მას და მის მაგვარ ორგანიზაციებს და ვისურვებ რომ მუშაობას მოეტანოს სასარგებლო ნაყოფი ჩვენი ხალხის და სამშობლოს საკეთილდღეოდ.

საყურადღებოა, რომ თქვენ სავსებით უგულვებელყოფთ იმ საოცარ მიღებას, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ჩემს იქ ჩასვლისას; 69 წლის მანძილზე დაგუბებულ სიყვარულს, ქართველმა ხალხმა იგივე სიყვარულით უპასუხა, მიმიღო აღტაცებით, დიდებით, სიხარულით, მღელვარე გრძობებით, ზოგჯერ აცრემლებული თვალებით, წარსულის მოგონებით, გაღებულ მსხვერპლის ხსენებით, მომავლის იმედით. ასეთმა დახვედრამ კიდევ უფრო მეტად, თუ კი ეს შესაძლოა, შემაყვარა ჩვენი ხალხი, რომელსაც დიდი სიყვარულით ვეამბორები და უღრმეს მადლობას ვუთვლი. სრულიად დარწმუნებული ვარ, რომ ასეთი პატივისცემა მარტო მე არ მეკუთვნოდა, რომ ეს ეხებოდა ჩვენ დაღუპულ თანამემამულეებს და მთელ ქართველ გადახვეწილებს, რომელთა შორის, ალბათ, თქვენც კი ითვლებოდით. სავალალოა, რომ ასეთმა ამბავმა თქვენს გონებაში უადგილო ირონიის მეტი ვერაფერი სხვა გამოიწვია!

კეთილშობილური ქართული საღამით,

ვიქტორ ხომერიკი. პარიზი, 17. XI. 1990

*

პასუხის პასუხად,

იმ ჩემს მითითებულ წერილში ინფორმაციის არავითარ დამახინჯებას ჩემს მხრით ადგილი არ აქვს, თუ თვით ინფორმაცია მცდარია, მაშინ გაზეთ „კომუნისტს“ უნდა მიმართოთ, საიდანაც ის ინფორმაცია მოდის. არც „ვარიანტს“ ჰქონებია იქ ადგილი, რადგანაც იქ ნათქვამია, რომ თქვენ ნათესავებმა და ე. წ. გრ. რობაქიძის ფონდმა მიგიწვიათ. მე, რა თქმა უნდა, პირველის საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს და არც კომენტარი გამიკეთებია, ხოლო „ფონდით“ მიწვევა ნიშნავდა ხელისუფლების, რომელსაც ჩვენ საოკუპაციოს ვუწოდებთ, მიერ მიწვევას და მე ის ძალიან არ მომეწონა სწორედ იმიტომ, რომ,

როგორც თქვენ თვითონვე ამბობთ, თქვენ სამშობლოში დაბრუნდეს, როგორც ეროვნული ემიგრაციის წარმომადგენელი და არა, როგორც დანიელ სიბაშვილისა და რამაზ პაპუაშვილის, რომლებსაც გრ. რობაქიძის ფონდი დაუთარსებიათ პარიზში.

მე ერთგული ვარ ჩვენი სათვისტომოს იმ დადგენილების, რომ არ ვითანამშრომლოთ არავითარ საბჭოთა წარმომადგენლობასთან, კერძოდ „უცხოეთში მცხოვრებ თანამემამულეებთან კულტურულ კავშირთან“. მე მგონია, მისი წესდების მიხედვით, არც უნდა ვცდებოდე, რომ გრ. რობაქიძის ფონდი იმ კომიტეტის „პერესტროიკული“ სახეცვლილება იყო. ახლა, ჩემო, სხვა მდგომარეობაა: არჩევნების შემდეგ საქართველოს ჰყავს მის მიერ არჩეული ხელისუფლება. ახლა თუ ჩვენ ეს მთავრობა ჩვენთან ურთიერთობას მოინდომებს, ჩვენ ორივე ხელით უნდა მივეგებოთ, მაგრამ ნურც იმას წარმოვიდგენთ, თითქოს საქართველო უკვე განთავისუფლებული იყოს.

ამის თქმა მე თქვენთვის არც უნდა მჭირდებოდეს. მე თქვენ 1942 წლის ბოლოდან ვიცნობთ, ვიცნობ თქვენს ძლიერ და სუსტ მხარეებს. თქვენზე დიდ გავლენას ახდენს სადღეგრძელოები და პოლიტიკური სისპეტაკე ნაკლებად ვზიზღავთ. ამაზე მეტს აღარას გეტყვით. მე კვლავაც ვრჩები, თქვენი

გიორგი წერეთელი

*** **

ჩ ვ ე ნ ი ფ ო ნ დ ი (ფრანგულ ფრანკებში)

გიორგი მორალიშვილი	238	გიორგი ყოყოჩაშვილი	200
ირაკლი ოთხმეზური	324	სანდრო მესხი	447
ავთანდილ ფარჯანაძე	1000	ქეთო ბარბოვი-შედო	400
ზოსიმე ჯიშკარიანი	200	მილო ზურაბიშვილი	500
შვეციის ქართ. საზოგადოება	200	ლდა დემურია	200
მირიან მელუა	200	დიმიტრი გოგიშვილი	129
ელზა ცომაია	467	დავით თორაძე	1000
ვილი (ილი) ემუხვარი	150	კოტეკა როსსი	500
ჟორჟ ფაშალიშვილი	100	შალვა ცინცაძე	70
ექვთიმე ენდელაძე	755		

ჯ ა მ ი 7. 080

ქ რ ო ნ ი კ ა

ავვისტოს აჯანყების 66 წლისთავი.

გაუთვალისწინებლობა, მოუმზადებლობა აი, რით ხასიათდებოდა ჩვენი წლებანდელი ტრადიციული შეკრება ლევილში ავვისტოს აჯანყების საპატივცემოდ, რომელიც ძალიან დაგვიანებით, 23 სექტემბერს შესდგა. ხანგრძლივი გვალვის შემდეგ, ამინდი ნოტიო და გრილი იყო. ბუნებაც თითქოს დასტიროდა აჯანყების მამაც მონაწილეთა საფლავებს, რომლებსაც, მამა მეთოდოსის ლოცვა-კურთხევით და საკმევლის კმევის წინ გამძღვარებით, გალობითა და ლიტანიობით ჩამოვეუარეთ. განსაკუთრებით ხანგრძლივად შეჩერდა პროცესია ამ აჯანყების გმირის ქაიხოსრო (ქაქუცა) ჩოლოყაშვილის საფლავთან. მომენტი განსაკუთრებულად ამალეულებელი იყო იმიტომაც, რომ საფლავის წინ გაშეშებულივით იდგა ქაქუცას შვილის შვილიშვილი-**გ უ რ ი ხ უ ნ წ ა რ ი ა**, რომელიც, მეგობრებთან ერთად, ჩამოსული იყო სახელოვანი წინაპრის სამშობლოში წასასვენებლად. სასაფლაოზე ლოცვის შემდეგ, ქართულ მამულში გაიმართა სადილობა, რომლის განმავლობაში სიტყვები წარმოსთქვეს გამგებობის თავმჯდომარე სერჟ მელიაევამ და ჩვენი საზოგადოების სხვა წევრებმა. საქართველოდან მოსულთაგან ილაპარაკა ბატონმა გური ხუნწარიამ, რომელიც უკმაყოფილებას არ ფარავდა, რომ პაპის წასვენებაზე უარს ეუბნეოდენ. რასაკვირველია, აქვე იყვენ ბ-ნ გურის თანმხლები ქრისტიანულ-დემოკრატიული პარტიის აქტივისტები: ქეთევან წიქორიძე, ზვიად დოლიძე, ლევან ურუშაძე, გია ნაცვლიშვილი და შალვა ვასაძეც ისინი შესანიშნავი ახალგაზრდები იყვენ და ჩვენ სინანულით დავემშვიდობეთ.

*

ქართველი ღირიქორის - **ჯ ა ნ ს უ ლ კ ა ხ ი ძ ი ს ა**ღიარება

4 და 5 ოქტომბერს, პარიზის მუსიკალური საზოგადოების სასახარულოდ, სალ-პლეიელის თეატრში გაიმართა პარიზის ორკესტრის დიდი კონცერტი, რომლის პროგრამაში იყო შუმანის კონცერტო და შესტაკოვიჩის სიმფონია, შუმანის კონცერტოში პიანინოს პარტიას ასრულებდა მსოფლიოში ცნობილი ესპანელი პიანისტი ქალბატონი **ალისია ლა როშა**, ხოლო ორკესტრს ღირიქორობდა თბილისის ოპერის და მისი ორკესტრის დირექტორი ბატონი **ჯანსუღ კახიძე**, რომელიც პირველად გამოდიოდა პარიზელთა წინაშე. ესპანელ პიანისტს, როგორც მოსალოდნელი იყო, დიდი მოწონება და ტრიუმფი ხვდა

ენციკლოპედია

წილად პირველ განყოფილებაში, ქართველ დოქტორს დაეკავებინა და დაეკავებინა და მიმოქცევაში უკვე დადებითი შთაბეჭდილება მოახდინა დარბაზზე, მაგრამ ნამდვილი და უზიარო ტრიუმფი მას მეორე ნაწილში ხვდა, შესტაკოვიჩის მეხუთე სიმფონიის დირიჟორობაში, რომლის განმავლობაში არა მარტო დირიჟორის წკებლი, არამედ მთელი სხეულიც ტოკავდა და ეღერდა, რაც ორკესტრზე საკუთარი შესაძლებლობის გადამლახავ ძალად მოქმედებდა... და როცა დამთავრდა დარბაზში მართლაც სპონტანური ზეიმი გაუმართა დირიჟორს. მეორე დღის გაზეთები ერთხმად აღნიშნავენ „ქართველი“ დირიჟორის გამარჯვებას, რომელმაც პარიზელებს მათი ორკესტრი აპოვნია. ბატონი ჯანსუღის გამარჯვება ქართული სადირიჟორო კლასის გამარჯვებაცაა, ასე გვგონია ჩვენ.

*

საქართველოს რაგბის გუნდი პარიზში.

საქართველოს რაგბის გუნდი წელს პირველად მონაწილეობდა ქ. ბაიონში გამართულ ტურნეში, რომელშიც 16 ძლიერი გუნდი იბრძოდა პირველობისათვის. ქართველებმა აქ თავი საკმაოდ კარგად დაიკვეს, რადგანაც მემვიდე ადგილზე გამოვიდნენ. გუნდმა პარიზშიაც გამოიარა, 23 და 26 ოქტომბერს მეგობრული მატჩები ჩაატარა და ძალიან დიდი ანგარიშით მოუგო ორივეჯერ ფრანგ მასპინძლებს (26 X 6, 26 X 3) ფრანგული სპორტის გაზეთი ამის შესახებ წერდნენ: ქართველებმა რაგბის გაკვეთილი ჩაუტარეს ფრანგ რაგბიერებსო. ქართველების კუნთების ტონუსი შესამჩნევლად მაღალი იყო. მართლაც, ქართველი ბიჭები ახოვანნი, წარმოსადგენი და დაკუნთულნი ჩანდნენ. ისინი ლევილის სასაფლაოსა და ქართულ მამულსაც ესტუმრნენ. ლხინშიაც იგივე ცხოველყოფილება გამოამჟღავნეს, როგორც ოვალურ ბურთის თამაშში. აი მათი სახელი და გვარებიც: დავით კილასონია (უფროსი მწვრთნელი), თემურ ბენდი-აშვილი (მწვრთნელი), დუგლას კავთელაშვილი (მწვრთნელი), მურად თოფურიძე (გუნდის უფროსი), გოჩა აბაშიძე (საქ. მსაჯთა კოლეჯის თავმჯდომარე), რომა ღვინიაშვილი (სსრკ რაგბის პრეზიდენტის წევრი), ნოდარ ჩაჩანიძე (საქ. რაგბის კავშირის წევრი), თამაზ ბერიკაშვილი (ქუთაისის რაგბის ფედერაციის თავ-რე), მოთამაშენი: ნუგზარ ძაგნიძე (გუნდის თავი), ალექო ხვედელიძე, ლაშა ჩიქვინიძე, მერაბ ბესელია, გიორგი ღვინიაშვილი, კახა მაჩიტაძე, ზურაბ კიკაჩიშვილი, დათო ვართანიანი, ვია გიუნაშვილი, თემურ ნარიმა-

ნიძე, ვია რაფავა, ბადრი მექვაბიშვილი, კახა გიუნაშვილი, ვინოკოშვილი, კა გაგნიძე, ზურაბ რეხვიაშვილი, ნუგზარ მგელაძე, პაატა ტყაპლაძე, დათო ღუღუშაური, შავლეგ ჯანელიძე, თამაზ ფხაკაძე, ზვიად ლიპარტილანი, ნურბეკ ხუაზე, რეზო ჯაფარაშვილი, მერაბ მარჯანიშვილი, ლაშა ვაშაძე, დათო ჩავლეიშვილი.

*

საერთაშორისო სამეცნიერო სიმპოზიუმი საქართველოზე.

„აღმოსავლეთის ქრისტიანების რწმენა და ტრადიციები“-ს პოპულარიულ გადაცემებს არსებობის 25 წელი შეუსრულდა. ამასთან დაკავშირებით, გადაცემის პროდუქტორმა ბნმა უერარ სტეფანესკომ პარიზში გამართა საერთაშორისო სამეცნიერო სიმპოზიუმი 15 ნოემბრიდან 6 დეკემბრამდე, მიძღვნილი ბიზანტიისა და აღმოსავლეთის ქრისტიან ერებისადმი. ერთი დღე—28 ნოემბერი მთლიანად მიეძღვნა საქართველოს. მას თავმჯდომარეობდა ქალბატონი ელენ კარერ დ'ანკოსი, პროფესორი და მწერალი, მოხსენებები გააკეთეს: პროფ. გიორგი შარაშიძე (აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი): „ქრისტიანული რელიგიის სათავეები“, პროფესორი გასტონ ბუაჩიძე (თბილისის უნივერსიტეტი): „შოთა რუსთაველი და კრეტიენ დე ტრუა“, პროფესორი ჟან-პიერ მაჰე: ქართული აპოკრიფები კაცობრიობის წარმოშობაზე“, პროფ. ალექსანდრე ალექსიძე (თბილისის უნივერსიტეტიდან): „ბიზანტია და საქართველო“, ქ-ნი ნიკოლ თიერი: „ქართული მონუმენტური ხელოვნება“.

მომხსენებლები შეზღუდული იყვნენ დროში და სჭირდებოდათ ვრცელი თემების შეკუმშვა. სიმპოზიუმმა მაინც საინტერესოდ ჩაიარა და მსმენელებმა არამცირედი ცნობა მიიღეს საქართველოს წარსულზე, მის სარწმუნოებაზე, კულტურაზე და ტრადიციებზე და ეს განსაკუთრებით სასარგებლო და საჭირო იყო საქართველოს დღევანდელ მდგომარეობასთან დაკავშირებით. განსაკუთრებით თბილისელ პროფესორებს არ დავიწყნიათ ეს დაკავშირება.

ახალი გამოცემული წიგნები ფრანგულ ენაზე:

წიგნების ავტორები გახლავთ აქ ნახსენებ სიმპოზიუმის მონაწილეები, ამიტომ აქვე ვაუწყებ ჩვენს მკითხველებს მათ შესახებ. პირველია ქალბატონი ელენე კარერ დ'ანკოსი. მან ცოტა ხნის წინად გამოსცა კიდევ ერთი წიგნი საბჭოთა კავშირზე: „ერთა დიდება“ ანუ „საბჭოთა იმპერიის დასასრული“. წიგნის ტექსტი ოთხას გვერდს შეიცავს და იქ დიდი ადგილი უკავია საქართველოს საერთოდ

და კერძოდ ცხრა აპრილის ამბებსა და მის გავლენას საბჭოთა კავშირის მასშტაბით. ამიტომაც ქართველი მკითხველისათვის ეს წიგნი ორმაგად საინტერესოა. ჩვენს მიზანს არ შეადგენს კომენტარის გაკეთება, არამედ განცხადებას ვაქვეყნებთ.

ფრანგულ ენაზე მეორე ახლად გამოცემული წიგნი გახლავთ ბენ გასტონ ბუაჩიძის მიერ თარგმნილი ვაჟა ფშაველას პოემები, საერთო სათაურით „გველის მკამელი“ (*LE MANGEUR DE SERPENT*). წიგნი შემოწმებულია ბენ ბერნარ უტეს მიერ და გამოცემულია საფრანგეთის ორიანტალოსტებისა და მოსკოვის „რადუას“ თანამშრომლობით. ვაჟა ფშაველას გასაცნობად ეს წიგნი განსაკუთრებით ძვირფასი იქნება საფრანგეთში აღზრდილ ჩვენს თანამემამულეთათვის, რომლებიც საკმარისად კარგად ვერ ფლობენ ქართულს.

ე თ ე რ ი

პ ა ე ზ ი ა ს ა კ ვ ე ბ ი ა ს უ ლ ი ს ა

თ ა მ ა რ ა პ ი რ ვ ე ლ ი

მე დავიბადე ვრცელ ბრძოლის ველზედ,
გარშემო მერტყა ცეცხლი და ყინვა,
ჩვიდმეტი შვილი გულში მეხუტა,
საამო იყო იმათი ხილვა.

*

სახელათ მიძღვნეს თამარ პირველი,
ჩვენი დედოფლის სასიყვარულოთ,
ვაიმედებდით ერთიერთმანეთს
ჩვენ საამაყოთ, სასიქადულოთ.

*

სპეტაკი იყო ჩვენი მიზანი,
სურვილი დიდი, სუფთა, ფაქიზი,
შიში და ზარი შორს იყო ჩვენგან,
თითოეულს ჰქონდა ბრძოლის ხალისი.

*

დღეს აღარა მყავს ერის ერთგული,
შეუპოვარი ჩემი გმირები,
მტერს არ დაუთმეს, მთლად შეასრულეს

თავიანთ წმინდა დანაბირები.

*

ამ მძიმე ამბით გულდათუთქული,
ცხარე ცრემლებით იტყვის ქართველი:
„სულის სიმშვიდე მათი იმ ქვეყნად,
სამარადისო უფლის ნათელი“.

უორჟიკა ფაშალიშვილი

დე დ ის ლ ო ც ვ ა

როცა ჩემთან ხარ, გიცქერი,
არ მახსენდება წარსული,
გული ძაფებით მკილია,
ასე შორს რომ ხარ წასული.

ოღონდ შენ კარგად მეყოლე,
სადაც შენ გასურდეს იქ იყავ,
ჭირს მე ჩემთავად ვიტოვებ,
შენ ჩემი ლხინი გაიყავ.

თუმცა რა აზრი აქვს სიმორეს,
ფიქრით ერთ ველზე ვბალახობთ.
გულს გზად და ხიდად გაგიდებ,
სიძნელე რომ გადალახო.

აგსრულებოდეს ოცნება:
მთელი ქვეყანა მოგველოს,
ეს გული მალამოდ გექცეს,
სიცოცხლე თავსშემოგველოს.

1985

შ ე მ ო დ გ ო მ ა ს ო ფ ლ ა დ

ქარი მუქარით დაჰქრის, სისინებს,
ყვითელ ფოთლების მიმოაქვს გროვა.
სტირის ბუნება, სულიც ქვითინებს
და გარეშემო გლოვაა, გლოვა.

ვერ მათბობს ცეცხლი, მე მაინც მცივა.
ხელებს არ მიმკობს პრიალა ლაქი.
ქარი ზუზუნით აწვება კარებს
და საცოდავად ანათებს ჭრაქი.

სევდამ შემიპყრო, ცრემლი მერევა,
ჭრაქიც ნელ-ნელა ბეუტავს და ქრება...
ნუთუ ყველასთვის ასე მძიმეა

ამ ქვეყანაზე მართოდ ცხოვრება?

თ ი ნ ა ჩ ი ქ ო ვ ა ნ ი

ბედნიერი შობა—ახალი წელი ქართველნო!

გუშაგის ეს რვეული ალბათ შობა-ახალი წლის დღეებში მიაღწევს მკითხველებამდე. ჩვენი სურვილია, რომ ის ბედნიერ ფეხზე შემოვიდეს თქვენს შინ და მოგიტანოს ჩვენი მამული-შვილური სალამი.

როგორი იქნება მომავალი წელი? აი კითხვა, რომელსაც ყოველ წლის ბოლოს სვამს ყველა ჩვენგანი და რომელზედაც ამომწურავი და გონიერი პასუხის გაცემა საზოგადოდ შეუძლებელია, მაგრამ ვინაიდან მომავალი აწმყოდან გამოდის, შეიძლება მაინც ერთგვარი მსჯელობა მასზე.

ყოფიერება წონასწორობაზეა დამოკიდებული. სამყაროს წონასწორობა განსაზღვრავს მზის სისტემის წონასწორობასა და ყოფას, მზის სისტემის წონასწორობა — ჩვენი პლანეტისას, დედამიწის წონასწორობა — კაცობრიობისას და ბოლოს კაცობრიობის წონასწორობაზე დიდათაა დამოკიდებული ერთა ბედი, მათი ყოფნა-არყოფნა.

დეტანტი საბჭოთა კავშირსა და დასავლეთის დემოკრატიის შორის, საბჭოთა კავშირის რღვევა—ძნელი მშობიარობა, კომუნისტების ავადმყოფობისგან საბოლოო განკურნება იძლეოდნ შესაძლებლობას გვეწინასწარმეტყველებია ერთა საბოლოო განთავისუფლება-ემანსიპაცია, მათი მშვიდობიანი თანაცხოვრება და საყოველთაო კეთილდღეობა. მაგრამ ერაყის მიერ კუვეიტის დაპყრობამ ეს ვარაუდი გააქარწყლა, ყოველ შემთხვევაში, კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა, საერთაშორისო მდგომარეობა დაძაბა ხელახლა და ეს წელი ისე მთავრდება კიდევ ერთხელ, რომ შეუძლებელია ითქვას, თუ რა მოხდება ახლო მომავალში, კერძოდ 15 იანვრის შემდეგ, როცა ვადა გაუვა გაეროს ულტიმატუმს ერაყის მთავრობისადმი. ვიქონიით მაინც იმედი, რომ კაცობრიობა შეძლებს უომრად და უტირანოდ ცხოვრებას. ხოლო ჩვენი სამშობლოსათვის ვინატრით, რომ 1991

წელს მან აღიდგინოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა პირველ რიგში მკიდრო ურთიერთობის დამყარებას რუსეთთან და შემდეგ ყველა ახლო თუ შორეულ მეზობელთან, სრულუფლებიან ერთა საკაცობრიო ოჯახში მხარგამართულ შესვლასა და დავანებას, ურთიერთის კემმარიტ ქრისტიანულ შემწყნარებლობასა და სიყვარულს

გ უ შ ა გ ი

შ ი ნ ა ა რ ს ი

აკაკი წერეთლის დაბადებიდან 150 წლისთავი

- 1 -7 აკაკის მარგალიტები
- 8 „აკაკი წერეთელი“ - დავით აგმონი
- 17 „აკაკი: ტკბილი მგალობელი“ - ალ. მანველიშვილი
- 22 „აკაკი და მისი შემოქმედება“ - ბერნარ უტიე
- 28 „აკაკი: მამულზე მლოცავი“ - გ. პერევისელი
- 31 „აკაკი წერეთლის ხსოვნას“ - სოსო ყორყოლიანი
- 35 თ ა ვ ი II - ეროვნული კონგრესი
- 36 თ ა ვ ი III - გარდამავალი პერიოდი
- 37 ზვიად გამსახურდიას გამოსვლა
- 49 მასალები უზენაესი საბჭოს I სესიის შესახებ
- 54 აკაკი ასათიანის სიტყვა სსრკ უზენაეს საბჭოში
- 58 პრეზიდენტ გორბაჩოვის რეაქცია
- 64 ს. რ. მთავრობა და მისი თავმჯდომარე თ. სიგუა
- 67 ეროვნული კონგრესის მიმართვა ქართველი ხალხისადმი
- 69 „ერთიანი ძალისხმევით ...“ - ირაკლი წერეთელი
- 74 „საქართ. სულიერი მისია“ - ზვიად გამსახურდია
- 101 „წინასაარჩევნო მიმართვა ... „ივერია“, „გუშაგი“, „ჩვენი დროშა“, „მებრძოლი საქართველო“
- 104 „საქართველოს გამარჯვება“ - გუშაგი
- 107 ევ. უ. თ. კონფერენცია პარიზში ალენ ბეზანსონის კრიტიკა: „სისაძაგლე“
- 109 სამგლოვიარო კუთხე
- 111 გ. ხომერიკის და გ. წერეთლის პაექრობა
- 113 ჩვენი ფონდი, „ქრონიკა“ - ე თ ე რ ი
- 117 - ლექსები - შ. ფაშალიშვილი და თ. ჩიქოვანი

GOUCHAGUI

*PERIODIQUE EN LANGUE GEORGIENNE
(POLITIQUE - LITTERATURE - MEMOIRES)*

Directeur : GEORGES TSERETELI

ADRESSE : 8, RUE DES MARCHAIS
75019 PARIS

EDITION HORS COMMERCE